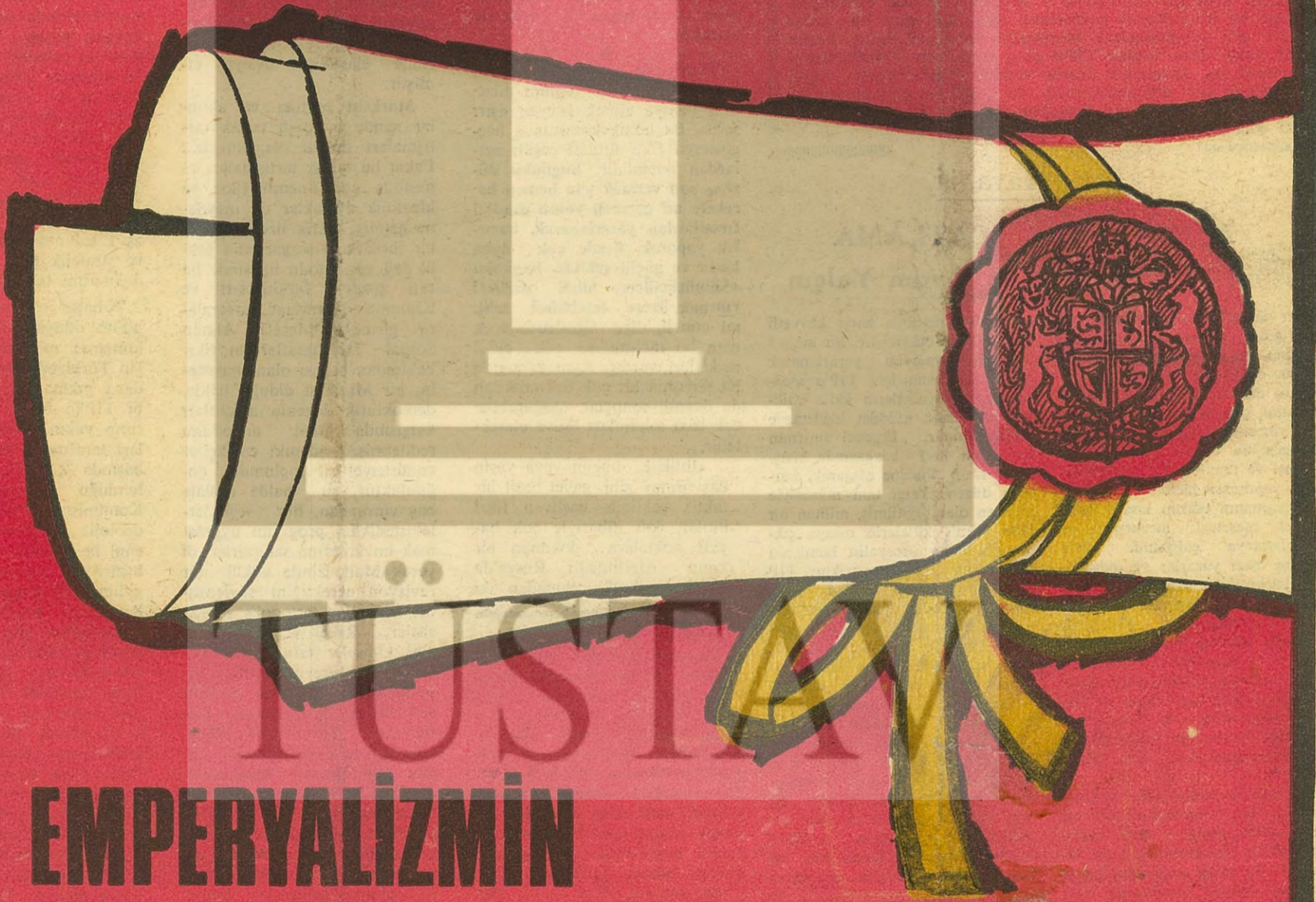

YÖN

HAFTALIK GAZETE

MOSKOVANIN GÖZÜYLE
TÜRK SOSYALİZMİ

YILIN İFŞAATI

EMPERYALİZMİN TÜRKİYE'Yİ YOK ETME PLĀNLARI !..

Gizli İngiliz Belgelerini Açıkıyoruz!

BASIN'dan

Aydın Yalçın gibi 27 Mayıs'ın kritik günlerinde Türkiye ile işbirliği yapmış, ya da Feyzioğlu gibi MDK cuntacılığına ve «Brüksel görüşleri» ne adı karışmış saygın profesörler, şimdi ağız birliği yaparak, bu cins tertiplerin yüzde yüz dışında kalmış YÖN'cülerini «tepeden inmecilik» ile suçlamaktadırlar. Bir kısım sosyalistlerin, sonuçlarını düşünmeden, ortaya attıkları iddialara bu iki sağcı profesör mal bulmuş mağribi gibi sarılmışlardır. Bir takım sosyalistler, bu iddiaları 21 Mayıs 1963 ten sonra Cemal Tural'ın Sıkıyönetim Komutanlığı sırasında da ihbar niteliği taşıyan başyazılarda ileri sürmüşlerdi. Güldük geçtik. Cevabımız, herkesin sindiği, suçu aradığı ve Harbiyeli'ye yüklediği bir zamanda Harbiyeli'yi tereddütsüz savunmak oldu. YÖN, bu yüzden 15 ay kapalı kaldı. Ama biz hiç bir cunta hareketiyle ilgisi bulunmadığı halde, Harbiyenin ve Ordunun en ateşli savunuculuğundan vazgeçemedik. Zira bilmekteyiz ki, Anayasa'nın da, Atatürk devrimlerinin de bugün tek teminatı Ordu'dur. Kaldırın Ordu'yu, yalnız Anayasa yırtılıp atılmaz, hilâfet bile geri gelebilir. Ordu'nun biz işte bu inanca üzerinde titremekteyiz ve bu arada bütün milliyetçilerin iç ve dış gerici kuvvetlere karşı birleşmesini istemekteyiz. Altı yıldır yayınlanan YÖN hiç bir sayısında yukarıdaki esastan ayrılmamıştır. Eğer bunun adı tepeden inmecilik ise, biz tepeden inmeciyiz. Biz bunun, Atatürkçülük ve Milliyetçilik olduğu inancındayız.

Aydın Yalçın'ın aşağıda okuyacağınız YÖN ile ilgili iftira ve yakıştırmalarına cevap verecek değiliz. İşin dikkat çekici yanı, daha 1963'te bir kısım sosyalistlerin ortaya attıkları iddiaların o zaman üzerinde durmayan sağcı ve Amerikancı çevrelerin, aynı iddialara bu sefer dört elle sarılmasıdır! Meselenin daha da ilginç başka bir yanı, düne kadar TİP'e ateş püsküren McCarthy'ci profesörün, Berstein'i örnek vererek TİP'e karşı hayli yumuşak bir dil kullanması ve YÖN'e yüklenmesidir. Acaba neden? Doğan Avcıoğlu, bu sayının başyazısında bu sorunun cevabını aramaktadır.

Son Havadis

AŞIRI SOLDA ÇATLAMA

Prof. Aydın Yalçın

Son günlerde aşırı solu temsil eden yazarlar arasında başlayan tartışma, bu uçta da iki kanadın mevcut olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum amme efkârının dikkatini çekmiş ve üzerinde bir çok yorumlar yapılmıştır. Kanatımızca bu olayın üzerinde durulması ve tam bir değerlendirmesinin yapılması lazımdır.

Tartışmanın esasını kısaca özetleyerek, meseleyi incelemeye ve aydınlatmaya çalışalım. TİP'e mensup bazı yazarlar ve temsilciler, Türkiye'de Anayasaya bağlı kalarak meşru yollardan mücadele ederek, Parlâmentoyu göstererek bugünkü düzeni ortadan kaldırıp, yerine sosyalizmin yerleşeceğini tezini savunur görünüşler. Bunlara göre, hem teori, hem de tatbikat göstermiştir ki, sosyalizm «tepeden inme» bir müdahale ile kurulup yaşatabilecek bir düzen değildir.

Türkiye'de sosyalizmin yerleşebilmesi için, toplumun belli bir «aşamadan» geçmesi yani belirli bir gelişme safhasına ulaşması lazımdır. Bu safha sosyalizm hayat felsefesi olarak benimseyen halk kitlelerinin artması, bunların sınıf kavgası ve mücadelesi konusunda «bilinçli» bir hale gelmesi, uzun bir eğitimden geçerek, yeni bir düzen kurulması yolunda «sosyalist öncülerini» tam mânâsıyla destekler bir alt tabaka yaratılması lazımdır.

Türkiye'de «sosyalizmin kurulması» hususunda bu teze katılmayanların görüşleri ise şöyle özetlenebilir: Bugün Türkiye'de sosyalizm kurmak için ortam çok müsaittir. 27 Mayıs'tan sonra bilhassa orta sınıfa mensup zümreler arasında, burjuva düzene karşı, bu düzen içinde çıkarları temsil

eden Parlâmentoya karşı kuvvetli bir husumet belirmiştir. Bu müsait ihtilâlcî ortamdan yararlanmak lazımdır. Bunun için TİP'e mensup bazı sosyalistlerin iddia ettikleri gibi uzun müddet beklemeye lüzum yoktur. Emekçi sınıfının çoğalması sınıf kavgasında kızışması, sınıf bilincine ulaşarak, burjuva düzene karşı tam mânâsıyla düşman olan, eğitilmiş, militan bir hale gelmiş kitlelerin ortaya çıkmasına kadar sosyalist hamlenin talik edilmesine lüzum yoktur. TİP ilerin «sosyalizmi halka mal etmek, tabandan yukarı bir sosyalizm kurmak» arzularını, kıymetli fırsatları boşa gidermek, belki de böyle bir müsait ortamı bir daha bulamamak sonucunu verir. Kaldı ki emekçilerin hisarında bir sosyalizm, ne teori ve ne de tatbikat bakımından doğru bir şey değildir. Bugün bazı kapitalist ve orta sınıf mensuplarını da içine alan, memur, asker, öğrenci ve sendikacı gibi çeşitli zümreler arasında yayılmış bulunan, sosyalist düzeni bir an evvel kurma arzusunun aksettiren fikir ve cereyanlar, ciddiyetle ele alınmalıdır.

Birbirlerine «tepeden inmeciler» ve «tabandan yukarılar» diye yafta takan bu iki kanat, bundan dört yıl önce, Yön Dergisinde derhal askerlerle birlikte bir sosyalist ihtilâl tezini savunan Doğan Avcıoğlu'na Vatan gazetesinde cevap veren Behice Boran'ın tartışmasını hatırlatan fikirler etrafında vaziyet almış görünüşler.

Bugün TİP'lilerle (Çetin Altan ve B. Boran gibiler) tartışarak, «tepeden inme» sosyalizme taraftar görünen İ. Selçuk, Doğan Avcıoğlu ve İlhami Soysal gibi

yazarlar acele edilmezse, fırsatların kaybolacağı ve boş yere zamanın israf edileceği noktasına dikkati çekmeye çalışmaktadırlar. Daha önce D. Avcıoğlu'na Vatan gazetesinde cevap veren B. Boran, «acelecilerin» çok ihtiyatsız hareket ettiğini askerlerle birlikte yapılacak bir sosyalist ihtilâl için emekçi kitlelere bir fayda gelmeyeceğini, askerler kendilerini ihtilâl kadrosu olarak ilk anda kabul etseler bile, askerlere güvenilemeyeceğini, bu idarenin kolayca bir askerî diktatörlük ve faşizme kayacağına, Avcıoğlu'na nasihat yolu hatırlatmıştır. Fakat o zamandanberi bazı ayaklanmalara katılmış askerlerle sıkı fikri olan «Tepeden İnmeciler» anlaşılan tecrübeli Marksistlerin teenni tavsiye eden bu sözleriyle ikna olmamışlardır.

«Tepeden inmeciler» Rus ve Çin ihtilâllerinden alınacak derslerle, biraz gelişmiş ülkenin, emekçi halk kitleleri tam sınıf bilincine ulaşmadan da sosyalizme geçebildiği yolundaki tarihî misalleri, düşüncelerine esas almaktadırlar.

Türkiye'de de başlayan bu tartışmaya tesir eden başlıca unsurları, fikrî âmilleri, iç ve dış faktörler olarak başka bir yazıda ele alacağım.

★

Türkiye'de sosyalist düzeni kurmak, burjuva toplum düzenini tasfiye etmek isteyen aşırı solda, bu taktik konusunda başgösteren fikir ihtilâfı çeşitli açılardan önemlidir. Bugünkü düzene son vermek için hemen harekete mi geçmeli yoksa şimdiki fırsatlardan yararlanarak, hazırlık yaparak, ilerde çok daha kesin ve güçlü şekilde, bugünkü «Sömürücülere» nihai darbeyi vurmak üzere teşebbüsü talik mi etmeli, diye özetlenebilecek olan bu tartışmanın çok ciddi nedenleri vardır. Aynı zamanda bu tartışma bir çok bakımlardan da önemli sonuçlar doğurabilecek bazı tohumları ihtiva etmektedir.

«İhtilâl bugün veya yarın başurma» gibi, gayet basit bir taktik şeklinde başlayan fikrî ihtilâl, özü itibarıyla çok hayati noktalara dokunan bir konu üzerindedir. Rusya'da 1917 de ihtilâl çıkmadan iki

YAZAR ARKADAŞLARA

Bulgaristan'da her yıl Uluslararası Mizah Hikâyesi yarışması yapılmaktadır. Bu yarışmayı, Sofya'da yayınlanan Narodna Mladej gazetesi düzenlemektedir. Birinciye ALTIN KİRPİ, ikinciye GÜMÜŞ KİRPİ, üçüncüye BRONZ KİRPİ ödülleri verilmekte ve ayrıca kazanan bütün yazarlar, Bulgaristan'ın yazıklarında yirmi gün konuk olarak ağırlanmaktadır. Bu yarışma, «Bay Ganü» nün yazarı büyük Bulgar mizahçısı Aleko Konstantinov adına yapılmaktadır. Geçen yıl bu yarışmanın ilki yapılmıştı, bu yıl ikincisi yapılacaktır. Yarışma için hikâyeler gönderilmeye başlanmıştır.

Yarışmaya katılmak isteyenler, hikâyelerini bana verebilir, ya da doğrudan doğruya gazeteyle gönderebilirler.

Yazar arkadaşlarımla bu uluslararası yarışmaya katılmalarını ve başarı kazanmalarını dilerim.

AZİZ NESİN

ay önce (1 Ocak 1917 de) Rus Bolşevik Partisinin kayıtlı üyesi 23.600 kişi idi. Bolşeviklerin iktidara geldikleri bir yıl içinde bu sayı 115.000 kişiyi bulmuştu. 160 milyon nüfuslu o zamanki Rusya'da, bu, Lenin'in ufak bir kuvvetle kitlelerin akıbetine hükmedecek bir duruma nasıl geldiğini gösteren çok önemli bir olaydır.

Bu tarihi tecrübe ve arkasından 1949 yılında Çin'in komünist olması, az gelişmiş bir ülkede sosyalizmi kurmak için uzun zaman beklemeye, «emekçi halk kitlelerinin» çoğalıp, «bilinçli» hale gelmesine kadar vakit kaybetmenin şart olmadığını bütün dünyadaki ihtilâlcilere hatırlatan misaller olmuştur.

Lenin ve Üçüncü Enternasyonal, ihtilâlcî parti olduklarını hiç bir zaman unutmadan, dünyadaki komünist partilerine mevcut burjuva düzeninin açıklarından faydalanmalarını, seçim ve parlâmento gibi müesseselerden yayılma ve propaganda için istifade etmelerini salık vererek, mücadelelerinde elastikiyet tavsiye etmiştir.

Marksist partiler ve akımlar içinde bu çeşit taktik tartışmaları daima olagelmıştır... Fakat bu taktik tartışmaları esnasında çok önemli fikri ve ideolojik ayrılıklar da meydana gelmiş, taktik üzerindeki fikir ihtilâfları, sosyalizmin şekli, özü ve metodu bahsinde bazı strateji farklılıkları ve bölünmeleri yaratan mecralara girmiştir. Meselâ Alman Sosyal Demokratlarının fikrî bakımdan babası olan Bernstein, bir Marksist olduğu halde, demokratik düzenin imkânları karşısında ihtilâl metodunu reddetmiş, mademki emekçiler endüstriyel bir toplumda çoğunluktadır, şu halde ihtilâl baş vurmaktan, hür seçimlerle istedikleri programı uygulamak imkânlarına sahiptirler, diyerek Marksizmde köklü bir revizyon gerektiğini söylemiştir. Sonradan ortodoks Marksistler, Bebel ve Liebknecht gibi kimseler tarafından «dönekler» ve «revizyonistler» diye itham edilen bu mutedil sosyalistler, Almanyada Demokratik Sosyalizmin Marksizmden ve komünizmden sür'atle uzaklaşması hareketinin öncülerini olmuşturlar. Türkiye'de bugün başlayan tartışma, henüz böyle bir dönemece geldiğini göstermemekle beraber, Marksist teorinin özünde bulunan çelişmeleri ortaya çıkarmada çok önemli olan bir fikrî araştırmanın başladığını

ifade etmektedir.

Eğer İİP içinde parlâmento ve demokratik müesseseleri, tıpkı Bernstein gibi ciddiye alan, onu Leninin salık verdiği şekilde oportünist bir zihniyetle mütalâa etmeyen kuvvetli bir akım belirirse, Türkiye'de de Marksizmin, ihtilâlcî yoldan çıkıp, Batı Avrupadaki yolu takibeden bir mecraya girmesi için, entellektüel bir zemin hazırlanmış olacaktır.

Türkiyede bugün başlayan bu tartışmayı, mecburi bir gün dem haline sokan iç politika gelişmelerini de hatırlatacak tutmak lazımdır. Bugünkü iktidar, her türlü «Cunta, Darbe, İhtilâl» niyet ve hareketlerini kökünden kurutacak bir ortamı tam mânâsıyla yaratmıştır. Arka arkaya yapılan seçimlerle, memlekette hürriyet rejimi gölgeleyecek fikir ve tasavvur ileri sürülenlerin cesaretini kırarak şekilde AP güçlü, ileri ve itibarlı bir siyasî kuvvet olarak, memleket kaderine hâkim olmuştur. Binaenaleyh gönlünün derinliklerinde ihtilâl ve sınıf kavgası yatan kimseler bile, hem bu psikolojik ortamda da ha itibarsız hale gelmek, hem de en ufak kıpırdanışın dahi sür'atle ezileceğini hatırdan çıkarmamak zorundadır. Bu sebeple memlekette teessüs eden siyasî istikrar, sınıf ihtilâlini bir felsefe ve ideoloji meselesi olarak kabul eden aşırı sol arasında, bâzi taktik ve stratejik fikir ayrılıklarının doğmasını tahrik etmiştir.

Nihayet son bir unsur da bütün dünyadaki komünist akımlarda meydana gelen ikili gün Türkiye'de izlerinin meydana çıkmasıdır. Bilindiği gibi TİP'in bugünkü mensuplarının yakın ortak ve arkadaşları tarafından idare edilen ve başında Zeki Baştımaz'ın bulunduğu söylenen gizli Türk Komünist Partisi, Rus, Çin ideolojik ihtilâfında, daha teenni ile hareket edilmesini, iyi hazırlık yapılmadan ihtilâl gidilmemesini salık veren Rus Komünist Partisinin yanında yer aldığını ilân etmiştir. Bu tebliğ geçenlerde Hürriyet Gazetesinde de yayınlanmıştır. Buna mukabil bizdeki «tepeden inmeciler» gibi dünyanın her tarafında derhal ihtilâl teşebbüslerine geçilmesini salık veren Çinli Komünistler, bu tarz tavsiyelerin beynelmil Komünizm için çok zararlı olduğunu, fırsatları kaybettiğini iddia etmektedir.

Milletlerarası komünizmin duçar olduğu bu fikri ihtilâl da bizdeki tartışmaya ışık tutacak unsurlar arasındadır.

OKUYUCULARIN DİKKATİNE

Şeker Bayramı dolayısıyla YÖN'ün gelecek haftaki 198. sayısı 11 Ocak 1967 Çarşamba günü çıkacaktır. Durumu, okuyucularımızın bilgi ve dikkatlerine sunarız.

Saygılarımızla
YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU.

ADRES : Yazı İşleri: Sümer Sokak No 16/8 Yenişehitler Ankara Telefon: 176989

Istanbul Büroosu (Satış-İlan-Abone İşleri) → Mollafenari Sokak No. 30-32 Cağaloğlu - İstanbul Telefon: 229570 - PK. 512 - İstanbul

ABONE Bir yıllık (52 sayı) 60 TL., altı aylık (26 sayı) 40 TL., üç aylık (13 sayı) 25 TL.

15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,5 liradır.

İLÂN : Beher sütünde santim 25 TL.'dir. Sürekli çıkacak ilan ve reklâmlar ile vâ

vin ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

YÖN, 6 OCAK 1967

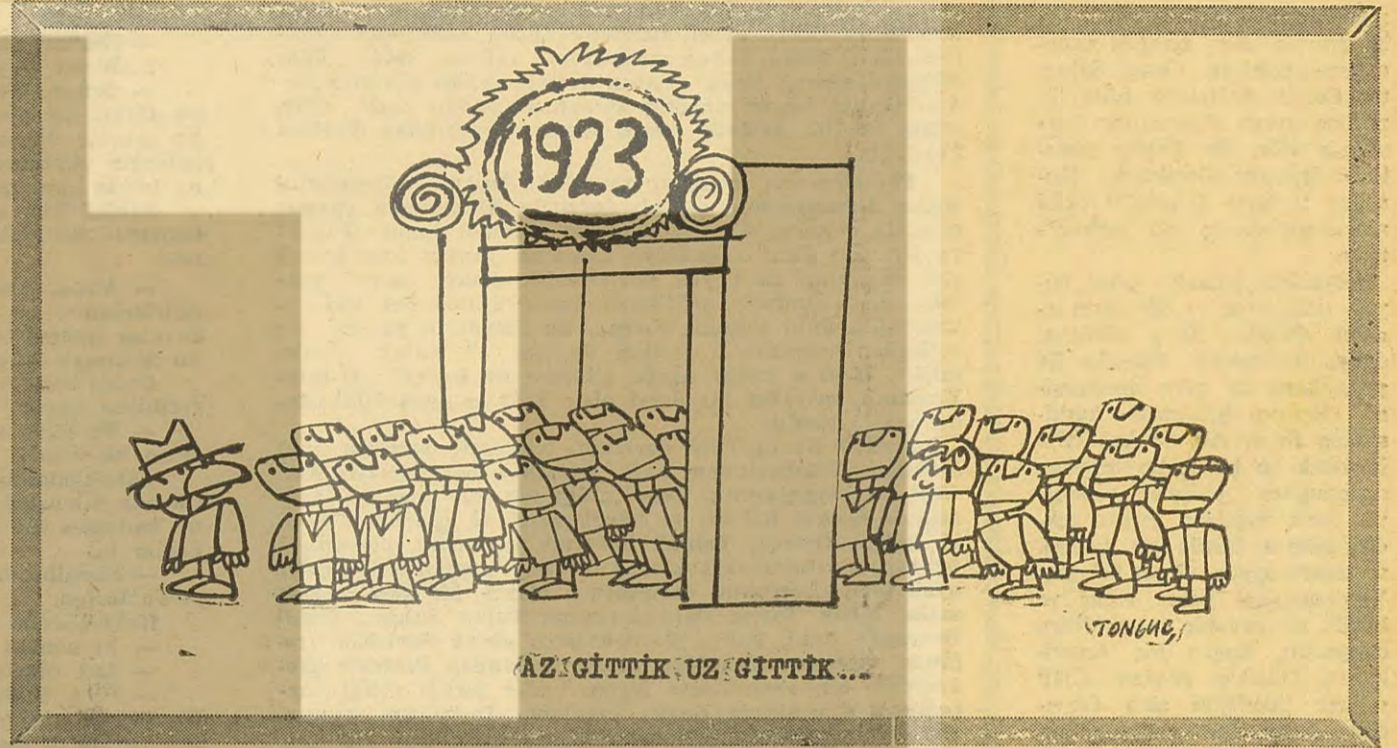
BAKIŞ

BÜYÜK OYUN!

Sanki gizli bir el bir orkestrayı narekete geçirmişti: En sağ uçtan, en sol uca kadar bütün enstrümanlar, bir «tepeden inmecilik» marşı çalmaya başlamışlardır. Düne kadar TIP'e ateş pusküren ünlü Profesör Aydın Yalçın, Bernstein modelinde bir gelişme umidiyle, TIP'e karşı hayli yumuşak davranmakta, TIP dışındaki sosyalistlere veryansın etmektedir. Gülek'in elinden CHP sağının liderliğini alan Fevziyioğlu, dünya kadar TIP'in en amansız düşmanı olduğu halde, TIP kaynaklarından gelen söz ve yazılara «vesika» adını vererek, TIP dışındaki sosyalistlere en ağır hücumları yöneltmektedir. Amerikanofil Tevetoğlu'nun ünlü Komünizmle Mücadele Komisyonu üyelerinden, Türkiye yitirmesi bir istihbaratçı, Fevziyioğlu'nun gölgesinde aynı hücumları tekrarlamaktadır. Amerikaya aşırı sempatisi ile tanınan büyük bir gazete, dünya kadar TIP hakkında kasıtlı yalan haber yayınlarken, bugün TIP'in savunucusu kesilmekte, «TIP'i kötü yollara sürüklemek isteyen solcular» a yüklenmektedir. Bu gazete Fevziyioğlu'na da, cepheden hücumu bırakarak Ecevit'i çevresinden tecrit etme tavsiyesinde bulunmaktadır! Kompradorların yayın organı Dünya gazetesi ortanın solunun Kurultay zaferinden itibaren, TIP dışındaki solcuları baş hedef seçmiştir. Ecevit ise, bütün bu suçlamalara şu cevabı vermiştir: «Bu kimselere yöneltilen (tepeden inme), (ihtilalci) ithamı, CHP'deki ortanın solu hareketine şiddetle hücum eden bazı TIP çevrelerinden gelmektedir. İthamın ne derece doğru olduğu tartışma konusu olabilir... Benim müşahadem o değildir».

Kendi hesabımıza, hemen hepsinin adları çeşitli cunta hareketleri ne karışmış bu kişilerin suçlamaları na, cunta ve darbe tertiplerinin dışı ma dışında kalmış insanlar olarak, gülüp geçmekteyiz. Hepsinin ipiliği belgeleriyle çoktan pazara çıkmıştır. Bizlere ise, aleyhimize bir şeyler bulmak çabasıyla her yola başvurulduğu halde, delilsiz ispatsız bir takım kaba yakıştırmalardan öte bir şey söylenememiştir. Söylenemez de. Bu sebeple, kendimizi savunmak ihtiyacını duymuyoruz. Aksine, kendimizden iki satırla da olsa, söz etmek zorunda kaldığımız için mahçubuz.

Yalnız meselenin önemli başka bir yönü var: Neden bir takım Amerikanofiller, birdenbire TIP'e karşı yumuşamışlar. TIP çevrelerinden gelen bir takım dedikodulara mal bulmuş mağribi gibi sarılmışlardır? Türk milliyetçileri

olarak, memleketimizde döndürülmek istenen bir büyük oyunu aydınlatılmak için, bu sorunun cevabını araştırmak zorundayız.

Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin hâlen en çok korktukları şey, Türkiye'de geniş bir milliyetçi sol güçbirliğinin kurulmasıdır. Milliyetçiler için bir ibret vesikası teşkil eden Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA raporu hatırlanmalıdır. Raporda en büyük tehlike olarak, milliyetçi bir güçbirliğinin doğması gösteriliyor ve bunun mutlaka önlenmesi isteniyordu. CIA raporundaki şu sözleri, Türk milliyetçileri bir an dahi akıllarından çıkarmamalıdır:

«Çetin Ceviz, beklenildiği üzere yaptığı gibi, Atatürk'ün millî politikası, ikili anlaşmalar, üsler vesaire gibi cansıkıcı soruları tekrar ortaya atmaya çalışarak hükümete karşı entrika ve tecavüzlerini arttırmaktadır.»

Bu sebeple herkes müttefikler ki, bu tehlike, muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte sol ve sol eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere tahrik eder, hatta buna zorlar». Görüldüğü gibi, CIA, solda milliyetçi bir birleşmeden müthiş ürkümekte ve böyle bir birliği mutlaka yok etme azmini belirtmektedir. Halbuki Ecevit'in zafiriyle, CHP, Amerikanın arzuladığı Filipin tipi bir parti olmaktan çıkma yoluna girmiştir. Ecevit şöyle haykırmaktadır: «Demokrasimizi yabancı nüfuz ve baskısının Türkiye'ye girmesini kolaylaştırıcı bir kapı haline getirme yolundaki davranış ve oyunlara göz yumma-

yacağız meydan vermeyeceğiz. Hiç bir Türk buna razı olamaz. Parti farkı olmaksızın, bütün Türk milliyetçileri, bu türlü oyunların elbirliği ile karşısına çıkmalıdır».

Ecevit'in bu milliyetçi çağrısıdır ki, başta Washington olmak üzere, komprador çevrelerini, AP'yi ve Fevziyioğlu tipi politikacıları fena halde telâşlandırmıştır. Ecevit'i yıkmaya, çevresinden tecrit ederek etkisiz kılmaya, hiç değilse ürkütmeye çalışmışlardır.

Bütün bunlar normaldir. Meselenin normal olmayan yanı, iyi niyetlerinden şüphe etmediğimiz TIP'li arkadaşlarımızın, emperyalizmin ustaca oyunlarını unutarak, olaylara dar partililik açısından bakmalarıdır. Ufak partililik ve tekkecilik hesapları, Türkiye'nin ileri gitmesi davasının üstüne çıkmıştır. Bunun içindir ki, CHP'nin Ecevit'le sol milliyetçiliğe açılışını «ay çiçeğinin olduğu yerde dönmesi»ne benzetmektedirler ve tıpkı Washington, Adalet Partisi, Aydın Yalçın ve Fevziyioğlu gibi, CHP'deki olumlu yönelişten rahatsız olmaktadır. Milliyetçileri bölen bu aynı paralele düşüşten dolayıdır ki, Fevziyioğullar, Aydın Yalçınlar ve benzerleri, dün yerin dibine batırdıkları TIP'i, bugün büyük bir müsamaha ile karşılamaktadırlar! Çünkü TIP, âdetâ Fevziyioğulların başarısını temenni ediyor gibi davranmaktadır.

AP ve YTP koalisyonları döneminde, vâni TIP'in CHP'yi karşısına almaktan dikkatle kaçındığı

günlerde, başta İnönü olmak üzere CHP'yi en şiddetli dille eleştiren YÖN ise, Üçüncü İnönü Hükümetinin anormal biçimde düşürülmesinden beri, bu Amerikan oyununu Türk kamu oyuna anlatabilme çabasıdadır. Milliyetçilerin bölünmesini önlemeye çalışmakta ve ayırıcı davranışlara gücü ölçüsünde karşı durmaktadır. 23 Eylül 1966 da şunları yazıyorduk: «Türkiyede de bugün sosyalist hareket, toplumdaki kuvvet dengesini ve geçilmesi zorunlu aşamaları hiç hesaba katmadan antiemperyalist mücadele ile sosyalist mücadeleyi eş anlamda sayma ve kendi dışındaki milliyetçi güçlerle savaşma eğilimi göstermektedir. Bu eğilim önlenemediği ve geliştiği takdirde, henüz ilk adımlarını atan sosyalist hareket kendini zorla öteki milliyetçi güçlerin dışına itecek ve çok korkulur ki, etkisizliğe mahkûm olacaktır» Milliyetçi güçlerle, hatta sosyalistlerle savaşma eğilimi, son aylarda maalesef gelişmiştir. O kadar ki TIP çevrelerinden gelen suçlamalarla, emperyalizmin işbirlikçileri milliyetçileri parçalamaya ve birbirine düşürmeye kalkışmışlardır! Bu son derece sıhhsiz bir gidiştir. Sadece ve sadece başarılı olmalarını dilediğimiz arkadaşlarımızın soğukkanlılıkla ve sosyalistçe düşüncükleri zaman, bu tehlikeli çıkmazdan kendilerini kurtaracakları ümi dindeyiz. Türkiye'de büyük oyunlar oynanmaktadır ve bizler hâlâ küçük partililik hesapları peşindeyiz...

Doğan Avcioğlu

CHP'DE KIŞ, PARTİLER ARASINDA BAHAR HAVASI

Ortanın solundaki CHP ve bir takım CHP'liler

Ankarada hâlen herkesin merak ettiği bir soru var: Fevzi-öglü, kime güveniyor? «CHP marksizme kayıyor» manşetiyle sekizler grubunu gönülden destekleyen Yeni Gazete dahi, Fevzi-öglü ekibinin «bir şeylere» güvendiğini yazmaktadır: «İnönü'nün onlarca da çok iyi bilinen tarihi ağırlığını, ortaya Ecevit'in lehine sonuna kadar koyacağı belli iken, (Sekizler Grubu) nun sert bir bildiriyle ortaya çıkmaları bir şeye güvendiklerini ve kararlı olduklarını göstermektedir.» Evet, Fevzi-öglü neye güvenmektedir? Üstelik Paşa, yalnız Ecevit'i savunmakla yetinmeyip Merkez Yönetim Kurulu üyelerine, «Ha reket bana karşıdır. Siz buna karışmayın. Ben gereğini yapacağım» demiştir. Genel Sekreter Ecevit, Sekizlerin parti tüzüğüne aykırı davranışları karşısında «Bu, bir disiplin meselesi» demiştir. Gerekirse, Kullatıy toplayıp Fevzi-öglü ekibinin tasfiyesinden söz edilmektedir.

Fevzi-öglü hırslıdır, fakat büyük rizikoların ve dâvâların adamı değildir. Zoru görünce, daima gerilemiştir. Nitekim Paşa'ya karşı ilk çıkış denemesini, «Reform hükümeti» kurulmadan önce, AP ile koalisyon isteyerek ve bir takım hırçınca davranışlara girişerek yapmıştır. Ama Paşa'dan gerekli tekdi-ri işitince, büyük bir uysallık ve tevazu içinde, Genel Sekreter Yardımcılığını kabul etmiş ve büyük bir gayretle iadei itibara çalışmıştır. Bugün ise, Amerikanofili Gülek'in elinden CHP sağına liderliğini alan Fevzi-öglü, direnmekte ve dönüşü olmayan bir yola girmiş bulunmaktadır. Amerikanın ve kompradorların savunuculuğunda öncülük eden Bedii Faik de «Teslim olmayın» diyerek, Demirel'den sonra «Sekizler»e de akıl hocalığı yapmaktadır! Amerikanofili Bedii Faik'in tavsiyesi şöyledir: «Sekizlerin bükülmeleri ve bugüne kadar emsaline çok rastlandığı üzere, sanki söylenenlerden hiç haberleri yokmuşçasına çark etmeleri hâlinde, yalnız kendileri birer siyasi mevta olmakla kalmıyacak, CHP'yi sosyalizm gayyasına atmak peşinde olanlar da bundan besbeter bir güç kazanacaklardır..»

Yalnız (Ecevit) değil, bütün solcuları CHP'ye musallat etmekte Fevzi-öglü'nün sayılmakla bitmez günahları olmuştur.. Şimdi o ve arkadaşları, yarattıkları Frankestein'in ameliyat masasından kalkar kalkmaz kendi üzerlerine geldiğini gören doktorlar gibi telâşa düşmüş halde-dirler. Elbette savaşmak herkesten önce ve fazla gene onlara dü-rer... Unutmasınlar ki, geriledikleri an, arkalarındaki Frankestein kendi hekimlerinin kanıyla büsbütün beslenmiş olacaktı.

İlerledikleri gün, evet belki gene üzüntüler sıkıntılar olacak ama, istikbal inançla savaşanlar için daima ümitlerle ve ışıklarla doludur!»

Belli çevrelerin görüşünü yansıttığında şüphe olmayan Bedii Faik, gördüğü gibi Fevzi-öglü ekibinin «Ya hep, ya hiç» e oynamasını istemektedir. Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA raporunda da belirtildiği üzere, CHP'nin ekonomik milliyetçiliğe sahip çıkmaya yönelişi bazı çevrelerde müthiş bir telâş ve korku yaratmaktadır. Bu telâş ve korku ile, Ecevit'i

Bu haftanın başında sekiz CHP Meclisi üyesi ortak bir açıklama yaparak, Parti Meclisinin yayınladığı bildiriye niçin karşı olduklarını açıkladılar. Bunlar, CHP nin sola doğru açılmasına, ortanın solunda bir CHP'nin doğmasına karşı olan CHP'liler. Başlarında ünlü Turhan Fevzi-öglü var...

Kayserinin Sarımsaklı ovasının büyük kısmının tevarüs yoluyla sahibi olmuş, Başbakan Yardımcılığı devrinde Devlet Su İşlerine bu arazisinin sulama tesislerini devlet kesesinden, yurt kalkınmasının, kalkınma hamlelerinin bir parçası diye yaptırmış, «nabza göre şerbet vermeyin» nasihatının ünlü sahibi Profesör Turhan Fevzi-öglü.. CHP bildirisine «toplumcu» deyimini, bu sözün karşılığının ne olduğunu bildiği halde koyduran, o zamanlar öyle gerektiği için dostlarını hep sosyalistlerden seçen, sosyalizme kur ve sosyalizme methiyelerini. Gar Gazinosunun pavyonunun alt katındaki, streep-tease artistlerinin soyunma odalarının olduğu yerdeki barda yapan, Fransız Sosyalist Partisinden çok daha ileri görüşlere sahip P.S.U. üyesi Mendes-France'ı Türkiyede reklam eden, sonra bunca meziyetine rağmen solda lider olamayacağını, buna capının yetmeyeceğini görünce ve Amerikanın büyük gücünü anlayınca soldan çark edip, sağda liderlik peşinde koşan Kayseri eşrafından Turhan Fevzi-öglü..

Fevzi-öglünün ardında, yaverleri.. Hukuk öğrenimini Hitler Almanyasının şaşaalı devrinde Almanyada yapmış olmakla övünen, Ali Çetinkayanın damadı Emin Paksüt ve bir süre Fuat Köprülüye damatlık yaptığı için kendisini dünyanın en büyük hariciyecisi olmaya aday görmüş, ama sonunda politikada karar kılması her tezi savunmakla ünlü Coşkun Kırca... Bu satırların yazarı, bu zatlardan sosyalizmin fazileti üzerine çok nutuk dinlemiştir. Hem o kadar uzağa gitmeye ne hacet? Coşkun Kırca'nın, sosyalist bir dergi olan YÖN'ün çıkışı bildirisinde imzası vardır.

Sonra? Sonra, CHP devrinin, tek parti devrinin ünlü Dahiliye Vekillerinden Faik Öztrakın mahdumlarından, CHP Koalisyonlarının, kendi gidip adı bile yadigar kalmayan İçişleri Bakanı ve büyük arazi ve apartman sahibi Orhan Öztrak, Toprak Reformu tasarısını sümeninde uyutup, çatılamakla maruf olması gerekirken, gider ayak toprak reformu savunucusu olarak bir süre çalım satan esbak Tarım Bakanlarından Turan Şahin... Simdi Demirel'e dahi, kahve dövücüsünün «hınk deyecisi» rolünde «evet efendimcilik» yapan Hollandalı Profesör Tinbergen'e bile «komünist» diyen, kader birliği ettiği Fevzi-öglüna, o sıralarda Devlet Planlama Teskilâtını savunuyor diye, «komünistlerin koruyucusu» bühtanını savuran Senatörlüğünü, 55'lerden, Vandaki Bruki Aşireti Reisi AP Senatörü Kinyas Kartal ağaya medyunu şükran bulunan esbak Maliye Vekillerinden Ferit Melen ve Fahmi Alparslan diye biri daha...

CHP de Bülent Ecevitin temsil ettiği ortanın solu ekibinin karşısına çıkan sekiz parti Meclisi üyesinden yedisi bunlar. Peki ya sekizincisi diyecesiniz? Bakın en önemlileri de bu...

Ortanın soluna karşı çıkan, İnönü dahil herkesi komünistlikle dahi suçlayan, sağda solda, «efendim İnönü artık yaşlandı, bunadı demeye, tarihi şahsiyetinden dolayı dilimiz varmıyor ama, maalesef gerçek de bu. Parti perde gerisi eller tarafından idare edilir hale geldi» diye tatlı tatlı dedikodu yapan sekizlerin sekizincisi hakkındaki bilgi de şu:

1917 de Manyasta dünyaya gelmiş, evli iki çocuğu var, askerlikten ayrılmış ama kurmay değil. İngilizce bildiğini iddia eder ve Meclis Albümüne göre, ahçı dükkânlarında garsonların «az pılav» diye ahçıya seslenmeleri cinsinden «az Fransızca» bilir. Gençliğinde biraz gürleşmiş. 27 Mayıs'tan sonra Türkiye hizmetine girmiş. Bir takım istihbarat işlerinde çalışılmış, o kaynakların itmesiyle CHP kadrolarında aynı görevi sürdürmek üzere yer almış, Balıkesirden milletvekili seçilmiş ve soyadaşı Aydın Milletvekili Şükrü Koçun soyadı benzerliğinden istifade ederek, -soyadlarının benzerliğinin dışında hiç bir yakınlık ve akrabahkları olmadığını arkadaşım Şükrüye olan saygımdan dolayı özellikle belirtmek isterim.. XVII. Kurultayda CHP Meclisine girmiş, ne hikmettir bilinmez, bir anda Merkez Yönetim Kuruluna dahi seçilmesini bilmiş, Tevetoğlunun mecliste kurduğu komünizmle mücadele grubunda çalışmış olan bu sekizinci zat-ı muhterem ise, Süreyya Koçtur.

Fevzi-öglü ekibinin Mc Carthy istihbaratçısı olan bu Süreyya Koça, bütün Türk toplumları ve bu arada da şimdi ideal birliği ettiği, CHP nin sağında çelik çomak oynayan arkadaşları sormalıdır: «Vaktiyle yaptığın bir jurnalecilikten dolayı sana hediye edilen altın saat ne oldu? Buna daha sonraları neler eklendi? Özellikle CHP içinde en üst kademelerde yaptığın istihbarat görevleri için niye bir bakanlık koltuğu ile de olsa taltif edilemedin, Niye İnönü seni son dakikada saf dışı bıraktı ve karşıya itti? Tam da Orhan Öztrakın yerine İçişleri Bakanhân söz konusu iken?»

CHP liler, bu partiye inanmaktan, bu partiye oy vermektense baska hiç bir suç ve günahı olmayan samimi ve dürüst CHP liler, şimdilik sadece sekizi ortaya çıkırmış olan bu ekibi iyi tanımalıydılar. Daha CHP de bunlar gibi pek

çok kişi vardır, pek çok. Bunları da tanımaya çalışmalıydılar. Ahlak, fazilet, namus, dürüstlük, vatan, millet, Sakarya nutukları çekenler karşlarına çıktı mı, bunların üstünde bir dikkatle durmalıydılar. Sadece kendileri için verecekleri oylar için değil, memleketin kaderini de düşünerek durmalıydılar. Durmalı, sorup soruşturmalı, bir iyice araştırmalı ve ondan sonra oylarını kullanmalıydılar. Meselâ seçeceklerse bundan böyle, bir sürü masum insanın hayatını, asılsız isnatlarıyla mahvetmiş bir Süreyya Koç tipini seçmemelidirler. Seçmemek için de gözlerini dört açmalıydılar.

Nabza göre şerbetçi Profesöre hayırlı uğurlu olsun dileğiyle, yedi ideal arkadaşından biri olan Süreyya Koç'a ait, son günlerde yayınlanmış bir kitaptan, Türk edebiyatının en soylu şairlerinden birinin, A. Kadirin «1938 Harp Okulu olayı ve Nazım Hikmet» adlı kitabından aktardığımız şu iki bölümü ithaf etmek isteriz. Fevzi-öglü belki ilerde kendisi hakkında verilmiş raporları da okumak fırsatını elde ederse, şaşmaması için şimdiden bunları bilmesinde fayda var. Şöyle yazıyor A. Kadir kitabında:

«Savcı Şerif Budakın isteğiyle mahkemeye iki öğrenci getirildi. Biri Süreyya Koç, öbürü Nakliyecî İbrahim. Süreyya Koç pehlivandı, Bilmem kaç kiloya gürleşirdi. Biraz okur yazarlığı vardı. Çoğu Turancılıkla ilgili kitapları okurdu.

— Bunları oku! Bunları oku! derdi bana.

.....Bizim aleyhimize tanıklık yaptılar.

— Orhan, Necati, Ömer, Abdülkadir hep bir aradadır bu dördü, hiç ayrılmazlar birbirlerinden. Hep solu kitaplar okurlar, Nazım Hikmetin kitaplarını okurlar ve başkalarına okutmaya çalışırlar. Bunların komünist olduğunu bütün okul bilir. Bunlar 1 Mayıs'ta bayramlaşırlar.

Benim için ayrıca dağarcıklarında birşeyler varmış bunların. Bir gün benimle konuşurlarken demişler ki bana:

— Yahu, Abdülkadir, siz ne yapmak istiyorsunuz bu fikirlerinizle, bu okuduğunuz kitaplarla? Yani, kardeş kavgası çıkarıp bu toprakları İspanyada olduğu gibi kana mı boyamak istiyorsunuz?

Onlar bana bunu sormuşlar. Onlara ben şöyle cevap vermişim güya:

— Biz dâva için kana da boyarız, birkaç Türkiye feda olsun ne çıkar?

Tabii yalandı bu düpedüz, hem de kuyrukluşundan. Onlarla konuştuğum olmadı değil, olmuştu. Ama böylesine budalaca lâf etmemiştim. Hemen fırladım, hâkime dedim ki:

— Efendim, ben bunlara bu lâfı ne zaman sövlemişim sorun lütfen.

Hakim sordu onlara:

— Ne zaman söylediniz size bunu?

— Çok oluyor efendim.

— Peki, dedim, neredeydi bunlar bu zamana kadar? Bugünü mü bekletiler? Bir Harp Okulu öğrencisi için bu lâfı söylemek hainliktir. Ama bunu zamanında haber vermeye de hainliktir. O zaman ihbar etmeleri gerekirdi bunların beni, şimdi değil.

Hâkim de anladı durumu. Artık bu kadarı da fazlaydı, göz göre göre.

— Hadi çıkın, çıkın dedi..»

Bu, A. Kadirin kitabında Süreyya Koçla ilgili pasajların biridir. Bir diğeri de şu:

«Okul komutanlığına ihbar mektubunu yazan, ihbar mektubunda okuldaki komünistlerin (!) listesini düzen, okunan kitaplar ve gösterilen faaliyetleri (!) hakkında ağzına geleni söyleyen Süreyya Koç ve arkadaşı da okul komutanlığına birer altın saatle mükâfatlandırılmışlar. Sonradan duyduk bunu ve bu mükâfatı doğrusu çok az bulduk.»

Arkadaşlarını ihbar ettiği, 18-20 yaş arasındaki 21 Harp Okulu öğrencisinin hayatlarını mahvettiği ve yalan şahadeti ile Nazım Hikmetin de 15 yıl hapse mahkûm olmasını sağladığı için altın saatle mükâfatlandırılan, Ortanın Soluna karşı çıkan sekizlerden Süreyya Koç da işte bu.. Buna ben de bir anımı ekliyeyim de tamam olsun bari:

Süreyya Koçun, solu milletvekili Şükrü Koçun adına verilmiş bir kısım oyların da üstüne oturarak Parti Meclisine seçildiği ve bir takım gizli eller tarafından desteklenerek Merkez Yönetim Kuruluna da girdiği günlerdeydi. Muammer Ertenle Süreyya Koça Merkez Yönetim Kurulu, partinin propaganda ve basın işlerini vermiş. Birbirlerini pek iyi tanımadıkları anlaşılın bu iki arkadaş İstanbul gelmişler. Ben de o sırada İstanbulda yeni yayınlanmaya başlayan bir gazetenin Genel Yayın Müdürüyüm. Beni ziyarete geldiler. Muammer Erteni eskiden tanıyım, ahbabımdır, Süreyya Koç da onunla birlikte gelmiş. Parti Organı Ulusun başına geçirecek bir gazeteci arıyorlar. Arkadaş olarak Muammer Erten benim de fikrini sordu. Samih Tiryakiöğlundan Metin Tokere kadar çeşitli adlar saydım. Süreyya Koç dinledi dinledi de «bunlar hep solu yahu, hiç aklı başında adam yok mu?» diye sorduydu. Zat-ı muhteremle ilk defa tanıştıyorduk ama sabrımda taşmıştı: Beyefendi, dedim. Bu söylediklerimin içinde doğru, solcular da vardır. Ama eğer aklı başında adam diye ısrar ederseniz, bizim memlekette, ilimci ilimsiz bunu ancak solcular arasında bulabilirsiniz. Sağcı olup da, faşist olup da aklı başında adam bulmak mümkün mü?

İlhami Soysal

yıkarak ya da yıldırarak için Fevzi-öglü ekibinin bütün kozlarını kullanmasını istemektedirler. Amerikaya sempatisi ile tanınan bir büyük gazetenin başyazarı ise, Fevzi-öglü'na da-

ha akıllı bir taktik tavsiye etmektedir: «Ecevit'i karşına alma, onu destekler görün. Ekibin deki tehlikeli kişilere yüklen.. Ecevit'i onlardan tecrit et. Böylece onun miliyetçi solculuğunu

erit.» Gerçi Fevzi-öglü, bu taktiği az çok denemiş, Ecevit'in etrafındaki sivri gördüğü kişileri ve yayın organlarını cuntacılık, ihtilâlcilik ve komünistlikle suçlayarak Genel Sekreteri çürüt-

meye çalışmıştır. Fakat Ecevit, bu oyuna gelmemiş, taraftarlarını mertçe savunmuştur. Böylece ok yayan çıkmıştır. Sekizler, hâlâ sert çıkışlarla karşılarında kileri sindirme ve geriletme ü-

midinde olmakla beraber, kesin bir hesaplaşma, kaçınılmaz görünmektedir. İnönü, herhalde parti içinde kendinden sonra, bir Feyzioğlu davası bırakmak istemeyecektir. CHP'nin sun'i uzlaşmalar ve sahte tesanüt gösterileri ile kaybedecek pek fazla zamanı artık kalmamıştır.

Dış Yardıma Hayır!

AID Başkanı Grant'ın «Dış yardım on yıla kadar son bulacak» haberi, Türkiye'de bir felâket sayıldı. Halbuki aynı günlerde, Amerika ile dost bir ülkenin başkanı Eduardo Frei, halkına radyo ile artık Amerikan yardımı alınmayacağı haberini bir Noel müjdesi olarak veriyordu! Şili Başkanı radyoda, Hükümetinin yalnız AID yardımlarını değil, Para Fonu kredilerini bile bundan böyle kullanmama kararı aldığını açıklıyor ve bu «Milletle bir Noel hediyesidir» diyordu. «Bu karar, Amerikan Hükümeti ile ve milletlerarası teşekküllerle aramız bozulduğu için alınmış değildir» diye belirtiyordu.

Türkiye de, «Artık yardım almıyoruz» kararını bir bayram sevinci içinde alabildiği gün ancak kalkınma yoluna girecektir.

Kürt Meselesi

Petrol davasında Irak Hükümetini destekledikleri halde, Kürtler ile Bağdat arasındaki gerginlik artmaktadır. Le Monde gazetesinin açıkladığına göre, Kürt Demokrat Partisi, Başbakan Naci Talip'e, «Kürdistan'da durumun

vehametine dikkati çeken» bir muhtıra vermiştir. Muhtıradaki 19 Haziran'da varılan 19 maddelik anlaşmanın uygulanmadığı, hattâ mütarekeye rağmen, Bağdat Hükümeti temsilcilerinin bir takım kabileleri silâhlandırması ve para yardımı yapması yüzünden çarpışmaların devam ettiği belirtilmektedir.

Başkan Arif'in Ekim sonunda Kürdistan'a yaptığı ziyaret de durumu değiştirmemiş, 19 maddelik anlaşma kâğıt üzerinde kalmıştır. Muhtıra, anlaşmanın derhal uygulanmasını isteyerek son bulmaktadır. Bu durumda, savaşın yeniden başlaması ihtimali artmaktadır.

Politzer toplandı!

Georger Politzer'in Sosyalist Felsefenin Temel Prensipleri adı ile Sosyal Yayınlar serisinde çıkan bilimsel nitelikteki ünlü kitabı, Sekizinci Sulh Ceza Hâkimliğinin 29.12.1966 gün ve 966/141 sayılı kararıyla toplandı. İsnat edilen s..., Türkiye'de komünizm propagandasını yasaklayan 141. maddeye dayandırılmaktadır.

Çetin Altan ve halkçılık

Çıkışını sevinçle karşıladığımız ve başarılar dilediğimiz ANT dergisinde Çetin Altan, kendimizi muhatap saymadığımız Bediî Faik'vari bir takım iddialar arasında, «halkı halk liderleriyle birlikte bilinçlendirmek ve bir örgüt içinde güçlendirmek» yerine, halka boş vermek isteyenlerin bulunduğunu ileri sürmektedir. Bildiğimiz kadarıyla, şimdiye kadar TIP'e «Niye halk liderleriyle birlikte halkı bilinçlendirmek ve örgütlendirmek istiyorsunuz? Bu enayilliktir» diyen tek bir aklevvel çıkmamıştır. Aksine, YON

tartışmalarına katılan TIP'liler bu görevini tam yapamadıkları için TIP yöneticilerini kınamışlardı. Doğan Avcioğlu da, tartışmaları kapatan yazısında TIP'in hikmeti vücudunun halkı örgütlemek ve bilinçlendirmek olduğunu yazıyordu: «Tepeden inme - sandıktan çıkma gibi bir ayırım, sosyalist açıdan anlamsızdır. Tek anlamlı ölçü, iktidarların sınıfı karakterleridir. Şüphesiz TIP, Anayasaya titizlikle bağlı kalarak, işçi ve köylü kitlelerini bilinçlendirmeye ve örgütlendirmeye çalışacak bir teşekküldür. TIP'in hikmeti vücudu budur.» Ne var ki bu görev ihmal edilmektedir. Nitekim aynı ANT dergisinde, Fethi Naci'nin TIP'e yönelttiği en önemli eleştiri budur: «İkinci Büyük Kongrede ısrarla üzerinde durulan noktalardan biri de Genel Merkezle teşkilât arasındaki ilişkilerin zayıflığıdır. TIP'in 59 ilde örgütlenmiş olduğu ilk bakışta büyük bir başarı gibi görünmektedir. Fakat bu örgütlerin ne kadarının sadece (tabelâ) dan ibaret olduğu araştırılmaya değer. Bir kaç hariç TIP milletvekilleri, zorunlu paraya ve gerekli zamana sahip oldukları halde, örgütlenme ve propaganda faaliyetleri için beklenen çalışmaya göstermemişlerdir. Koskoca 1966 yazı, bir takım milletvekilleri için, İstanbul'da dinlenmekten başka bir işe yaramamıştır (...). Örgütlenmeye sıkı sıkıya bağlı bir mesele de parti eğitimi meselesidir. İkinci Büyük Kongrede bir delega (Eğitimi sadece İstanbul ve Ankara'da yapmak gerektir. Sosyalizmi sadece Ankara ve İstanbul değil, bütün Türkiye kuracaktır) demiş, bir başkası (Bilim ve Araştırma Kurulunun iyi çalışmadığını) belirtmiş, bir delega de (İlk fırsatta bir yayın organı çıkartmalı, yazıyla eğitim yapılmalı) teklifinde bulunmuştur.»

Çetin Altan ve TIP yöneticilerinin, parti içinden gelen bu isteklere daha fazla kulak vermeleri ve gerçek halk liderleri yetistirebilmeleri, bütün sosyalistlerin dileğidir.

Prof. Aren'in bir açıklaması

Sosyalist strateji konusundaki efendice yazısını arka sayfamızda incelediğimiz Prof. Sadun Aren strateji tartışmasına TIP yöneticilerinin neden katılmadıkları konusunda Akis dergisine hayli tuhaf bir beyanat verdi. Prof. Aren şöyle diyor: «Birisine gelse sana... Yahut, misâli böyle koymayalım. Birisine gelse bana, (Sen namussuzsun, sen hırsız, sen yalancısın. Gel bu meseleyi konuşalım.) dese; ben oturup o adamla münakaşaya mı girmeliyim?»

Derginin sütunlarındaki tartışmanın sınırları ve zemini bizim dışımızda kararlaştırılmıştı. Söylediğim gibi bana hırsızın diyen adamla oturup uzun uzun ve başarıyla tartışsam bile, sağla yabileceğim en iyi netice, sadece hırsız olmadığımı ispat etmek olmaktadır. Avcioğlu da tartışmayı başlatmış yazıda TIP'i ve yöneticilerini sert şekilde itham etti ve (Gelin oturup bunları tartışalım) dedi. Bizim programımızın Batı aktarmacılığı ve çevrimden ibaret olduğunu, hızla revizyonizme kaydığımızı, politikamızın yanlış, Parliamantodaki çalışmalarımızın yetersiz olduğunu söyledi.

Prof. Aren'in «Sen hırsız, sen namussuzsun, sen yalancısın» anlamında değerlendirdiği Avcioğlunun yazısı ise şu sözlerle tartışmayı açıyordu: «TIP, güç şartları altında şerefli bir görev yapıyor. Gittikçe artan, ağır ve haksız saldırılarla karşı karşıya. Bu bakımdan toplum hayatında köklü değişiklikler isteyen ileri güçlerin önemli bir kısmının umidini teşkil eden TIP hakkında soğukkanlılıkla düşünmek kolay değil. Fakat inanıyoruz ki üzerine titrenen bir varlığı korumak için her türlü tartışmayı reddetmek ve objektif olarak (TIP ne yaparsa doğrudur) anlamına gelen bir tutumu benimsemek, sosyalistçe bir davranış sayılamaz. Sosyalist düşünce ve sosyalist eylem, iyi niyetle dostça yapılacak tartışmalarla zenginleşecek ve güçlenecektir. Bu düşünce ile YON, konu ile ilgilenen herkesin katılmasını arzu ettiği geniş bir tartışma, başlatma umidindedir. Aşağıdaki şartlar, kesin hükümlerin değil, daha çok faydalı olacağına inandığımız böyle bir tartışmayı açma hevesinin akla getirdiği sorunların ve tereddütlerin ifadesidir.»

Bu ifadelerle başlayan yazı, şu sözlerle son buluyordu: «1969 senelerine daha üç yıl vardır. Bu zamanı iyi değerlendirmek ve doğru teşhişlere varmak zorundayız. Onun içindir ki görüşlerimizi, bu konuda olumlu bir tartışmaya yol açmak üzere iyi niyetle, fakat

KIZIL ELMA

İlhan Selçuk

Bir süre YÖN okuyucularından ayrı düştük. Çünkü Sovyetler Birliğinde Rusya, Azerbaycan, Kazakistan'a uzanan bir yolculukta idik. Geziye Kars sınırından başlamak bize ayrıca ilgi çekici gözlemler kazandı.

Bir konuda kesinlikle karara varmış bulunuyoruz: Sovyetler Uralların Batısında ve Doğusunda kalkınma davasını çözümlenmişlerdir.

«Orta Asyadaki Türkler» sorunu Türkiye'de sağ ve sol çevrelerde heyecanla konuşulduğu için dikkatlerimizi o yöne de çevirdik. Hemen söyleyelim ki bilir bilmez konuşmak ve:

«Ruslar Orta Asyadaki Türkleri sömürüyorlar» diye peşin bir yargıya bağlanmak kendi kendimizi aldatmak olacaktır. Orta Asyadaki Cumhuriyetlerde okuma-yazma bilmiyen kişi kalmamıştır. Kalkınma davaları çözüme bağlanmıştır. Ve ücretlerle, fiyatlar Sovyetlerin hemen her yanında birbirine yakındır.

Orta Asyada süren olayların 1917 öncesi ve sonrasında inceden inceye araştırmak, kesin bilgilere sahip olmak gerekir. Kazakistan bugün Orta Asyadaki en geniş Sovyet Cumhuriyetidir. 1920'lerde okuma yazma bilenler Kazaklar arasında ancak yüzde 2,5 oranında idi. Ve parmakla sayılacak üniversite mezunu yoktu. Bugün Kazakistan'da okuma yazma bilmiyen kalmamıştır; kırk yıl öncesinin göçebe aşiretleri sanayi toplumu kesimine yükselmişlerdir.

Bu olusun tereyağdan kıl çeker gibi kolaylıkla yürüdüğünü söylemek elbette doğrulara sırt çevirmektir. 1920'lerde Orta Asya'da Moskova'ya baskaldırma isteyen ne kadar hareket varsa -bu hareketler ister sağdan, ister soldan gelsin- merhametsizce bastırılmış ve merkeze bağlı kadrolar teşkil edilmiştir. Bu doğruyu da bilmek ve açıkça söylemek gerekir. Ne var ki merkeze bağlı kadrolarla merkezin işbirliği, Orta Asyayı ve Sibiryayı kalkındırma bakımından bugünkü düzeye varabilmiştir. Gelecek yıllarda Sibiryanın geniş ve yoğun tabii zenginliklerinin işlenmesi daha da hızlanacaktır. Beş on yıl sonra Sovyetlerin varacağı hedeflerin şimdiden görünüşü dahi aşırıdır.

Bütün bu söylediklerimiz Batı çevrelerince izlenmiş, yazılmış anlatılmış şeylerdir. Asyanın uzaklarında yapılan röportajlar çok satışı aktüalite dergilerinin sayfalarını renkli resimlerle süslemektedir. Sovyetlerin turizme açılmaları ve yabancıları çağırmaları da bir çok yönden korkuları kalmadığını gösteren işaretlerdir. Yalnız geçen yıl milyondan fazla turist Rusyanın köşe bucğını dolamıştır.

Türkiyede Orta Asyanın gerçekleri bilinmediği halde Turancılıktan kalan bir tahassürle Orta Asya hakkında her gün yazılar yazılmaktadır. Bu çeşit romantizmin çağını doldurmuş bulunduğunu söylemek isteriz. Orta Asyadaki Türkler konusundaki düşüncelerimizi daha gerçekçi açılara oturtmak için çok daha akılcı olmamız gerekiyor.

Bundan birkaç yıl önce Pariste M. de la Vega adında bir İspanyol tanıştım. İç savaşta yenik düşüp Fransaya sığınmış İspanyollardı. Franko'ya beslediği kinin haddi hesabı yoktu. Ama aradan geçen otuz yıl İspanyanın çehresini değiştirmişti. Ve M. de la Vega: «Şurasını itiraf etmek gerekir ki İspanyada epey şey yapıldı» diye konuşmak zorunda kalıyordu.

İki duygunun ezikliği altındaydı M. de la Vega... İç savaşın bunca acısı, döklülen kanların hesabının burukluğu içindeydi; ve düşmanın başarısını itiraf etmek zorundaydı.

Öyle sanıyorum ki Orta Asyadaki soydaşlarımızın yaşadığı ülkeleri gezenler de ne idüğü belirsiz bir burukluğun içlerini kemirdiğini hissedeceklerdir. Oradaki insanlar bana: «Türkiyede okuma yazma bilmiyenler çokmuş öyle mi, Fıkaraklık yoksulluk pek fazlamış doğru mu?» diye soruyorlardı.

Üniversiteler, ilimler akademileri, fabrikalar, kombineler, devlet çiftlikleri ortalkı sarmıştı. Bu manzarayı gördükçe yüzde altmış okuma yazma bilmiyen yoksul halkımızla, yaşama düzeyi bizden üstün soydaşlarımızı kurtarmaya nasıl koşabileceğimizi düşündüm.

Bunun içindir ki sağcı, turancı eğilimden nice vatandaşımızın önce Anadolu Türklüğünün kalkınma davasını çözümlenmek için kafa yormaları gerektiğini bir daha ve yerinde anladım.

Bu konudaki düşüncelerim elbette bu kadarla da kalmadı. Kazakistan ve Azerbaycan'daki gözlemlerimi uzun uzun yazmak niyetindeyim. Oralarda yaşayan soydaşlarımız bir Sovyet Cumhuriyetinin vatandaşlarıdır. Ve kalkınma problemi yanında bağımsız düşünce açısından durumlarını tahlil etmek bizi Türkiye'deki sorunlarımız bakımından aydınlığa götürecektir. Ama ne var ki bağımsızlık ülküsüne bağlanmış olanların, ister Turancı görüşte olsunlar, ister aşırı milliyetçi, Orta Asyadaki Türkleri düşünüp duracaklarına Anadolu Türklüğünü Amerikan güdümünden kurtarmak için çalışmalarını kendi fikirlerinin samimiyetine bir kanıt olacaktır.

Çünkü kendi bağımsızlığını gerçekleştiremeyen milletlerin başkalarını kurtarmak iddiası gülünç olur. Tepesindeki Amerikalı önünde iki kat olup gözlerini uzak ufuklara çeviren kişiler ise ya art düşüncelidirler, ya da akıldan yoksun.

açıkça yazmaya çalıştık. Çok muhtemeldir ki, bir sürü konuda haksız ve insafsız davrandık, yanlış değerlendirmeler yaptık ve önemli meseleleri unuttuk. Yanlış değerlendirmelerin ve noksanların, TIP yetkililerinin ve konu ile ilgilenen bütün aydınlarımızın açıklama-

malarıyla düzeleceğine ve vuzuhtu kazanacağına inanmaktayız. YÖN bu konudaki bütün iyi niyetli görüşlerini yayınlamaya hazırdır. Şimdi bu sözler, «sen hırsız, namussuzsun yalancısın» diye nasıl değerlendirilebilir? Okuyucularımızın insafına bırakırız.

BAYAR VE CHP

Celâl Bayar, bu haftanın başında Salı gecesini 22.20 vapuru ile İstanbul'dan Kadıköy'e geçerken iç politika olayları ve özellikle CHP'deki anlaşmazlık konusunda bilgi aldı. Yanında damadı Dr. Gürsoy, iki hanım ve bir kaç eski DP. liden kurulu genişçe bir «maiyet» bulunan Bayar, refakattekilere birinin elinde Ulus gazetesi görünce, merakla sordu: «Halk Fırkasındakiler arasındaki münakaşa için ne yazıyor?» Ulus, dikkatte tarandı ve sonuç bildirildi: «Ulus'ta Ecevit'e karşı çıkan grubun faaliyetleriyle ilgili hiç bir şey yoktu. Bayar gülmüşü ve «Yazmazlar tabii...» dedi. Maiyeteki bir hanım, «Yazmasınlar, dedi. Hürriyet'te her şey yazılmış, hem sekizinin de resimleri var.» Bayar ve maiyeti, Feyzioğlu grubunun tutumundan hayli memnundular, fakat İnönü'yü çok iyi tanıdıkları iddiasında oldukları için, Feyzioğlu grubunun başarısı için hâlîsane temennilerden öte bir ümit beslemedikleri anlaşılıyordu.

Söz, CHP. deki anlaşmazlıklardan AP. deki anlaşmazlıklara atladı. Prof. Başgil'in teşebbüsünden duyulan endişe, Bayar'a şöyle nakledildi:

«— Efendim, AP. Mecliste ekseriyeti kaybediyor. Bizim hoca (Başgil kastediliyor) iyice şaşırıyor galiba...»

Maiyet, bu konuyu tartışırken Celâl Bayar, derin bir düşünceye daldı. Herkes gözünün içine bakmasına rağmen, Başgil için ne lehte ve ne dealeyhte yorumlanacak tek söz söylemedi ve hiç bir jest yapmadı. Maiyet, Başgil'den sonra Prof. Osman Turan'ı dile doladı. «Yassı-

adallığı», mukaddesatçılığı ve milliyetçiliği bahis konusu oldu. Bu tartışmalar sırasında, herhalde iktidarı yeniden ele geçirdiğinde bu adamlara karşı nasıl davranması gerektiğini düşünüyor olmalı ki, Bayar, birden silkindi ve Prof. Osman Turan hakkındaki düşüncesini açıkladı:

— Kendisini der'akap profesör yaparım..

Cevap maiyeti çok neşelendirdi. Maiyeteki hanımlardan genci, nüktenin altını çizdi:

— Politikada ona yer yok. Bayar'ın müşfik tebessümü altında «maiyet» konuyu tartışmaya devam etti:

— Bu Osman Turan, ne profesörü?

— Tarih?..

— Galiba, Hitit tarihi ile uğraşılıyor..

— Yok canım.. Asur olacak..

— Nilüfer Hanımefendi ile aynı fakültedeydi.

Dr. Gürsoy tashih etti:

— Aynı üniversitede ama aynı fakültede değil.. Bizim hanım Filolojide.. Eski Yunan dili ile meşgul oluyordu. Osman Turan tarihçi.

— Canım Hitit mi, Asur mu ne ise onun tarihleriyle uğraşsın.. Politikadan ne anlar. Kendi işine baksa ya..

Balonu! Amerikan Üsleri

AP. iktidarı ile flörite dikkat eden iki büyük gazete, Amerikancı denen bir iktidara, Millî Birlik Hükümeti ile CHP'nin başaramadığı bir konuda milliyetçi bir prestij sağlamak için balon uçurarak, «Amerikan üslerinin tamamen kontrolümüzde olduğunu» ilân ettiler. Ama balon çabuk patladı. Amerikan Büyükelçisinin bir sözcüsü, «Türk Hükümetinin yaptığı teklife Amerikanın henüz cevap vermediğini» açıkladı! Tercümen gazetesi ise diplomatik çevrelere dayanarak şu haberi verdi: «Diplomatik çevreler, Amerikanın üslerde ilmi, teknik personelin bulunmasına rıza göstermeyeceğini, silâhların kullanılmasında üslerdeki Türk subaylarının tasvibi şartını kabul etmeyeceğini belirtmişlerdir.»

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü de, gazetecilerin sıkıştırması üzerine, haberin balon olduğunu itiraf zorunda kaldı: «Türkiyedeki üsler, zaten Türk Silâhlı Kuvvetlerinin muhafazası altındadır. Anlaşmalara göre, zaten bunların kullanılmasına için Türkiye'nin muvafakati lazımdır ve kullanma şekilleri de NATO planlarına uygun olarak yapılır.»

YON ise, 23 Aralık 1966 tarihli sayısında, NATO yetkililerinin açıklamalarına dayanarak, üslerde üç daire bulunduğunu, en içteki küçük dairenin Genel Kurmay Bakanına dahi kapalı olduğunu yazıyordu, NATO yetkililerinin, Türkiyedeki Amerikan nükleer silâhlarının statüsü hakkındaki açıklaması şöyledir: «En içteki küçük daire, nükleer savaş başlıklarının de polandıği yerdir ve tamamen Amerikan personelinin denetimindedir. Adeta Amerikan hükümetine terk edilmiş bir toprak parçasıdır. Değil herhangi bir Türk subayı, Genelkurmay Başkanımız, Cumhurbaşkanımız bile bu dairenin içine adımını atamaz.»

İkinci dairede ise roketler bulunmaktadır. Bu dairede personel Türk ve Amerikan askerlerinden karmadır. Meselenin can alıcı noktası, «Çifte kilit» adı verilen sistemin uygulandığı bu dairedir. Kilitlerin birinin anahtarları Amerikan, diğeri Türk yetkilinin elindedir. Her iki kilit de açılmadıkça roket ateşlenemez. Dışişleri sözcüsünün «Türkiyenin muvafakati» dediği şey, bu «çifte kilit» sistemidir.

Üçüncü daire ise, dış güvenlikle ilgilidir. Dış güvenlik tamamen Türk ordusunun sorumluluğundadır. Ve Amerikanın bu statüsü değiştirmeye asla niyeti yoktur. Yalnız bu meselede mi, 6 yıllık uğraşmalara rağmen Türkiye, görev çağısında suç işleyen Amerikan askerinin hangi mahkemede yargılanacağını tayini yetkisini dahi elde edememiştir. Sunay'ın, Genelkurmay Başkanı iken önemle ilgilendiği Amerikan kaçakçılığı engellenmemiştir. Bu sebeple AP'ye milliyetçi itibar sağlama yolundaki gazete haberleri komiktir.

4 Ocak 1967 tarihli Cumhuriyette Kayhan Sağlamer, NATO kamnaklarına dayanarak, üsler konusunda biraz daha açıklık getirmektedir: «İncirlik hariç, Türkiyedeki bütün üsler, resmen, teorik olarak NATO'ya aittir ve enfastrüktür programları çerçevesinde inşa edilmiştir. Ancak tatbikatta, hepsi Amerikan üsleri hâline gelmiştir. Nasıl? İzahata geçmeden, yeri gelmişken belirtelim: İncirlik Amerikan üssü olmasına rağmen, küçük bir bölümü NATO'ya aittir ve enfastrüktür ile inşa edilmiştir.»

Enfastrüktür ile inşaatı tamamlandıktan sonra, NATO Konseyi üssü kullanmak isteyen üyelerin müracaatlarını incelemektedir. Şimdiye kadar Türkiyeye, çoğu üs inşasına harcanan yaklaşık olarak 420 milyon dolarlık enfastrüktür yatırımı yapılmıştır. Amerika, Türkiyede inşa edilmiş bütün üsleri kullanmaya talip olmuş ve müracaatı NATO Konseyince onaylanmıştır...

NATO'nun enfastrüktür programları çerçevesinde inşa ettirdiği üsler hakkında koyduğu genel kaide, sadece masraflarını (kullanıcı ülke) yüklenmektedir. Üslerin güvenliği, ulaşım yolları gibi diğer masrafları ise (ev sahibi ülke) deruhete edecektir.

İrili ufaklı diğer hususların düzenlenmesi (kullanıcı) ile (ev sahibi) arasında imzalanacak ikili anlaşmalara bırakılmıştır. Eğer Amerika NATO üsleri üzerinde egemenlik haklarımızla bağdaşmayacak nitelikteki imtiyazları miras yedi hovaralığı ile vermişse, suç tamamen bizimdir. Pek safça davranmış, çok yönlü düşünememiş ve geleceği hesaplamamışız. Ustelik, Sağlamer'in belirttiği gibi, bu üslerin Amerika'ya verilmesini veto etme hakkımız da vardır...

Prof. Ahmet Şükri Esmem ise, 4 Ocak 1967 tarihli Ulus'ta, Amerika'ya girişten ikili anlaşmalar konusundaki müzakerelerden ümitsiz olduğunu belirtmektedir: «İkili anlaşmalar meselesinde Amerikalılar bizi oyalamaktadırlar. Çağlayangil, ülkemizde (üsler) bulunmadığını, (tesisler) bulunduğunu iddia etmiştir. Us veya tesis, her ne olursa olsun, bunların statüsü ıslah muhtaktır. Kaldı ki Amerikalılar anlaşmalara da bağlı kalmıyarak üsleri veya tesisleri, güvenliğimizi tehlikeye düşürecek şekilde de kullanıyorlar. 1958'de Lübnana asker yöllüklerini üslerimizi kullandılar ve Araplarla aramızda açtılar. 1960'da U-2 casus uçağını üslerimizden havalandırdılar. Rusya'ya etkendirdiler. Kaçak Amerikan eşyası piyasalarımızda serbest satılıyor. Tür-

TANIŞTIGIM SOVYET İNSANLARI

Yazar olduğum için, Sovyetler Birliği'nde daha çok yazarlarla tanıştım. Bu arada, bütün dikbaşlı yazarların önünde başeğdikleri adamı da unutmuyorum. Çünkü, bütün Sovyet yazarları gibi, ben de onun önünde başımı eğdim. Bu adam, Sovyet Yazarlar Birliği'nin elli yıllık berberidir. Elli yılda kimbilir kaç büyük yazarın başına kendi istediği biçimi verdi. Başımı ellerine teslim ettiğim bütün berberler gibi, o da, saçlarımın çok âsi olduğunu söyledi.

Geçen yıl tanıştığım Lef Nikulin'in anlattığı bir olayı unutmuyorum. Türksever bir yazar olan Lef Nikulin, Atatürk zamanında da, ondan sonra da birkaç kez Türkiye'ye gelmiş. Türkiye üstüne çok yazılar da yazmış. Türkiye'yi son ziyaretinde, her nereye gitmişse, arkasından birkaç kişinin izlemesinden tedirgin olmuş. Ankara'ya dönüşünde, Türk büyüklerinden birine bu durumu anlatınca şu cevabı almış:

— Bundan siz memnun olmalısınız.

— Neden? Beni korudukları için mi?

— Hayır. Siz işsizliğin önlenmesini istemiyor musunuz? Bu adamları polis yapıp arkınıza takmasak işsiz kalacaklar.

Ak saçlı Lef Nikulin, bu olayı anlatırken tatlı tatlı gülmüştü.

Geçen yıl değerli Sovyet mizahçısı Leonid Lenç'le tanışıp dost oldum. Türk okurları, Lenç'i, Hasan Âli Ediz'in çevirdiği, 1939 yılında yayımlanmış «Bir sokak hâdisesi» adlı hikâyeler kitabıyla tanır.

Leonid Lenç'in evine yemeğe çağırıldım. O gün hava çok yağmurluydu. Berlin'den aldığım yağmurluğu giymiştim. Giymişim diyorsam, sözün gelişi... Yağmurluk o hadar uzundu ki, yerleri süpüren etkeleri, üstüne giydiğimden daha uzundu.

Bu yağmurluğu Berlin'den almıştım. Ama Berlin'deki mağazalarda, boyuna göre bir yağmurluk bulamamıştım. Tabii bu Berlin mağazalarının kabahati değildi; suç benim boyumun kısalığındaydı.

Lenç'in evinden dönerken yağmur dinmiş olduğu için, artık gereği kalmayan yağmurluğumu da orda unuttum. Ertesi gün yağın yağmurlar, bana yağmurluğumu hatırlatınca onu nerede unuttuğumu hatırlıyamadım. Bir gün önce gittiğim her yere telefon edip, orda yağmurluğumu unuttum mu, diye sordum. Kaybolan yağmurluk yüzünden dostlar da o kadar telaşlandılar ki, onlar da telefonları açıp, birbirlerine «Türk yazarının yağmurluğu orda kalmış mı?» diye sormaya başladılar. Rusların yardımçılığı çok şaşırtıcıdır. Kendilerine yağmurluk sorulanlar da, beni tanışın ta-

L. Lenç'in 60. yıldönümünde «Krokodil»de çıkan karikatürü

mmasın, başkalarına telefon açıp unutulmuş bir yağmurluk var mı, diye soruyorlarmış. O gün Moskova telefonlarında ençok konuşulan söz, bir Türk yazarının kaybolan yağmurluğuydu. Öyle ki, o günden sonra gittiğim restoranlarda garsonlar bile «Yağmurluğunuzu buldunuz mu?» diye şaşkınlığımı yüzüme vurdular için, hava güneşli de olsa, görsünler diye yağmurluğumu kolumda taşıyordum.

Nedense, her gittiğim yere telefon ettiğim halde, dostum Lenç'e sormak hiç aklıma gelmemişti. Neden sonra, hatırladım, ona da telefon ettim. Meğer o gün Lenç de, evine kimler geldiyse hepsine bir bir telefon edip, evinde yağmurluk unutup unutmadıklarını sormuş.

— Peki, bana niçin telefon etmediniz? diye sordum.

— Çünkü, dedi, yağmurluk o kadar uzundu ki, sizin olabileceği hiç aklıma gelmedi.

Leonid Lenç'e, — Yine de şanslıyım, dedim, ya ben kayboldaydım. Leonid Lenç, gülerak:

— Bu olayı ikimiz de yazalım, dedi, siz Türkiyede yazın, ben de burada yazayım...

Söz verdik. Sanırım, ikimiz de sözümüzü tutmadık.

Bende unutulmaz, derin izlenimler bırakan bir yazar da İlia Ehbrenburg oldu. Geçen yıl bu değerli yazarı evinde ziyaret etmiştik. Bu çok seçkin aydın kişinin her sözünde espriler vardı. Konuşmamız sırasında birara, niçin burda bir çok heykelleri yaldıza buladıklarını sormuştum. Cevabı şöyle oldu:

— Çünkü çıplak olmak için güzel olmak gerekir; güzeller soyunabilir.

Sonra İlia Ehbrenburg'u. Helsinki'deki Barış Kongresinde gördüm. Bir gece sabaha kadar prezidium toplantısında bulduk. Çok tartışmalı geçen o gece, Ehbrenburg da herkesle birlikte sabaha kadar uyumadı. O yaşta bir insanın, hiç uyumadan ve uyuklama-

dan, bütün konuşmaları hem de dikkatle sabaha kadar dinlemesine şaşım. Ama bundan daha şaşırtıcı bir şey vardı: Kendisi konuşmadan yalnız başkalarını dinleyen bir ihtiyar; böyle bir mucizeyi ilk görüyordum.

Tanıştığım Sovyet yazarları içinde, Konstantin Simonof bende derin etki yarattı. Türk okurları, büyük romancı Konstantin Simonof'u, önce Fransız ve İngiliz edebiyat dergilerindeki konuşmalarını Türkçe çevirilerinden, sonra da Atilla Tokatlı'nın bir şiirini çevirisinden tanıdılar. «Ölümler ve diriler» adlı büyük romanı da Türkçeye çevirmekte, yakında yayımlanacaktır. Konstantin Simonof, Nâzım Hikmet Komitesi Başkanı olarak Türk edebiyatına da değerli hizmette bulunmuştur.

İstanbul'dayken bir gün, Sovyet Yazarlar Birliği'nden şöyle bir telgraf almıştım: «Konstantin Simonof, Mustay Kerim ve Radî Fiş Türkiye'yi ziyaret edecekler. Fakat şimdiye kadar vizeler verilmedi. Hükümetinizden vize sağlanması için yardımınıza rica ederiz.»

Dostum Çuonov'un imzasını taşıyan bu telgrafı alınca, ne yaacağıma şaşardım. Elbet bir şey yapmam gerekiyor, ama ne yapmalıyım? Her halde, Sovyetler Birliği'ndeki meslektaşlarımı, beni de kendi durumla da sanyıyorlar. Herhangi bir hükümet yetkilisine, «Rica ederim, şu işi yapayım» diye telefon edeceğim, şıp diye yapacaklar. İlk akla «Aman, şu üç Sovyet yazarına sakın vize vermeyiniz» diye telgraf çekmek geldi. Çünkü, her ne istemişsem, onun tersi olmuştur.

Düşündüm, danıştım, sonunda, Başbakan'a, Dışişleri Bakanına, vize verilmesini rica eden bir telgraf çektim. Çok sonra öğrendiğime göre, Başbakan, «Bu adam ne istiyor, anlamadım ama, yapın istediğini de başımıza dert olmasın» demiş, eksik olmasın, üç arkadaşımız böylece Türkiye'ye gelebildiler.

Simonof İstanbul'da pek az kalabildi. Niçin bu kadar çabuk döndüğünü sorunca şöyle dedi:

— Moskova'da ellinci yaş günüm için tören yapılacak da, benim de bulunmam gerekiyor.

Konstantin Simonof'la aynı yaştaayız. Onun evime geldiği gece, ben de elli yaşımı bitirmiştim. Ama benim için tören mören yapan olmadı. Yine de şanslı sayılırım, çünkü bundan öncelerinde olduğu gibi yaş günümü cezaevinde değil, hiç olmazsa evimde geçiriyordum.

Evtuşenko'yu, Bakü'deki Asya - Afrika Yazarlar Toplantısında tanıdım. Adım daha önceleri, ilkin İngiltere'den, Fransa'dan duymuş, Türkçeye çevrilen şiirlerini de okumuştuk. Onun ince uzun olması, benim kısa kalm olmam ve övünürken onun iki buklüm olması, benim de zıplamam gerekse de, yine de birbirimizden hoşlandık. Kimi kapitalist ülkelerin Evtuşenko'nun şiirlerindeki eleştirici ve yergisel yanları, kendi amaçları için kul-

lanmaya çalıştıklarını biliyordum. Bu genç ve çok inli şairle uzun uzun konuşunca, böyle özel amaç güdenlerin hayal kırıklığına uğrayacaklarını anladım. Bakü'deki Flarmoni salonunda yapılan edebiyat gacesinde ben konuştum, o şiir okudu. Şiirin yığını nasıl etkilediğini, rüzgârda ekin başakları nasıl biyana eğilirse, şiirin rüzgârıyla da insan başlarının nasıl dalgalandığını o gece gördüm. Tek kelimesini anlamadığım Evtuşenko'nun okuduğu şiirin neden hoşuma gittiğini çok düşündüm sonradan. Bu, tıpkı resimden, müzikten alınan beğeni gibi olmuştu; anlamamıştım, ama sevmiştim.

İki buçuk milyon satan mizah dergisi Krokodil'in başredaktörü, dostum Semonof'la ben, ikiz gibi birbirimize benziyoruz. Ama bu benzerlik benim daha çok işime yarar. Çünkü Moskova'da olduğum bir gün, Krokodil'e gider, ben Semonofum diye onun masasına kurulabilirim. Ama o bir gün Türkiye'ye gelirse ve onu ben sanırlarsa, herhalde bu yanlışlıktan başı çok belaya girecektir.

Meslektaşlardan söz açınca, Ukrayna'nın Biber adlı mizah dergisi başredaktörü Makifçuk'u anıyordum. Çıkardığı dergi Biber ne kadar acıysa, onu çıkaran Makifçuk da o kadar tatlı. Sakın, bana çok güzel bir kazak gömleği hediye ettiği için onu övdüğümü sanmayın. Makifçuk'la birbirimizin dillerini bilmediğimiz halde, bir gece yarısından sonra onunla, hem de tercüman-sız, konuştuk. O gece Kiyef'te bir ormandaydık. Ormanda ateş yakmıştık. Birkaç şişe Ukrayna votkası devirmiştik. Ya altıncı, ya yedinci kadehten sonra, ya o Türkçe konuşmaya başlamıştı, ya da ben Ukraynaca konuşmaya başlamıştım. Belki, ikimiz de Eski-moca konuşuyorduk, şimdi kesin olarak bilmiyorum. Ama anlaşayorduk.

Gürcistan'ın mizah dergisi Niyang'i'nin başredaktörü Nodar Dombadze... İşte hep hatırladığım bir dost. Tiflis'te tanıştığım yazar arkadaşlar beni büsbütün şaşırttılar. Çünkü hepsinin de öyle güzel sesleri var. öyle güzel şarkılar söylüyorlar, hepsi de öyle güzel yirano çalıyorlar ki, onların yanında olsam, şarkı söylemekten yazmaya vakit bulamazdım diye sesimin çirkinliğine sevinirdim. Dostum Yosef Nonesvili'nin büyük şair olduğunu, ancak Tiflis'ten ayrıldıktan sonra başkalarından duyduğum. Ama ondaki büyüklüğü sezinlemiştim. Çünkü, bir insanın onun kadar alçak gönüllü olabilmesi için, onun kadar büyük olması gerekir.

Bakü'de çıkan mizah dergisi başredaktörü Seyfettin'le İstanbul'a gelişinde tanışmıştım. Bakü'ye gidişimde yine buluştuk.

Sovyetler Birliği'ndeki bütün Türkologlara, biz Türk yazarları teşekkür borçluyuz. Çünkü onlar kültürümüzü tanıyorlar ve halklarımız arasında dostluk ve kültür köprüsü kuruyorlar.

Aziz Nesin

MOSKOVA'NIN GÖZÜYLE TÜRKİYE'DE BUGÜNKÜ SOSYALİZM HAREKETİ

Moskova hattına bağlı komünist yazarlardan D. Şişmanof, Türkiye'de sosyalist hareket konusunda ilgi çeken bir araştırma yayınlamıştır. Araştırma, 1) Kapitalist olmayan yolda gelişme hareketi ve sosyalizm meseleleri; 150 aydının bildiri, 2) Sosyalist Kültür Derneği, Türk sosyalizminin ideolojisi, 3) Türkiye İşçi Partisi, 4) Türkiye'deki üniversite gençliği ve sosyalist hareket, 5) Türkiye'de işçi ve sosyalist hareketinin birliği meselesi, 6) Türkiye'de işçi ve sosyalist hareketinin karşılaştığı güçlükler; sosyalist hareketini boğmak için Türk burjuvazisinin kullandığı metod ve araçlar gibi bölümlere yer vermektedir. Bazı maddi hataları ve gerçekten hayli uzak değerlendirmeleri ihtiva eden araştırmayı, herhangi bir yorum yapmadan olduğu gibi yayınlıyoruz:

1 — KAPİTALİST OLMAYAN YOLDA GELİŞME HAREKETİ VE SOSYALİZM MESELELERİ — 150 AYDININ BİLDİRİSİ

YÖN'ÜN BÜYÜK ROLÜ

Türkiye'de bugün legal sosyalist hareketi, bir bütün olarak bilimsel sosyalizme, marksizm-leninizm ideolojisine dayanan gerçek sosyalizm hareketi değildir. Bu hareketin içinde bilimsel sosyalizm taraftarlarıyla, gerçek sosyalistlerle birlikte, reformist burjuva «sosyalizmi», sağcı «sosyalizm» nazariyecileriyle taraftarları çalışmakta, hatta bunlar çoğunluk teşkil etmektedirler.

Bugünkü sosyalizm hareketi teşkilâtli bir hareket halini almazdan önce Türkiye'de kapitalist olmayan gelişme yolu hakkında birçok tartışmalar cereyan etmiş, inandırıcı propagandalar yapılmıştı. Bu propagandaya hem bilimsel sosyalizm taraftarları, hem de sağcı sosyalistler faal olarak katılmışlardı.

27 Mayıs devriminden sonra fikirlerini yayma hürriyetini elde eden Türk sosyalistlerinin henüz kendi gazeteleri yoktu. Burjuva gazetelerinden bazıları, geniş okuyucu kitleleri tarafından sevilen ilerici ve sosyalist eğilimli yazılara, ticari maksatlarla yer vermeye başladılar. Tanınmış ilerici yazar Aziz Nesin'in «Akşam» da, daha sonraları da «Tanin» de sosyal sınıflara, sınıf mücadelesine, Türk işçilerinin, bütün emekçilerin sosyalist programı, sınıfı bir siyasi partiye ihtiva bulduğuna dair ve emperyalizme, kapitalizme karşı yazdığı makaleler Türk aydınları ve okurvazar Türk emekçileri arasında büyük bir ilgi uyandırdı. «Vatan» ve daha sonraları çıkmaya başlayan «Öncü» gazeteleri işçi ve sosyalist hareketiyle ilgili yazılara genişçe yer ayırmaya koyuldular.

«Sosyalizm» mefhumunun yayılması ve legal bir hüviyet kazanmasında büyük rolü olan haftalık «Yön» dergisi 20 Aralık 1961'de çıkmaya başladı. Tanınmış ilerici yazar ve aydınların etrafında toplandığı haftalık «Sosyal Adalet» dergisi de 1963 yılı başında yayın hayatına atıldı. Bu arada Atilla Tokath tarafından halkın anlayacağı bir dille yazılmış olan «Sosyalizm nedir» adlı kitap çıktı. Yazar, bu kitabında bilimsel sosyalizmi, sosyalizm hareketi içindeki revizyonist ve oportünist akımları tanıttı. Ayrıca, sosyalizm ile ilgili bir sıra kitap ve broşürler Türkçeye çevrildi. Bunla-

rın belli başlıları şunlardır: F. Engels'in «Lüdvig Foerbach ve Klâsik Alman Felsefesinin Sonu», yine Engels'ten «Sosyalist Düşüncenin Gelişmesi» Plehanof'tan «Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri» ile «Sanat ve Sosyalizm» v.s... v.s... Fakat çeviri eserler arasında, Batılı burjuva «sosyalist» eserleri çoğunluk teşkil ediyordu.

BURJUVA BİLGİNİ KURDAŞ

Türkiye'de, tamamiyle bilimsel sosyalizm görüşüne dayanan dergi ve gazete bugün de yoktur. Fakat, çeşitli gazete ve dergilerde, Türkiye'nin kapitalizm yolunda sosyal adaletli hızlı bir iktisadi gelişmeye ulaşamayacağını ispat eden ciddi yazılara sık sık rastlanmaktadır. Türkiye'nin kapitalist yolda gelişmeyeceği tezini, tanınmış burjuva bilginlerinden bazıları da benimsemiş bulunmaktadır. Ankara'daki Orta Doğu Teknik Üniversitesi Retörü ve eski Maliye Bakanı Profesör Kemal Kurdaş, Türkiye Devlet Planlama Teşkilâtı eski başkanı Osman Nuri Torun, aynı teşkilâtın eski üyelerinden Atilla Karaosmanoğlu, Necat Erder ve daha bazı üniversite öğretim üyeleri bunlar arasındadır. Bu son üçü, hükümetin iktisadi politikasını ve iktisat planı görüşlerini kabul etmedikleri için, Planlama Teşkilâtından istifa etmişlerdir.

Kemal Kurdaş «Yön» dergisinde yayınlanan «Türkiye'de kapitalizmin fiyaskosu» başlıklı makalesinde şöyle diyor: «Batı dünyası, kapitalist liberalizmde yüz yıl süren çok uzun ve çok ıstıraplı bir devre içinde gelişebildi. Bugün az gelişmiş bir memleket, böyle bir sistem içinde gelişebilme için yüz yıl bekleyebilir mi? Bundan başka, kapitalist liberalizm, yüz yıllık ağır gelişmesi sırasında, Amerika ve Avustralya gibi yeni keşfedilmiş kıtalardan yardım görürdü, sömürge memleketleri istismar etti. Yakına gelinceye kadar sömürge durumunda olan Türkiye gibi bir memleket, böyle imkânlardan faydalanamaz. Bu yolda yürümeye devam ederse, tekrar sömürgecilerin eline düşebilir.»

«Yön» dergisinin başyazarı Doğan Avcioğlu, «Niçin Sosyalizm?» başlıklı makalesinde, bir taraftan Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist memleketlerin ve öte taraftan da Bir-

leşik Amerika ile diğer kapitalist memleketlerin iktisadi gelişmeleri hakkında resmi istatistik rakamlarına dayanarak mukayeseler yaptıkları sonra, kapitalist sistemdeki gelişmenin, sosyalist sistemdekine bakarak çok ağır olduğu sonucuna varıyor ve şöyle diyor: «Batı memleketlerinin geçen yüzyıldaki yavaş kalkınması bile, az gelişmiş ekonomilerin sömürülmesi ve işçi kitlelerinin sefaleti pahasına gerçekleştirilmiştir. Batıda sosyal adalet isteyen işçiler, kursunlarla susturulmuştu. Sendikaların kuvvetlenmesi ve grevler, zor kuvvetiyle susturulmuştu. (Zenginler, zenginleşiniz.) pa rolası kalkınma politikasının temel düsturu olmuştur...»

Şimdi Türkiye'ye gelelim: Ekonomik gelişme seviyeniz, 1800 Avrupa'sının durumundan farklı değildir. İhtiyaçlarımız ve düşünce tarzımız bakımından ise, Yirminci Yüzyılda bulunuyoruz. Sosyal adalet, yüksek ücret, grev hakkı, kuvvetli sendika istiyoruz. Gelir dağılımındaki aşırı ölçü-süzlüklere isyan ediyoruz. Halbuki özel teşebbüse (kapitalizme) dayanan hızlı kalkınma teşebbüsü, devlet eliyle halkın tüketiminin kısılmasını, bu

de bulunduğu 150 Türk aydını, 20 Aralık 1961'de Türkiye'nin yeni bir iktisadi ve sosyal politika gütmesi isteğiyle bir bildiri yayınladı. Program mahiyetinde olan bu bildiri 150'lerin yaygın organı haline gelen «Yön» dergisinin ilk sayısında yayınlandı.

Bu yeni harekete önyak olan 150 aydına göre, Türkiye'nin iktisadi politikası özel kapitalizme değil, yeni, ilerici bir devletçiliğe, plânlı iktisada, devlet sektörü ile özel sektörün elele, fakat devletin yönetimi altında çalışmasına dayanıyordu.

Bildiride, Türkiye'nin iç ve dış politika problemlerine somut olarak temas edilmemekle beraber, memleketin bugünkü iç ve dış politikasında Atatürkçülüğe, Kemalist devrim prensiplerine dönülmesi ve bu prensiplerin, yeni şartlar gözönünde bulundurularak uygulanması isteniyordu. Örneğin, Kemalist devrimin altı prensibinden biri olan etatizm (Devlet kapitalizmi) Türkiye ekonomisinin tekrar temel prensibi olmalıydı. Fakat yeni şartlara uygun bir «yeni iktisadi devletçilik» haline getirilmeliydi. Bildiride, «yeni iktisadi devletçilik» a çıkça belirtilmemekle beraber

devlet sektörü ile yanyana yaşama hakkı tanıyordu. O nun sömürücü olduğu ve yainız kâr peşinde olduğu da belirtiliyor, memleketin plânlı iktisadi hayatında hızlı bir gelişme sağlayacak kabiliyeti bulunmadığına işaret ediliyordu. Bütün bunlardan dolayı halk iktisadiyatında üstünlük, devlet ve toplum sektöründe olmalıydı.

İç politikada biçimci demokrasiye son verilmeli, «geniş halk yığınlarının demokrasisi» kurulmalıydı. Bildiride, dolaylı sözlerle, memleket çapında önemi olan müesseselerin devleştilmesine temas ediliyor, milli gelirin bölüştürülmesindeki korkunç adaletsizliğin ortadan kaldırılması steniyordu.

Bildiride «sosyalizm» sözü mokrasiyâ sdrıt sdrıt sdrıt geçmiyordu. Fakat bildiride imzası bulunan aydınlar, Yön dergisindeki yazı ve beyanlarında «Sosyalizmin Türkiye için tek kurtuluş yolu» olduğunu belirtiyorlardı.

Bildiri, memlekette geniş akisler uyandırdı. Ve daha binlerce aydın ve çeşitli sosyal katlara mensup vatandaşlar tarafından imzalandı. Bunlardan birçoğuları, «Yön» dergisinde yayınlanan mektuplarında, Bildiriyi imzaladıklarını, çünkü «sosyalizme bir çağrı» saydıklarını, hatta «bugünkü dünyada zaferden zaferden koşan bilimsel sosyalizm hareketinin bir ifadesi» olduğunu belirtiyorlardı. Bazıları 150 aydından, Bildirideki görüşlerini daha açık ve seçik olarak ortaya koymalarını istiyorlardı.

Fakat Bildiri ile birlikte yayınlanan sosyal-ekonomik program esaslı bir tahlilden geçirildiği zaman şu sonuca varılıyordu. Bu, bir sosyalist ekonomi programı değildi. Bazı sosyalist görüşlerin katıştırıldığı ilerici bir devlet kapitalizminin ifadesiydi. Daha açıkçası, Türkiye şartlarına uydurulmaya çalışılan devlet kapitalizmi ile Batı'daki küçük burjuva «sosyalizminin» bir karışımıydı.

Bildiride dış politika meselelerine temas edilmiyordu. Fakat bildiride imzası bulunan aydınların organı «Yön», emperyalizmi, sömürgeciliği şiddetle tenkit ediyor, sömürgeci devletlerin «sömürgeciliğe modern bir biçim» vermek için sarfettikleri gayretlere rağmen, sömürgeciliğin, artık dünya yüzünden silinmekte olduğunu belirtiyordu. Dergi, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının, emperyalizm ve sömürgeciliğe karşı yapmakta oldukları milli kurtuluş savaşlarını destekliyordu.

150 aydının organı Yön, Türkiye'nin dış politikasını şiddetle tenkit ediyor. Birleşik Amerika'ya ve NATO'ya bağlı bağimli durumdan kurtulmasını, Birleşik Amerika ve NATO'ya verilen askerî üslerin kaldırılmasını, dış politika'da esaslı değişiklikler yapılmasını, sosyalist ve tarafsız memleketlere karşı tutumunda gelişen dünya şartlarına uymasını istiyor, nükleer silah tecrübelerine son verilmesi, tam ve genel silahsızlanmaya gidilmesi tezini savunuyordu.

«Yön» dergisi, Türkiye'nin NATO içindeki müttefikleriyle iktisadi ilişkilerine temas eden yazılarında, Batılıların, Türkiye'nin problem ve ihtiyaçlarını anlamadıkları, daha doğrusu anlamak istemedikleri kanaatine varıyordu.

TÜRK SOSYALİZMİ
150 aydının Bildirisi, Türkiye'de yeni bir ideolojik akımın başlangıcıydı. Fakat bu akım, henüz açık seçik bir akım hâlini alamamıştır. Zira bildiride imzası bulunan aydınlar, çeşitli, hatta birbirine aykırı ideolojik-politik görüşlere sahiptiler. Aralarında (Devamı 10. sayfada)

150 aydının bildiriyle çıkan YÖN'ün ilk sayısı

suretle sağlanan fonların müteşebbüslere (kapitalistlere) devrini, işçi ücretlerinin düşük tutulmasını ve adaletsizliklere göz yumulmasını gerektirecektir... Halbuki sosyalist sistemde fedakârlık ve nimette eşitlik esastır» (1)

Profesör Sadun Aren, çeşitli yazılarında ve tartışmalarda, Türkiye'nin ancak sosyalist rejimde hızlı iktisadi gelişmeye ve sosyal adaletle kavuşabileceği tezini savunmaktadır. Bir tartışmada şöyle demmiştir: «Dış yardımlar ve enflasyon, bir zümreyi zenginleştirirken, geri kalanları ıstırapa sürükledi... Öte yandan ne Türkiye'nin, ne de dünyanın tarihinde özel teşebbüsün demokratik düzen içinde hızlı kalkınma sağlama bildiği görülmemiştir. Türkiye bugün, temel bünye değişiklikleriyle birlikte, hızla sanayileşmek zorundadır.» (2)

Aynı tartışmada Profesör Bahri Savcı, «Özel teşebbüs bir işte kâr varsa cür'etkâr olur. Kâr yoksa uyusuk kalır» demistir.

YÖN'ÜN BİLDİRİSİ
Aralarında, İstanbul ve Ankara üniversitelerinden birçok profesör ve doçentin

sosyalist eğilimli, plânlı iktisat olduğu anlaşılıyordu. Bundan dolayı da bildiri, «sosyalizm»e davet şeklinde kabul edilmiş, bildirinin altında imzası bulunanlara da «sosyalistler» denmişti.

150 Türk aydınına göre, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik buhrandan ve bunların doğurduğu politik çıkmazdan kurtarılması için, memleket ekonomisinde devlet sektörü üstün ve yönetici duruma getirilmeliydi. Devlet, bütün memleketin iktisadi hayatını planlamalı, plânlı ekonomiyi yönetmeli, milli ekonominin menfaatları gerektirdiği zaman, özel kapitalist sektöre kanuni yoldan müdahale edebilmeliydi. Devlet sektörünün yanında, bilhassa köy iktisadiyatında kooperatif sektörü de geliştirilmeliydi. Türkiye'nin iktisadi bünyesinde, sosyal adalet esas tutularak, önemli reformlar yapılmalıydı. Toprak reformu, vergi yükünü adaletli bir şekilde dağıtacak vergi reformu, bunların en önemlileriydi. Sömürücü sınıfın, emekçileri sömürme imkânları sınırlandırılmalıydı. Halk iktisadiyatında özel kapitalizme

İNGİLİZ DİŞ POLİTİKA DOKÜMANLARINDA TÜRKİYE

YÖN, bütün milliyetçilerin dikkatle okumaları gereken bu yazı dizisinde, İngiliz Hariciyesinin resmî belgelerine dayanarak Osmanlı İmparatorluğunu parçalamak ve daha sonra Mustafa Kemal hareketini ezmek için Amerika, İngiltere, Rusya, Almanya, Avusturya, İtalya gibi emperyalist ülkelerin hazırladıkları korkunç plânları açıklamaktadır. Yazı dizisi, İngiliz Dışişleri Bakanı ile İstanbul ve öteki başkentlerde bulunan İngiliz resmî kişileri arasındaki gizli yazışmaları ihtiva etmektedir.

Avukat EROL ULUBELEN, büyük kısmı ancak pek az kişinin görmesine müsaade edilen 40-50 ciltlik İngiliz resmî belgelerini bir yıl süreyle tarayarak, Türkiye ile ilgili kısımları çıkarmıştır. Böylece emperyalizmin gerçek yüzünü, kendi resmî belgelerine dayanarak Türk milliyetçilerine ve tarihçilerine tanıtmak mümkün olmuştur. Bu belgelerde, devlet adamlarımızın nasıl satın alındıklarını, Balkanları, Giriti, Kıbrısı ve Trablusgarbı nasıl kaybettiğimizi, Amerikanın Türkiyeyi parçalama plânlarını, demiryolu ve petrol oyunlarını, Mustafa Kemalî satın alma çabalarını, Ermenistan ve Kürdistan devleti kurma hazırlıklarını ibret ve heyecanla okuyacaksınız. İşte belgelerden ufak bir örnek: 28 Temmuz 1920'de Amiral Sir F. de Robeck, Türkiye'ye Londra'ya Dışişleri Bakanı Curzon'a hitaben şunları yazıyor: «Damat Ferit Paşa bana geldi, şunları söyledi: Barış anlaşmasına göre, Kürtler ayrı bir devlet olacaklardır. Kürt liderleri, Mustafa Kemal'i sevmeyiz. Çünkü o, bolşevikliği getirmek istiyor. Siz Mustafa Kemal'den nefret ediyorsunuz, çünkü o sizin yaptığımız anlaşmayı kabul etmiyor. O halde Kürtleri, Mustafa Kemal'e karşı birlikte kullanalım.»

15 Ekim 1919 tarihli bir belgede de Amerikan Radyosunun Mustafa Kemal ile yaptığı bir mülakat yer almaktadır: «Mustafa Kemal bana dedi ki: Bizim Hükümetimiz, yabancı hile ve müdahaleleri ile zayıflatılmıştır. Milliyetçilerin İngiliz ve Fransızlardan yardım aldıkları yalandır. İngiliz sermayesi, Türkiyeyi mahvediyor. Biz, İngiltere'deki eski Türk Dostları Cemiyeti Başkanı Adil Beyin 200 bin sterlin, Konya valisinin 150 bin sterlin ve belki de Ankara valisinin bu miktar para aldığını biliyoruz.»

Korkunç emperyalist plânlarına rağmen, bağımsızlığın nasıl kazanıldığını anlamak için, her Türk milliyetçisi bu belgeleri mutlaka okumalıdır. Evvelce bir iki parçasını yayınladığımız bu belgeleri tam olarak Türk kamu oyununa sunmakla, bağımsızlık davamızın fikir plânında öncülüğünü yapan YÖN, büyük bir hizmeti yerine getirdiği inancındadır.

1906 — 1907 YILLARINDA İNGİLİZ HARİCİYESİNE TÜRKİYE HAKKINDA VERİLEN RAPORDAN BAZI KISIMLAR: (Ronald Macleay'in Raporu)

İMPARATORLUK ELİMİZDEDİR

A) Osmanlı imparatorluğu tam bir monarşidir. Türk olan Sultan, bütün devlet otoritesini ve dini kudreti elinde tutar, ayrıca tebaasının hayat ve serveti elindedir. Abdülhamid II., «halife» ünvanını taşıdığından İslâm Âleminin dini lideridir. Türk Sultanı, teorik bakımdan mutlak hâkim olmasına rağmen, pratikte çeşitli sınırlamalarla karşı karşıyadır. İlk olarak, Avrupalı devletlerin baskı ve direkt müdahaleleri vardır, ayrıca millî âdetler, az da olsa fikri dini kaideler halkın hareketlerini sınırlar. Halifelik Osmanlılara 1517 yılında Sultan Selim devrinde gelmiştir. Halife, yalnız Osmanlı tebaasına değil, aynı zamanda Hindistan, Arabistan ve Afrika'daki müslümanlara da hükmeder. Son zamanlarda İngiltere ile Türkiye arasında Sina'daki hudut hadisesi yüzünden meydana gelen çatışmada, Mısırlı müslümanlar, İngilizlere karşı gösteriler yaparak Sultanın durumunu kuvvetlendirmişlerdir. Türkiye'de «Divan» denilen bir konsey vardır. Onaltıncı ve Onyedinci yüzyılda «Divan-ı Hümayun», Sadrazam ile içişleri veziri, defterdar, reisülküttap, müdür, kapitan paşa ve şeyhülislâmın meydana gelirdi. Sadrazamlar, Sultan tarafından rastgele seçilirdi. Bir zamanlar bu, çok önemli mevki idi. Dahiliye Nezareti ilk defa 1860 yılında Sadrazamla bağlı olarak kuruldu. 1834'te Mithat Paşa tarafından valilikler ihdas edildi. Vilâyetler vali veya askerî vali, sancaklar vali veya mutasarrıf, kazalar kaymakam, nahiyeler müdür veya kaymakam tarafından idare olunur. Adliye Nezareti ilk defa 1879'da kuruldu (Sayfa: 4). Türkiye'nin deniz kuvvetleri son derece önemsiz olmakla beraber, bir Bahriye Nezareti vardır. Sultan Abdülhamid, uzun saltanatı

sırasında bütün hâkimiyeti elinde topladı ve nihayet onun iradesi dışında bir şey yapılamaz oldu (S.5) Sultanın kudretini sınırlayan en önemli husus, ecnebilere fevkalâde haklar veren kapitülasyonlardır. Devletler, Türkiye'de yapılan yeni bir kanunu beğenmezler veya kendi millî menfaatlerine aykırı görürlerse, o kanunu derhal reddedebilirler (S. 5)

Devletlerin yaptıkları müdahalelere örnekler: Lübnana hristiyan bir valinin tâyini: Sisam adasına İngiltere, Fransa ve Rusya'nın müdahalesiyle özel hürriyetler verilip bir prensin valilik olarak tâyini; Girit adasının İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya'nın müdahalesiyle Yunan Kralının emrine verilip Sultanın ada üstündeki hâkimiyetinin şekli hâle getirilmesi. Makedonya, Selânik, Kosova ve Manastır bölgelerinde yerli jandarmanın ecnebi subaylar yönetiminde kurulması. Ayrıca bir mali müessese olan Osmanlı Bankası birçok özel müsaadeye sahiptir. Bu banka İngiliz ve Fransız menfaat grupları tarafından kontrol edilir. Gerçekte Osmanlı İmparatorluğunun bütün mali kaynakları ecnebilere elindedir. Son zamanlarda gümrüklere yapılan yüzde üç ilâve, tamamen ecnebi kontrolü altındadır. Vergilerin artırılması, 1906 yılında Erzurum ve Kuzey Anadolu'da müslüman halkın isyanına sebep olmuştur.

B) SARAY MEMURLARI :

1 — Başkâtip: Tahsin Paşa, Türk 47 yaşında. Müsteşar Ahmet Beyin kızı ile evli. Ahmet Bey, Mahmut Nedim Paşa'nın damadır. Mahmut Nedim Paşa (Sadrazam) Rus partizanıdır. İgnatieff'in âletidir. Tahsin Paşa, Sultanın tam istediği gibi itimat edilir bir adam, şahane bir kâtip ve jurnacı Sultanın her istediği anda vazifeye hazır,

en büyük düşmanı İzzet Paşa Evine su gibi akan parayı müsrif bir ev halkı etrafa saçmakta. (S.7).

2 — İkinci Kâtip: İzzet Paşa Halk tarafından Arap İzzet diye bilinir, Kürt asıllı olduğu sanılıyor. Beyrut'ta Cizvit Kolejinde okudu, güzel Fransızca konuşur, Sultanın üstünde çok etkisi var. Sultanın boş gururu ve şahsî korkuları ile oynamasını çok iyi biliyor. Birkaç defa yaptığı korkunç hataları, efendisinin karakterini çok iyi bilmesi sayesinde savuşturmuştur. İş hayatında en büyük başarısı Hicaz demiryolu olmuştur. Sultan ile İzzet Paşa ayrılmaz bir bütündür. Sultanın kulağına bütün idare mekanizmasında olan her şeyi fısıldar.

3 — Mabeyinciler — Birinci Mabeyinci : Hacı Ali Paşa, tipik bir eski Türktür, budala ve hemen hemen cahildir, çok yüksek mevkiye rağmen bir hiçtir (S.9) Nuri Paşa. İkinci Mabeyinci, yeni mekteplerden yetişme bir askerdir. Alman modasına uygun, çok doğru, çok sert bir insandır, zekâsı kıttır. Sultana veya etrafına tesir etmek arzusunda değildir.

Mehmet Arif Bey, eskiden mabeyincilerin en tesirli idi. Kayıbraderi Rıza Paşa ve Ahmet Paşa Avrupaya kaçıklarından beri gözden düştü. Zannederim, sıhhati bozuktur.

Ragıp Paşa, Sultanı etkileyebilecek şahısların en önemlilerinden biridir. Ticaret, endüstri ve Saraydaki nüfuzunu kullanarak ve politik grupları ile yakın münasebeti vardır. İngiliz menfaatlerine meyillidir (S.9)

Faik ve Emin Beyler, Ragıp'ı taklit ederler, Türkiye endüstri işleri ile olduğu kadar İngiliz tüccarları ile de yakın münasebetleri vardır. Her ikisi de İngiliz taraftarı telâkki edilir.

4 — Teşrifatçılar : Galip Bey, mali komitede üye olan Fahrettin Efendi'nin oğludur. 1857'de doğdu, 17 yaşından beri hükümette çalışıyor. Belgrat'ta 18 ay kaldı. 1905'te Roma'ya gönderildi, bunlardan başka İstanbul dışına hiç çıkmadı. Vazifesi büyükelçileri Sultana takdimdir. Fevkalâde nazik bir centilmendir. Fazla zeki değildir. İngiltereye meyilli görünürse de politika ile hiç bir ilgisi yoktur.

Hayrettin Bey, büyük bir vatanserverdir, Sadrazamın en büyük düşmanlarından biridir. Sadrazam onun bu vazifeye gelmesini hiç istemediği halde gelmiştir. İyi huylu, iyi tahsil görmüş medenî bir adamdır. Liberal fikirleri vardır. İngilizleri sever görünür, keskin görüşlü bir politikacıdır, geçmişte gayet tehlikeli durumlardan sıyrılmıştı bilmiştir. Özel hayatında harem-selâmlık ayırmadan Avrupalı gibi yaşar.

Memduh Bey hoş, kibar, fakat renksiz bir adamdır.

Hilmi Bey, eski Bahriye Nâzırı Hasan Paşa'nın oğludur. Hasan Paşa Bahriye Nezaretinden bir hayli servet elde etmiştir. Hilmi Bey, önemli bir şahıs değildir.

C) HÜKÜMET (S.10)

Sadrazam : Ferit Paşa, 55 yaşında olup Mustafa Paşa'nın oğludur, hükümette kâtip olarak işe başlamış, Dahiliye ve Adliye nezaretlerinde çalıştıktan sonra 1898'de Konya valisi olmuştur. Kısmen Yunan tahsil gördüğü için oldukça sür'atle çalışan aydın ve modern fikirli bir adamdır. Sulama tarım ve ulaştırmada bir hayli gelişme sağlamıştır. Alman Büyükelçiliği tarafından devamlı olarak desteklenmektedir. İyi bir vezir olarak bazı kaliteli tarafları vardır, olayları çabuk kavrar ve çabuk karar verir, maamafih politika ve genel bilgisi hudutludur. Bazı durumlarda kendisine itimat edilemez, devamlı olarak Almanya'yı destekler, iki kardeşi İstanbul'da hükümette vazife almıştır (Namık ve Süreyya Beyler).

Meclis Reisi : Sait Paşa, 77 yaşında bir Kürt'tür, devamlı ve samimi bir İngiliz dostudur, Sultana sâdiktir, politik tesiri azdır.

Hariciye Nâzırı: Ahmet Tevfik Paşa, 65 yaşında bir Arnavuttur, hayatının büyük kısmı büyükelçiliklerde geçmiştir. İyi kalpli bir centilmendir, büyük bir diplomatik kabiliyeti yoktur. Olaylar hakkında bilgili değildir. Fakat

şimdiye kadar hiç bir krizde vakarını kaybetmemiştir, karısının Aiman olmasına rağmen Almanlara güvenmez. İngiltereye karşı şüphecî değildir. Geniş fikirlidir ve peşin hükümleri yoktur.

Hariciye Nâzırı yardımcısı: Naum Paşa, Gabriel Duhany isimli bir Suriyeli doktorun oğludur. Amcası Beyoğlundaki İtalyan Tiyatrosunun sahibidir. İstanbuldaki bütün ecnebilere itimadını kazandığından 1892 yılında Lübnana genel vali tayin edilmiştir. İzzet Paşa ve Malhame ailesinin tesiri ile Artin Paşanın ölümünden sonra onun yerine getirilmiştir. Doktor Franko'nun kızıyla evlidir, onun akrabası olan Yasef Franko, bu sayede Lübnana vali olarak tayin edilebilecektir, diğer bir akrabası olan Fethi Franko, yabancı basın bürosunda çalışmaktadır.

Umum Müdür: Mehmet Nuri Bey, Chateaufeu isimli bir Fransızın oğludur. Babası İzmir-Aydın demiryolu za-

Cem'in çizileriyle Abdülhamid

manın İmparatorluk komiseri idi. Fransada tahsil yapmıştır. Maden, Orman ve Ziraat Nezaretinde çalışmıştır. Hacı Ali Beyin tesiri ile Hariciyeye geçmiştir. Abdülhamid idaresinden başka bir idarede, zekâsı çok faydalı olabilirdi. Bugünkü halde saray casuslarından en önemlilerinden biridir. Raporları Sultanı memnun etmek ve ilgisini çekmek için hazırlanır. Dış görünüşünün bütün Güzelliğine rağmen, tamamen çürümüş bir insandır (S. 12.)

Adli Müşavirler: İbrahim Hakkı Bey, Remzi Efendinin oğludur, Mükiye Mektebinden mezundur, gayet kabiliyetlidir. Türklerde çok az bulunan sağlam bir mantığı vardır. Çok iyi bir müslüman ve çok kuvvetli bir vatanserverdir. Son zamanlarda eşini kaybetmiştir, bir kızı vardır, müzikten hoşlanır. Siyasi ilimler okulunda hocadır, milletler hukuku konusunda birçok eseri vardır.

Gabriel Efendi: 55 yaşında bir Ermenidir. İmparatorluğun ekmeğe başısı olan ve bu sayede çok büyük bir servet yapan Kirkor Efendinin oğludur. 19 yaşında kâtip olmuş, 22 yaşında Paris'e atese olarak gönderilmiştir. Mali işlerde çok akıllıdır. Osmanlı Genel Sigorta Şirketi ve Şirketi Hayriyenin üyelerindedir. Ayrıca birçok ticaret şirketlerinde ortakları vardır (S.13). Şu sırada hükümette bulunan en önemli Ermenilerden biridir. Patrikhane konseyinde de üyedir.

Mehmet Ali Bey: Arap İzzet Paşanın oğludur, meslektaşlarını jurnallemele vakit geçirir.

MÜTHİŞ RÜŞVET YER!

Dahiliye Nâzırı Memduh Paşa: 70 yaşında bir Türktür. Sivasta valilik yapmıştır, müthiş rüşvet yemesi ile tanınır. Gayet dar kafalıdır ve hristiyanlara karşıdır. Muhtelif zamanlarda İngiliz menfaatleri lehine hareket ettiği görülmüştür, hükümetteki bütün Alman aleyhtarları üyeleri Sadrazama karşı birleştirmek istemektedir.

D) ÖTEKİ ÖNEMLİ KİŞİLER:

Şeyhülislâm: Mehmed Cemaleddin Efendi, Avrupalılarla az temas eder, fevkalâde aydın ve şahsiyet sahibi bir zat olduğu söylenir. Fikirlerini oğlu Muhtar vasıtasıyla söyler, oğlu modern fikirlidir, itimat tekin etmez.

Harbiye Nâzırı: Mehmet Ruza Paşa, orduadaki şöhretinden dolayı bu mevkiye yükselmiştir. Başlangıçta çok

kuvvetli bir İngiliz dostu iken yavaş yavaş Almanların tarafına dönmüştür. Essen (Krupp) firması ile olan münasebeti büyük servetinin kurulmasında yardımcı olmuştur. İstanbul'un en şahane konaklarından birine sahiptir. Sofrası, İstanbul'un en zengin sofrasıdır. Siemens ve Halske onun için çok avantajlı tesisler kurmuşlardır.

Mustafa Zeki Paşa: Kuvvetli bir Alman dostudur. Fransızca, İngilizce ve Almanca bilir, zeki değildir. Kendini beğenmiş, dar kafalı ve gösterişçi bir adamdır.

Adiye Nâzırı: Abdurrahman Nuretin Paşa, birçok valiliklerde bulunmuştur. İngiliz Şirketinin Fırat vâdisinde demiryolu yapmasına şiddetli karşı koy muştur. Ayrıca 1906 yılında İzmir - Aydın demiryolunun İngilizlerce yapılmasına en fazla itiraz edenlerden biridir. Menfaatlerini görmekten âciz. son derece dik kafalıdır, tipik bir eski Türk tür. Kuvvetli bir Avrupa düşmanıdır, ecneblerle münasebetinde çok ciddi ve terbiyelidir. Dış politikaya karşı çok zekice olmasa bile dikkatli bir ilgi gösterir. Para işlerinde çok namuslu olmakla şöhret yapmıştır.

Evkaf Nâzırı: Türkhan Paşa, 64 yaşında bir Arnavuttur (S.15). İyi kalpli bir insandır, uzun boylu ve yakışıklıdır, ticari kapasitesi yoktur. Muhtelif yerlerde elçilikler yapmıştır, kardeşlerinden biri Arnavut harekâtına katıldığından bir ara mevkiini kaybetmiştir.

Gümrük İşleri Müdürü (S.16): Hasan Fehmi Paşa, ilk defa Mısır müzakerecileri sırasında İngiltereye gönderilmiştir. İyi tahsil görmüş, zeki bir insandır. Hangi mevki işgal ederse etsin liberal, ilerici ve halk tarafından sevilen bir kimse olmuştur.

Maden, Orman ve Ziraat Nâzırı: Selim Paşa Malhame, Beyrutlu bir tefecinin oğludur, akıllı ve ihtirash bir adamdır. İlerleme yolunun Saray vasıtasıyla olduğunu farkederek etmez. Journalcılığa yönelmiş ve Padişahın hafiyeleleri arasına katılmıştır. Lübnan valisi adayı idi, bir ara Osmanlı Borçları Dairesine girdi ve Sir Vincent Caillard tarafından oradan kovuldu. 1893'te nâzır oldu ve Türkiye'nin bütün maden zenginliklerini kendi kontrolünde tuttu. Türkiyeyi ikinci bir Transval olmaktan korumaya çalıştı. Ecnebi maceracıların araziden ve halktan yararlanmasını engellemeye kalkıştı. Memleketin müthiş maden kaynaklarının gelişmesine bu yüzden engel oldu. Bu arada kendisine ve bir grup yakınına müthiş maddi menfaat sağlamayı başardı (S.17). Cesus burjuva rolü oynamaktan hoşlanır. Kardeşi Malhame Necip Paşa gizli polis in resmi olmayan başı idi. Ağabeyi Selim, Suriye'den İstanbul'a gelince Necip Tunus'a gitti. Orada ticaret ve gazetecilikle meşgul oldu. Kuvvetli bir İngiliz düşmanı olarak bilinir.

ESKİ SADRAZAMLAR (S.19):
Sait Paşa: Buna Küçük Sait Paşa da denir. Ceride-i Havadis gazetesinde yazarlıkla mesleğe başlamıştır. Çok enerjik ve hırslı bir adamdır. Padişahın

Sadrazam Ferit Paşa

en yakın dostlarından biriydi ve hükümetin bütün işleri elindeydi. Defalarca sadrazam olmuştur. Vatandaşın müthiş sever ve aşırı derecede zekidir. Hâlen de bütün devlet memurları tarafından aranmaktadır. İngilizleri sevdiği söylenmiştir. Son zamanlarda da Rus dostu olduğu söylenmektedir. Öyle sanıyorum ki İngiltere'ye karşı tutumu ne dostluk, ne düşmanlık açısından olmuştur. Memleketin menfaatini her şeyin üstünde tutmayı bilmmiştir. Türkiye'nin menfaatlerine hizmet ettiği ölçüde İngiliz dostu bir politika gütmüş, fakat 1886'da İngiltere'ye artık güvenilmeyeceğine karar verdiği andan itibaren Rusya'ya yakınlık göstermiştir. en büyük hatası, sabırsız ve Sultana karşı çok açık olmuştur. Kabinesindeki nâzırlardan çoğunu açıkça hakir görmüştür. Doğunun bir Bismarck'ı olmak istememiştir. İstifası imparatorluk için çok önemlidir. 1880'de Dulcigno hadisesinde Sultanı ikna edemediği için ve 1885'te Doğu Rumeliye orduları yürütmek talebini Sultan kabul etmeyince istifa etmiştir. 1903'te Avrupa bölgesinde reformlara ihtiyaç olduğu konusunda Sultanı ikna edemeyince görevinden ayrılmıştır.

Kâmil Paşa: 79 yaşında Kıbrıs asıllı bir musevidir: Küçük Sait Paşadan sonra sadrazam olmuştur. Bir hayli iyi tahsili vardır, kabiliyetli ve namusludur. Sultan onu ihtilâlelik ve ihânetle suçlayıp Suriye'ye sürmüştür. Daha sonra da İzmir'e vali yapmıştır. Oğlu Sait ve damadı Faik Paşalar son derece çürümüş şerefsiz insanlardır (S.20). Kâmil Paşa Mısır'da İngilizlere karşı Panislamîk hareketi yürütmek görevini almış, fakat birden gözden düşüp Rodos'a sürülmüştür. Burada İngiliz Konsolosluğuna sığınmıştır.

E) 1907'DE İSTANBUL'DAKİ OLAYLAR
Sultan rahatsız, yorgun ve zayıf görünüyordu. Son sene hükümette iki değişiklik oldu. Hasan Fehmi Paşa, Sait Paşa'nın yerini aldı. Bahriye Nezaretine, Celâl Paşadan boşalan yere Hasan

Rahmi Paşa getirildi. Elçiliğimizin gümrük idaresindeki gelişmelerle ilgili gayretini Hasan Fehmi Paşa desteklemektedir. Hasan Rahmi Paşa ise işe yaramaz bir grup gemiyi, Yunanistan'la harp hâlinde oldukları için, deniz gösterisi yapmak üzere Boğazlara gönderdi. Bu zat, evvelce de söylenildiği gibi, beş yıl İngiliz bahriyesinde çalışmış olup bir Alman ile evlidir. Gümrüklerin başına Raif Paşa getirildi. Bu, 70 yaşında zeki bir zattır, üstelik namuslu ve doğru sözlüdür. Mithat Paşanın hususi kâlibi olduğu için uzun müddet yarı sürgün hayatı yaşamıştır (S.21). Bu yıl herkes Fehmi Paşanın şöhretini kaybettiğini gördü. Gizli polis in başı olan bu adam, halkı uzun müddet dehşet içinde tutmuştur. Hırslı, jurnalci, katil ve dehşet saçıcı bir adam olup uzun zaman Sultanın iltifatlarına mazhar olmuştur ve kirli mesleğini uzun zaman devam ettirmiştir. Fakat Almanlara ait bir geminin mallarına el koyduğu için Almanların ısrarı ile işine son verilmiş ve İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. Bu paşa, bir defa da bir İngiliz 700 Sterlin vermezse derhal öldürüleceğini söyleyerek tehdit etmiştir. Ben de bu sebeple Alman Büyükelçisini destekledim.

Sayırsız valiler değiştirilmiştir. Kâmil Paşa konsolosluğumuza sığınmıştır. Bu hadise bizi epey müşkül duruma düşürmüştür. Bu iş, Mr. Barclay'ın zekâsı sayesinde halledilmiştir. Bu ara Bulgarlar, Türklerden demiryolu müsaadesi almışlardır.

F) 1907'DE EDİRNEDEKİ OLAYLAR:

Bu yıl mahsul çok kötü olmuş ve köylüler müşkül duruma düşmüşlerdir. Hükümet 50 bin Sterlinlik yardım yapmıştır. Fakat durum gene de vahimdir. Bölgede Bulgarların acıklı vaziyeti, ben ve Albay Samson tarafından ısrarla Sadrazama bildirilmiş, fakat neticesiz kalmıştır. Ayrıca bölgedeki Bulgar çetecilerin mevcudiyeti, onları haklı göstermektedir (S.24).

BÖLÜM II

TÜRKİYE'DE TAHSİL VE HALKIN GÖRÜŞÜ (1906-1907) (G.H. Fitzmaurice'in Raporu)

A) TÜRK BASINI:

Türkiye'de basın Batı memleketlerindeki gibi etkisi yoktur. Basının etkisi çok sınırlıdır. Sultan her türlü basını özgürlüğünü kaldırmıştır. Bu yüzden basın bir nevi gözü kapalı bağlılık organı hâline gelmiştir. İlk Türk gazetesi olan Ceride-i Havadis, Kırım Harbi sırasında Churchill isimli bir İngiliz tarafından çıkarılmıştır. Gazete yarı İngilizce ve yarı Türkçe idi. Daha sonra ları Türkçe gazeteler çıkmaya başlamıştır. Bunlar çok süslü Farsça ve Arapça kelimelerle doludur. Bir milyon milkaré arazi işgal eden İmparatorlukta bütün gazeteler, dört tane günlük bir iki haftalık yapıktan ibarettir. Bu gazeteler devamlı olarak Batı aleyhtarı yazı yazarlar, Japonya'nın kapitülasyonlardan nasıl kurtulduğunu ve İngilizlerin Mısır işgalindeki kötü niyetlerini anlatırlar. Ayrıca, İzmir, Selânik, Beyrut ve Lübnan'da Türkçe, Yunanca, Fransızca, Arapça ve diğer dillerde çıkan bazı günlük gazeteler vardır. Bunların hiç bir etkisi yoktur. İstanbul ga-

zeteleri üçe ayrılır:

- 1) Yukarıda sayılan gündelikler,
- 2) Altı adet haftalık, onbeş günlük ve aylık dergi. Bunlar Harbiye, Bahriye Nezareti, Tıp Mektebi, Ticaret Nezareti gazeteleri ile resimli bir gazete ve kadınlar için bir Hanım dergisidir.
- 3) Bir düzine Türkçe olmayan günlük gazete: Beş Rumca, iki Ermenice, bir Fransızca ve diğerleri İngilizce, İtalyanca gazetelerdir.

Türk basının etkisi sıfırdır. Hiç bir siyasî ve askerî önemli havadis yazamazlar. İstanbul gazetelerinin isimleri «İkdam» 7 bin İstanbulda, 2 bin de taşrada satar. «Sabah» 5 bin İstanbulda, 1500 taşrada satar. «Tercümanı hakikat» ve «Saadet» gazeteleri ancak biner tane satarlar. Dış ve iç politika haberleri ve özgürlük konusunda en basit fikirler korkunc bir sansür tarafından ezilmektedir. «Sabah», «İkdam» ve «Saadet» gazeteleri, Yıldızdan 600 Sterlin, «Tercümanı Hakikat» ise 1440 Sterlin para almaktadır. Gazeteler ihtilâl, halk hareketi, grev, istibdat, iktidar değiş-

mesi ve fikir özgürlüğü ile buna benzer binlerce kelimeyi yazamazlar. Mekke'de su çeşmesi yapılması için para verenlerin listesini yayınlamak, Hicaz demiryolunu, dini bütün havadisleri en ince teferruatına kadar vermek, Padişahın cami, çeşme ve mektep tamirlerine harcadığı paraları bildirmek ve bunu en büyük cömertlikmiş gibi göstermek, gazetelerin görevlerindedir. Dış haberleri ise Padişahın en çok hoşlanacağı biçimde değiştirmektedirler. Şayet Türk gazeteleri isteselerdi, dış Müslüman dünyasında büyük etkileri olurdu. Fakat Sultan buna dahi müsaade etmemektedir. Türklerin çoğu kahvehanelerde vakit geçirirler ve haberler kulaktan kulaktan kulağa inanılmıyacak kadar çabuk yayılır (S.26)

B) TAHSİL:

Türkiye'de tahsil, teorik bakımdan mecburidir, çocuklarını mektebe göndermeyen ailelerin cezalandırılması öngörülmüştür. Ama Türk subaylarından bir kısmı okuma yazma bilmezler. Tamamen cahil valiler vardır. Buna karşılık memleketteki hıristiyanların hemen hepsi tahsillidir ve tahsilleri onları İslâmlardan üstün yapar İslâm dini, özellikle bu Sultanın idaresi altında, Türkiye'deki her türlü ilerlemeyi durdurmuştur. Okullarda süslü İslâm kuralları öğretilir. Türk Tarihi sâdece bir kronoloji olarak okutulur. bu da ancak zafer kısımlarını ihtiva eder. Tarih felsefesi, Türk mekteplerinden yer almamıştır. Kapitülasyonlara hiç dokunulmadan, devletler hukuku öğretilir. Bir de Panislamîk fikirler rağbettedir ki bunlar Padişaha hiç zarar vermezler. Üst tabaka Türkler bir yabancı dil öğrenebilir. Şayet Türkler tahsil yapabilselerdi, di-

Arap İzzet Paşa

ger insanlar gibi zeki olabilirlerdi. Türk kızlarının tahsili son derece kötüdür, onlara hiç bir işe yaramayan kötü Fransız romanları kültür diye öğretilir. Bütün imparatorlukta ilkokul sayısı 24 bin kadardır. Bunlarda okuma yazma, basit aritmetik ve Kur'an öğretilir. Haftada 24 saat tutan eğitimin 9 saati dine ayrılmıştır. Rüşdiye sayısı 500 kadardır. Rüşdiyelerde Türkçe, Arapça, Fransıza, aritmetik, Türk ve İslâm tarihi, coğrafya, ahlâk, yazı, resim, geometri, ziraat ve din dersleri okutulmaktadır. İdadî sayısı 70'tir. Bunlarda kimya, fizik, kozmoloji, matematik ve politik ekonomi ile biyoloji öğretilmektedir. Galatasaray Lisesi Fransızca eğitim yapan bir okuldur. İstanbul Üniversitesi, Türkiye'deki yegâne üniversite olup beş yıl önce kurulmuştur. Fen, edebiyat ve teoloji olarak üç kısmı vardır. Üniversiteye ilgi azdır ve hatta üniversitenin binaları bile yoktur. İstanbulda bir de Mülkiye Mektebi vardır. Burada, Hukuk Politik Ekonomi ve Fransızca öğretilir. 16 tane öğretmen okulu mevcuttur, bunlarda pedagoji okunur. Ayrıca Hamidiye Ticaret Mektebi ile Tıp ve Amerikan ve İtalyan okulları bulunmaktadır. Buralarda daha çok hıristiyan çocukları okur. Bulgaristan bugünkü varlığını Robert Koleje borçludur. Bu söz okulların etkisini göstermek bakımın-

İngiliz Hariciyesine, İkinci Meşrutiyetten hemen önce verilen resmî bir raporda Türk devlet adamları şöyle tanıtlıyor:

«Sadrazam Mahmut Nedim Paşa Rus partizanıdır, İgnatieff'in âletidir.»
«Hasan Paşa, Bahriye Nezaretinden bir hayli servet elde etmiştir.»
«Dahiliye Nâzırı Memduh Paşa 70 yaşında bir Türktür. Müthiş rüşvet yemesiyle tanınır. Muhtelif zamanlarda İngilizler lehine hareket ettiği görülmüştür.»

«Harbiye Nâzırı Mehmet Rıza Paşa, başlangıçta çok kuvvetli bir İngiliz dostu iken yavaş yavaş Almanların tarafına dönmüştür. Esasen (Krupp) firması ile olan münasebeti, büyük servetinin kurulmasında yardımcı olmuştur. İstanbul'un en şahane konaklarından birine sahiptir. Sofrası, İstanbul'un en zengin sofrasıdır. Siemens ve Halske onun için çok avantajlı tesisler kurmuşlardır.»

«Maden, Orman ve Ziraat Nâzırı Selim Paşa Malhame, Beyrutlu bir tefecinin oğludur, akıllı ve ihtirash bir adamdır. İlerleme yolunun Saray vasıtasıyla olduğunu farkederek etmez, journalcılığa yönelmiş ve Padişahın gizli ajanları arasına katılmıştır. Lübnan valisi adayı idi, bir ara Osmanlı Borçları Dairesine girdi ve Sir Vincent Caillard tarafından oradan kovuldu. 1893'te nâzır oldu ve Türkiye'nin bütün maden zenginliklerini kendi kontrolünde tuttu. Türkiyeyi ikinci bir Transval olmaktan korumaya çalıştı. Ecnebi maceracıların, araziden ve halktan yararlanmasını engellemeye kalkıştı. Memleketin müthiş maden kaynaklarının gelişmesine bu yüzden engel oldu. Bu arada kendisi ve bir grup yakınına müthiş maddî menfaat sağlamayı başardı. Kardeşi Malhame Necip Paşa, gizli polis in resmi olmayan başı idi.»

DAN GERÇEKE EN YAKIN BİR İFADEDİR (S.31). TÜRK İMPARATORLUĞUNDA HÜKÜMET SEÇİMİ

İmparatorluk 30 vilâyete ayrılmıştır, bunlar genel valiler tarafından yönetilir. Ayrıca 7 mustakil sancak vardır. Rumeli vilâyetleri, Avrupa'nın ilgisini çekmiş olup özgürlük yolunda hâlen savaşmaktadırlar. Avrupa Makedon ya vilâyetlerinin gelişmesi için ısrar edince, Hükümet, Asya vilâyetlerini tamamen soyup Makedonya'yı kalkındırma çalışmıştır. Fakat Saray, kendi halkının mahvolmakta olduğunu görmüş ve üstelik Avrupalıların hoşnutsuzluğunu farketmiştir. Valiler ve diğer büyük memurlar, Sarayın korunmasını sağlamak zorundadırlar ve tabii bunun için de bir şey ödemelidirler. Valiler, bölgelerinin kaynaklarına dalarlar, böylece kendilerine servet yaparlar. Bu işin sayısız yolları vardır. Genel Hiz-

(Abby H.C. Surtess'in Raporu) TÜRK ORDUSU VE BAHRIYESİ III KISIM

A) ASKERİ BAKIMINDAN TÜRK İMPARATORLUĞU

Türk ordusu 1 milyon 100 bin askerden müteşekkildir. 1700 adet sahra topu vardır. Subayların tahsili, bütün Türkiyenin ortalama tahsilinin üstündedir. Okumadan subay olanlara «alaylı» denir, fakat okumuşların sayısı gittikçe artmaktadır. İmparatorlukta devamlı huzursuzluk olduğundan, ordu devamlı olarak Yunan, Bulgar ve Rus bölgelerindedir. Yemendeki Yedinci Ordunun malzemeleri hemen hemen tükenmiş durumdadır. Bu kuvvet, harp aracı olarak değerini kaybetmiştir. Sultan aşırı şüpheli olduğundan, subayların birbirini jurnallesini teşvik etmektedir. Türk askerinin çok büyük ün sahibi olmasına rağmen bu kabiliyetini yeniden göstereceği şüphelidir. Türk askeri, birçok kere yiyeceksiz, malzemesiz, ayakkabısız ve barınaksız yürümüş, yaşamış ve savaşmıştır. Avrupadaki bütün Türk kuvvetleri 345 bin kişi ve 700 topdur. İstanbul-Çatalca hattında 100 bin kişi vardır. Fakat Türklerin hareket kabiliyeti çok ağırdır. Erzincan, Harput ve Diyarbakır bölgelerinde Birinci, İkinci ve Üçüncü Ordularda 108 bin kişi vardır. Şayet İngiltere, Mısır'daki garnizonunu kuvvetlendirirse, İmparatorluğun diğer bölgelerine hücumu geçebilir. İngiliz filosunun Selânik'te görünmesi, Makedonya'yı derhal ateşe verebilir. Bulgar ordusu hemen harekete geçer ve ayrıca Hindistandaki kuvvetlerimiz İran Körfezinden Bağdata yürüyebilir. Bu durum, Araplar tarafından iyi karşılanacaktır (S.39).

Ayaz Körfezinden veya İskenderiye'den harekete geçen bir birliğimiz Suriye ile İstanbul arasındaki bütün bağlantıları kesebilir.

B) ORDU (1907'de)

Türk ordusunda son zamanlarda Krupp'tan gelen yeni silâhlar yer almaktadır. Doğu bölgesinde, Ermeni muntakalarında bazı harp hazırlıkları görülmektedir. Yüzbaşı Dickson'un Van'dan bana yolladığı haberlerde, Beşinci Ordunun Ruslara karşı harp hazırlığı yaptığı bildirilmektedir.

C) TÜRK DENİZCİLİK

POLİTİKASI VE SİLAHLARI (Kaptan Taylor'un 1907 tarihli raporu):

Türkiyede modern bir filoya sahip olmak fikri, Kırım Harbinden sonra Abdülhamit tarafından düşünüldü. Onun tarafından geliştirildi. 1874'te Türk donanması Avrupa'da üçüncü durumdaydı. Öyle ki Rus Harbinde Türk Donanması, Karadenizi tamamen kontrolü altında tuttu. Sultan Abdülhamid ise, Dolmabahçe Sarayının karşısında kuvvetli bir donanma görmekten müthiş korkardı, bu yüzden donanmayı Haliçte iki köprü arasına çekip çürümeye bıraktı. Silâhları ve makinaları söktürdü. 1897'de Yunan donanması Türk kasabalarını bombalamaya başlayınca, haik müthiş bir tepki gösterdi. Bu yüzden Sultan, donanmanın Akdenize çıkmasına izin verdi. Bütün halk donanmayı seyir için toplandı, zafer çiğnekleri arasında yola çıkan donanma, Sultanın iradesini dinlemedi. Amiral Hasan Paşa 25 senedir Bahriye Nâzırı olup 3 milyon Sterlin servet yapmıştır. Her sene gemi

metleri üstlerine almak, her cins komisyonlar, adalet mevkilerini satmak, günlük normal işlerinin icrası sırasında halktan para almak (meselâ İstanbul'da önemli mevkideki bir şahsın, ekmeklerin gramajını azaltmakla büyük bir servet yaptığı biliniyor). Bunu şiddetle eleştiren bir hükümet adamı yakaçak üzerinden para almaktadır. Bir Batılı için bu durumu anlamak zordur, fakat Türk devlet daireleri şu veya bu işini yaptırmak için memurlarla pazarlık eden halkla doludur.

Vali olan adamın kuvvetli karakter sahibi olması istenmez. Valiliklere zayıf insanlar tayin edilir, valiler sık sık yer değiştirir. Şu anda idarenin her tarafında mutlak bir anarşi vardır. Halk vergi vermeyi, askere gitmeyi reddetmektedir. Sultan ise, bütün olayların üstesinden geleceğine rahatçı inanmaktadır.

yaptırmak için para ve müsaade alır, fakat hiç bir şey yaptırmazdı. 1900 senesinde Almanya'dan yeni bir torpidobot gelince Sultanın donanmaya ilgisi arttı. Bu arada Ermeni hadiselerini bahane eden Amerika, ısrarla para istiyordu. Bunun üzerine Amerika'ya, İngiltere'ye, İtalya'ya ve Almanya'ya gemiler ısmarlandı. Sultan, Bahriye Nezaretine ölen Hasan Paşanın yerine Celâl Paşa adlı, bir sivilî tayin etti. Daha sonra da bir Amerikalı, Bucknam Paşa, amiral olarak Türk donanmasının başına getirildi. Sonraları bu şahıs büyük kırlar elde etti S.41). Sultan da bir çok Türk gibi gemi yapımından gemileri yaptırmaya rağmen, onları denize açılıp manevra yapmasına hiç bir zaman müsaade etmedi. Gemiler devamlı Haliçte tutuldu. Şu anda Türk donanması:

Bir harp gemisi: «Mesudiye» 8972 ton; dört hafif kruvazör: «Fethi Bülent» 2761 ton, «Avni İlah» 2362 ton, «Muini Zafer» 2362 ton ve «Asarı Tevfik» 4613 ton; iki adet ikinci sınıf kruvazör: «Abdülhamit» 3330 ton ve «Abdülhamit» 3250 ton; üç tane torpidobot: «Peyki Şevket» ve «Peyki Satvet» biner ton ve «Pelengi Derya» 350 ton; üç destroyer: «Tayyar» 200 ton, «Bursa» ve «Samsun» 290 ton; onbeş tane birinci sınıf torpidobot: «Anakara», «Urfa», «Sivas», «Kütahya», «Mesur», «Akhisar», «Alpazat», «Hamidiye», «Abad», «Yunus», «Sultanhisar», «Timurhisar», «Sivrihisar» ve ayrıca bir destroyer, onbeş birinci sınıf gemi ile iki işyaramaz denizaltı vardır. Sekiz dokuz küçük gambot Fransaya ısmarlanmıştır. Türklerde 80 tane 40 santimlik torpido vardır. Bunların durumları iyidir, fakat gemiler 45 santimlik torpido kullanabilirler. Bu tip torpidoları da iki sene içinde elde etmelerine imkân yoktur. Türk donanmasının Haliçten çıkıp çıkmayacağı ve Türk subaylarının bir şeyler öğrenebilecekleri şüphelidir. Almanya, son zamanlarda genç subaylarını Alman bahriyesinde staj yapmalarına müsaade etmiştir. İngiltere ve Amerikanın da bu konuda tekliflerde bulunması yerinde olur (S.42).

SULTAN HAMİT DİPLOMASİSİ (1907'deki durum)

Sultan Abdülhamit idaresinin özellikle son on senesi tebaasına öteki dünyadaki hayatın ve cennetin zevklerini açmıştır. Zavallı İslâm halkı, zalim hareketleri devlet memurunda arar ve Sultandan hiç bir kötülük beklemez. Dış gelişmelerin en önemlisi Almanlarla yakınlaşmadır. Girit halkı bu arada Osmanlılara karşı ayaklanmıştır.

Almanlar hem Bağdat demiryolunun yapımını elde ettiler hem Türk ordusunu tamamen idareleri altına aldılar, hem de sınaî ve ticarî sayısız menfaat sağladılar. Sultanın Makedonya ve Ermenistandaki politikası, nefret edilecek kadar çirkindir. Abdülhamid, Rusyaya karşı düşman olarak yetiştirilmesine rağmen, son Rus-Japon Harbinden beri Rusya'yı artık tehlikeli saymaktadır. Almanların tesiriyle Avusturya'ya karşı tutumu oldukça yumusaktır. İtalyanlara güvenmez. Onların

Trablusgarp hakkındaki fikirlerini bilir, fakat yaşadığı sürece İtalyanların bir şey yapamayacaklarından emindir. Ölmünden sonra olacak hadiseler de Sultanı hiç ilgilendirmez. Fransızlarla dosttur. Fransız maliyecilerinin desteği sayesinde İmparatorluğun ayakta kaldığına inanır. Amerikalılara karşı tarafsızdır, fakat Amerikan misyonerlerinin kendisinin karanlıkta kalmış topraklarında hristiyanlığı ve medeniyeti yaymalarından çekinir. Romanya ve Bulgaristandan müthiş korkar ve onlara hiç güvenmez. Yunanlılara aldırılmaz ve onlardan korkmaz. Sırbistana fazla önem vermez. Sultanın belli bir dış politikası olduğunu sanmıyorum, hadiselerin gelişine göre ayarlamaya çalışır (S.44).

B) TİCARİ İLİŞKİLER

Türkiyenin kapitülasyonlar dışında Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan, Romanya ve İran ile ticari ilişkileri vardır. Diğer bütün ilişkiler büyük devletler tarafından yürütülür.

TÜRK MALİYESİ VE ŞİRKETLER (1907'de)

A) MALİYE

Türk bütçesi hiç bir zaman kesinlikle bilinmemektedir. 20 milyon Sterlin civarında olduğu sanılmaktadır. Bunun 3,8 milyonu dış borç faiz ve amortismanına gitmektedir. 350 bin Sterlin harp borcu Ruslara, 691 bin Sterlin de yabancı demiryolu şirketlerine ödenmektedir. Hâlen Türk borcu 88 milyon Sterlindir. Bu borçlar muayyen şirketlerin kontrolü altındadır. Tuz, tütün, içki ipek, pul, ve balıkçılık gibi çeşitli kaynaklar, borçlara karşı garanti olarak verilmiştir. Ruslara 27 milyon harp borçları vardır. Bütün ödedikleri borç 130 milyon olmaktadır.

B) YABANCI ŞİRKETLER:

Anadolu Demiryolu Şirketi, Konya'ya kadar olan bölgeden menfaat sağlamaktadır. Şirket, yeni hisse senetleri çıkarmış ve 67,5 milyon hisseye ulaşmıştır. İtalyan Büyükelçiliğinin baskısı ile Ansaldo firmasına bir kruvazör ısmarlanmıştır ve bittiği zaman diğer gemilerle birlikte Haliçte çürümeye terk edilecektir. Bu örnek bile Osmanlı Maliyesinin nasıl yönetildiğini göstermeye yeter. Almanlar eski tahta köprünün yerine bir yenisini inşa için baskı yapmaktadırlar. Fransızlar ile Ereğlide haklar elde etme yolunda Sultanı zorlamaktadırlar. Osmanlı Şirketi, aslında bir Fransız grubu olup bütün kömür alanlarını elinde tutmaktadır.

Gelecek Yazı: İTTİHAT TERAKKİ-İKİNCİ MEŞRUTİYET VE İNGİLİZLER

(Başarısı 7. sayfada)

Kemal Tahir, Melih Cevdet Anday v.b. gibi ilerici yazar ve şairler, emekçi köylülerin yaşayışlarını aksettiren Mahmut Makal ve Fakir Baykurt gibi yazarlar, halk aydınları, Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekillerinden Turan Güneş, Coşkun Kırca, eski Millî Birlik Komitesi üyelerinden senatör Sami Küçük, Suphi Karaman ve Vehbi Ersü, onlarla yanyana, komünizme karşı uyarıcı yazıları yazan Ömer Sami Coşar, Abdi İpekçi, Mehmet Ali Kışlalı ve benzerleri gibi gazeteciler vardı.

İşte çeşitli görüşlere sahip olan bu aydınlar, kendilerini «sosyalist» diyor, Türkiye'nin NATO içindeki müttefiklerini tenkit ediyor, Türkiye'nin bağımsız dış politikaya doğru yönelmesini istiyorlardı. Bildiriyi imzalayanlar arasında bulunan bazı tanınmış bilim adamları, Türkiye'nin iktisadi politikasını, halklararası ekonomik ve politik ilişkilerini esaslı bir tahlilden geçirerek tenkit ediyorlardı.

150 aydının Bildirisi, Türkiye'de solcu burjuva akımının hızlanmasında ve siyasi biçim almasında önemli bir rol oynadı. Vatansever aydınların temsilcileri, solculara da söz ve teşkilatlanma hakkı verilmesinin gerektiğini ortaya koydular, onların siyasi ve iktisadi görüşleriyle gerici emekçi memlekette yaratılmaya çalışılan faşizm tehlikesini önleyeceklerini ileri sürdüler. Birçok burjuva politikacı, siyasi hayatta «sağ-sol-orta» akımlara dayanan «Batı demokrasisi» ne taraftardı. Burjuva solcuları arasında ise sosyalizm eğilimleri gittikçe daha fazla yer buluyordu. Sosyalizm fikirleri, adı geçen Bildiriden sonra daha yaygın bir hal alıyordu. Çok geçmeden, bir «Türk sosyalizmi» nin sözü edilmeye, sosyalizm fikirlerini yayacak bir kültür teşkilâtının kurulmasından bahsedilmeye başlandı.

- (1) Yön, 31 Ocak 1962
(2) Yön, 31 Ocak 1962

GELECEK YAZI: SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ, TÜRK SOSYALİZMİNİN İDEOLOJİSİ

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük:
Cağaloğlu, Türkocacı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi: BASINKURUMU

Antiemperyalist mücadele ve TİP oyları

Arslan Başer Kafaoglu

1965 seçimlerine ait istatistikleri inceleyerek varılan sonuçlar, 1961 ve ondan önceki seçim sonuçlarını inceleyerek vardığımız sonuçların hemen aynıdır. Bu sonuçlar, başlıca seçim sonuçlarında en önemli payı olan köy oylarının, büyük ekonomik ve sosyal baskılar altında kullanılması olgusunu ortaya koyuyor. Bu olgu dolayısıyla, hâkim sınıfların en belirli ve etkili kimselerini barındıran CHP ile onun karşısındaki AP (ya da eski DP) başlıca siyasal örgüt olarak Türk siyasal hayatında kalmışlardır. Arada bu partiler dışında kurulmuş olan Hürriyet Partisi eriyip gitmiştir. Sayın Bölükbaşı'nın adıyla ilgili partiler de bir süre yaşayıp sönmüşlerdir. 1965-66 döneminde, CKMP ve Sayın Bölükbaşıya rağmen MP ufalığa gideceğiz benzer, YTP'ye gelince, sosyal kanunlar gereği bu parti zaten bitmiştir. Aldığı oyların yüzde 70'i zaten belli kişilere verilmiş oylardır (Ağrı'da Kasım Küfrevi'ye, Diyarbakır'da Azizoglu'na ve İskenderoglu'na, İsparta'da İrfan Aksu'ya, Sakarya'da Ekrem Alcan'a, Hakkâri'de Ali Karahan'a, Kars'ta Ekinci'ye, Van'da Müslîh Görentaş'a v.s.). 1966 Senato seçimlerinde bu önemli kişilerin etkilerinin de AP'nin kolisyonuzsuz iktidarı ile eridiği anlaşılmalıdır.

TÜRKİYE'DE SEÇMENİN OY VERME TARZI

A) Köylerde: Oy verme alışkanlık ve davranışları bakımından köylerimiz dört önemli kategoriye ayrılabilir :

Feodal ilişkiler içindeki köyler : Türkiye teknik anlamıyla merkezi ve mahalli otoritelerin tebaa hâlinde birbirlerinden bağımsız etkilerle sahip olduğu bir gelişme döneminden geçmemiştir. Ama sınır bölgelerinde bazı beylere feodal ayrıcalıklar ve rildiği ve bunun Güney Doğu bölgesinde halkı tebaa gibi gören bir ağı sınıfı yarattığı da gerek Osmanlı Tarihi ve gerekse bugünkü toplumsal yaşantımızın incelenmesinden anlaşılmalıdır. Bu tip ilişkiler üzerinde burada geniş ölçüde durma olanağı yok. Ama şurası kesindir ki, feodal ilişkiler içindeki köylerde ağa, köylünün her davranışına karışabiliyor. Evleneceği kızı, kızını vereceği aileye, oyunu vereceği partiye, kiminle konuşmayacağına v.s. müdahale edebiliyor. Bu nedenle bu bölgelerde oylar, köye ya da köy bölgesine hâkim alman ağanın hemen göstereceği yönde veriliyor. Bu feodal ilişkiye bir de şeyhlik ilişkisi eklendi mi, o aday'ı o bölgede yenme olanağı kalmıyor. Örneğin Ağrı'da ya da ona komşu illerde Küfrevi ailesini, Erzurum çevresinde Fırat ailesini yenme oldukça güçtür.

Biz bu kadar uç örnekler yerine TİP olayları bakımından da önemli olan Diyarbakır'ı bir örnek olarak vereceğiz. Bu ilde görülen özellik, köylerde verilen oyların küme hâlinde dağılışıdır. Yani bir köy grubu, örneğin YTP'ye, bir diğer köy ya da köy grubu AP'ye, CHP'ye ya da TİP'e eğilim göstermişse, buralarda diğer partiler âdeta «kaput gitmektedir.» oy alamamaktadırlar. Örnek olarak Diyarbakır'ın merkez ilçesinin on köyünde oy veriş tarzını gösterebiliriz :

KÖY	AP	CHP	CKMP	YTP	MP	TİP
Kamışek	—	—	—	—	—	101
Heygeçük	2	157	—	—	—	7
Hüseyinik	—	7	1	1	—	102
Zimmiğir	1	1	—	—	—	52
Tişo	98	—	—	—	—	—
Harbecin	—	1	1	—	—	98
Ervenli	9	3	2	—	—	71
Alibardak	175	2	1	1	—	12
Kafnevar	104	3	—	—	—	13

Görüldüğü gibi bir parti oyların hemen tamamını alıp gitmekte, AP, CHP gibi eski partilere bile bazan tek oy çıkmamaktadır. Oyların yüzde 70'i Bismil'de CHP'nin oyların hemen tamamını aldığı köy sayısı 20'dir. Çınar'da 52 köyden 32'sinde tek bir parti ya da bağımsız aday oyların yüzde 65'ini almıştır. Dicle ilçesinde bağımsızlar 32 köyden 28'inde oyların hemen yüzde 70'inden fazlasını almışlar, diğer al-

tı parti —daha doğrusu üç parti— kalan yüzde 30'unu paylaşmıştır. Silvan'da köylerin hemen yarısında AP diğer yarısında da YTP seçimi büyük yüzdelerle kazanmışlardır. Diyarbakır bu konuda, yukarıda söylediğimiz gibi, uç örnek değildir. Aşağıdaki gibi bir örneğini vermek bakımından ele alıp inceledik. Urfa, Ağrı, Van, Mardin, Tunceli, Bingöl gibi illerde de durum az ya da çok aynıdır. Diyarbakır'a benzetilebilir. Buralarda köylüler, oylarını partiden çok bölgenin hâkim kişi ya da kişilerine göre kullanmışlardır. Nitekim eğer bir arkadaşın anlattığı doğrusu, 1965 seçimlerinde TİP'in seçim kazandığı Lice'de, 1966'da YTP liste başına bir Lice'li aday koyarak seçimi kazanmayı, TİP'i geride bırakmayı başarmıştır.

Toprak adaletsizliği büyük olan köyler : Bu tip köyler Adana, Hatay illeri ile İzmir, Aydın, Konya, Ankara ve Maraş'ın bazı ilçelerinde vardır. Bu bölgelerde, çevrenin ekonomik yaşantısına hâkim kişilerin telkinlerine göre köylülerin oyları da değişiyor. Bir Mursaloglu, bir Gülek bir Topaloğlu, bir Beyazıt, bir Hüdaioğlu ve bir Tanman oyların dağılışına etken olmuşlardır. Özellikle Hatay'da Mursaloglu'nun her seçimde olduğu gibi bu seçimde de baş rolü oynadıkları seçim listelerinin incelenmesinde meydana çıkmaktadır. Genel olarak Adana ve Hatay'da bundan önceki seçimlerde iki büyük parti başabaş gelişmişlerdir. Adana'da 1950, 1954 seçimlerini DP, 1957 seçimlerini CHP, 1961 seçimlerini DP oylarına konan AP az farklarla seçimi almışlardır. 1965 seçimlerinde «ortanın solu» sloganıyla CHP'li ağalar isteksiz kalmıca, AP fark yapmıştır. Hatay'da ise 1950 seçimini CHP, 1954 seçimini DP, 1957 seçimini CHP, 1961 seçimini DP'nin yerine geçen YTP az farkla kazanmışlardır. 1965 yılında, Adana ilindeki aynı nedenle AP, CHP'ye fark yapmıştır. Ağalar saflarına alamayan üçüncü partilere —TİP hariç— Hatay ve Adana hiç bir zaman yar olmadı.

Dikkati çeken nokta, diğer «üçüncü» partilerin geleneğine aykırı olarak TİP'in bu bölgelerde sağladığı kısmi başarısıdır. Bundan iki sonuç çıkabilir. Birincisi, ağaların bu bölgelerde feodal bölgeler kadar etkin olmadığı, ikincisi ise, hâkim tezadın işlenmesinin köylü oylarını derhal kıpırdattığı.

Tefeci ilişkileri olan köyler : Bu köyler küçük aile işletmeciliğinin hüküm sürdüğü tütün, üzüm, incir, fındık bölgelerindedir. Bu bölgelerde temel sorun, ürünlerin değerlendirilmesidir. Bu bölge köylerinde DP ve onun mirasçısı AP büyük farklarla seçimi almışlardır. Bunun iki nedeni vardır: a) Mali çevreler ve tefecilerin partisinin DP ve AP olması. Gerçekten de DP eski eşrafa karşı kasabalarda yeni yeni filizlenen araçların çabasıyla gelişmiştir. İktidar gelince de bu zümre lehinde çalışmıştır (1953'ten sonra). b) DP iktidarının ilk üç yılında izlenen başarılı fiyat desteği politikası. Kitleleri DP'ye (şimdi AP'ye) çekmiştir.

DP ya da AP dışında hiçbir parti bu bölgelerde başarılı olmamıştır. Sadece zaman zaman CHP. Ordu ilinde sürprizler yapmaktadır.

Toprak dağılışı dolayısıyla değil, toprak verimsizliği nedeniyle sıkıntı çeken köylerde, ağa ve tefeci oyları da etkili değildir. Bu nedenle hâkim sınıfların en hâkim kişilerini

paylaşan CHP ve AP (eskiden DP) dışındaki partiler, oylarının büyük kısmını buralardan almışlardır. 1957 yılında Hürriyet Partisi ve CMP'der milletvekilini bu bölgeden getirmiştir. 1961'de MP 54 milletvekilinden 41'ini, 16 sentörden 15'ini bu bölgelerden çıkarmıştır. Aynı seçimde YTP kazandı, 66 milletvekilinden 18'ini, 28 Senatörden 8'ini bu bölgeden sağlamıştır. 1965 seçimlerinde MP ve CKMP 42 milletvekilinden 26'sını, TİP ise aldığı oyların yüzde 30'unu bu bölgeden elde etmiştir. (Bu bölgeye dahil yedi ilde —Kütahya, Kastamonu, Sinop, Çankırı, Çorum, Kırşehir, Nevşehir— seçime girmediği düşünülürse alınan sonucun önemi ortaya çıkar).

Köy oylarına ait sonuçları özetlersek tefecilerin at oynattığı ya da DP'nin 1950-1953 tarım ürünleri fiyat politikasının özlemine çeken bölgeler bu partiyi ve şimdilik AP'yi oyla yenilmez hâle getirmiştir. 125 milletvekilli çıkararak 15 ili kucaklayan bu bölgeler, DP veya AP'ye yığınla oy vererek geçmiş seçimlerin hemen hemen kaderini belirlemişlerdir. Bu bölgelerde Artvin ve Ordu'da elde ettiği mevzii başarılar dışında CHP son derece etkisiz kalmıştır. Diğer partiler de —TİP dahil— bu bölgeler köylülerine işleyememiştir. Feodal ilişkilerin egemen olduğu bölgelerde CHP, YTP ya da özellikle AP'den hangisi daha nüfuzlu aday göstermişse seçimi o almıştır. Urfa, Tunceli, Muş, Hakkâri, Mardin, Bingöl, Bitlis gibi illerde seçimi zaman zaman CHP zaman zaman AP (DP) bazan da YTP, hatta bağımsız adaylar (özellikle dar seçim çevresi olan illerde) kazanmışlardır. (Yalnız 1957 yılında DP'nin anlaşılmasız sınır politikasının —sınırların ilk kez mayınlaması— bölgede CHP lehine bir eğilim doğurduğu söylendi. Ama bu teşhisi sonraki seçimler yalanladı).

Verimsiz topraklı köylerde oyların son derece değişiktir. Halkın gözü köyden çok, dışarda iş bulmadadır. Bu nedenle fabrika vaadleri oy toplamaktadır.

B) KENTLERDE

Kent oyları İstanbul, Ankara ve Eskişehir illeri dışında seçim sonuçlarını büyük ölçüde etkilemiyor. Kent oylarını da birkaç sınıf ve tabakaya göre incelemede yarar var:

1 — İşçi oyları : İşçiler genel olarak köyden kurtulup 1950'den sonra şehre yerleşmişlerdir. Bu işçileri için önemli olay, köyden kurtulmadır. Bu nedenle oyunu, yaşayışını kentlerdeki yaşayışı ile değil, köylerdeki yaşayışıyla tartarak kullanıyor. Ve genel olarak AP (ya da eski DP)'ye oy veriyor. Sadece büyük kentlerde okuma yazmaya vakit ayıracak kadar yaşantı düzeyi yükselmiş işçiler TİP'e az çok eğilim duyuyorlar. Buralarda AP oyları yüzde 50 ve bazan da yüzde 40'ın altına düşüyor, CHP ve TİP hayli oy alıyor.

Kırıkkale, Karabük gibi tek işverenli toplu işçi oyları olan orta büyüklükteki şehirler ile gecekondu mahalleleri AP'nin asıl oy deposu. Nasıl köylerde tefeci etkisi altındaki seçmen AP'yi yenilmez hâle getiriyorsa, kentlerde de bu tip işçi oyları AP'yi yenilmezlikte kuvvetlendiriyor. Özellikle AP iktidarda olduğu zaman bu oyları vaad ya da korkutma ile kendine çekmekte daha başarılı oluyor. (Örnek son senato seçimlerinde Kırıkkale işçi oyları ile Ankara gecekondu oyları).

2 — Memur — Subay oyları : Bu tabakalar CHP'nin oy deposu, CHP oyları buralarda hiç bir zaman yüzde 55'ten aşağı düşmüyor. TİP de oylarının hemen yüzde 20'sini bu tabakalardan almıştır. Bu kesimlerdeki sandıklarda, hiç bir zaman genel oyun yüzde 10'undan aşağıya düşmemiştir.

3 — Esnaf oyları : AP ve kısmen MP'nin (eski CKMP ya da CMP) oylarında bu tabakanın oyları önemli pay tutuyor. Diğer partiler bu tabakalarda başarısız kalıyorlar.

4 — Üniversite oyları : CHP ve TİP bu oylar için yarışmaktadır. TİP birçok yerlerde CHP'yi geçmiştir. (Senato seçimlerinde bu durumun değiştiği CHP çevrelerinde ileri sürülmüştür.)

5 — Bağımsız müteşebbisler : Bu oylar CHP ve AP arasında paylaşılmaktadır. Yalnız AP daha ağır basıyor.

II — TİP'İN BAŞARI DEREJESİ

TİP 1965 seçimlerine «milli bakıya» ve «ortak oy pusulası» gibi büyük avantajlarla girmiştir. Bu nedenle hiç uğrayamadığı köylerde oy alabilmiş ve bu oylar genel ayırımında sonuçlarını vermiştir. Bu avantajlar gözönüne alınınca 1965 seçimleri, 1963 seçimlerine göre büyük bir ilerleme sayılamaz. Örneğin 1963 seçimlerinde 3025 oy alınan Çankaya'da 1965'te oylar 9200'e yükselip 1966'da 8050'ye düşmüştür. 1963'te 1025 oy alınan Altındağ'da 1965'te yükselmiş, 1966'da 1897'ye düşmüştür. 1963'te 700 oy alınan Ankara Merkez ilçede 1965'te oylar bir miktar yükselmişse de 1966'da bin civarına düşmüştür. Bizim iddiamız, İstanbul ilçe oyları da hesaba katılırsa, daha açık ortaya çıkacaktır. Küçük partileri koruyan ortak oy pusulası olmadan 1963'te alınan oylar, bize göre, ortak oy pusulası ile 1965 ve 1966'da alınan oylara göre daha fazladır. Bu görünüme göre, 1965 seçimleri sonuçları, ancak 15 üyenin TİP Grubu olarak TBMM'de yer alması bakımından önem taşır. Ancak Küçükyağlı (Kartal) Belediyeye seçimlerinde, 1965'te burada 374 oy alan TİP'in 15 oy sağlayabilmesi endişe verici bir belirtidir. Bununla beraber, sevinilecek yön, TİP'e verilen oylarda antiemperyalist duyguların ve savaş azminin ifade bulmuş olmasıdır. Adayların kişisel etkileriyle gelen oylar dışında alınan oyların hemen yüzde 60'ı sefaletle kızp TİP'e oy verenlerden değil ama TİP'in yürüttüğü antiemperyalist görüşü onaylayan seçmenlerden gelmiştir. Partinin kendini bir milli kurtuluş hareketi olarak tanıtmaya kararlı isabetli olmuştur. Sorumsuz birkaç sözcüğün bu stratejiyi saptırma çabaları olmasaydı, belki daha da olumlu sonuçlara varılırdı. Genel Başkan Sayın Aybar'ın antiemperyalist yönüyle seçim bildirisine ağırlık veriş ölçüsünde yapılacak bir yayım ateşi, belki daha da verimli olurdu.

Üçüncü önemli nokta, mahalli örgütlerin gereği gibi eğitilip kendilerine moral verilmeyişidir. Yepyeni il örgütleriyle, yıllanmış örgütler arasındaki başarı farkı çok azdır. Bu da sosyalist, antiemperyalist birikimin seçim sonuçlarında diğer etkilerden daha fazla rol oynamadığını göstermektedir. Yöresal çalışmaların etki kazanacağı içe dönük eğitim ve öğretim çabaları bu nedenle büyük önem kazanmaktadır.

Ama 1965 ve kısmen 1966 senato seçimlerinin ortaya çıkardığı en büyük gerçek, seçmen oylarının geniş ölçüde bağımlı olduğu noktasıdır. Oylar, derebeyi benzeri ağalar büyük toprak sahipleri, tefeciler, araçlar ve devlet fabrikalarının ağa zihniyetli yöneticilerinin geniş etkisi altındadır.

Bunlara son seçimlerde Amerikan petrol şirketlerinin propaganda broşürleri eklenmiştir. Bu durumda milli demokratik devrim savaşı için bütün yurtseverleri kutsal demokratik savaşa çağırma olgusu meydana çıkmaktadır.

SON —

TEK DEVRİM KURAMINA KARŞI...

Can Yücel

ÖNDE DAĞ GIBİ BİR ENGEL VAR

Demokrasi, acaba, hep, bizde olduğu gibi, halkın, sözüm-ona halk için, halkın oyuyla anasının ağılatılması mıdır? Demokrasi, acaba, hep, bizde olduğu gibi, belirli seçim dönemlerinde, sözde siyasal istemini dile getirmesi için, ama gerçekte kurulu düzeni dilediğince değiştirme gücünü bir dört yıl daha, kendi eliyle Arazil'e göçersin diye halkın önüne sürülen bir sanduka mıdır?... Öyle şey mi olur?... Demokrasi, halkın yurt yönetimine sahip çıkmak üzere, olanca isteğiyle ve insanca yaşama özlemiyle siyasaya katılmasıdır. Demokrasi, halk yığınlarının, o yan gözle seyrettikleri ve üç-büçuk azınlığın oynattığı ve adına «kentsoylu demokrasisi» denen hayâl oyununun zâten viran perdesini yırtıp, Tarih sahnesine, bir daha inmemek üzere, çıkmasıdır. Peki ama, halkın ezginlikten erkinliğe, edilemlikten evleme, geçiliktir genliğe, karanlıktan aydınlığa çıkmasına el ve gerecek olan bu tarihsel hamlede girişmesini engelleyen nedir? Kentsoyluca, «Yıktın perdevi, eyledin viran, gidelim sahibine haber verelim hemen», diye gözdağı veren ilerici aydınlarımızın asıl ödevi, bütün yurdun gerçek sahibi olan halkın yanına varırken, mutluluğumuzun, özgürlüğümüzün, ilerlememizin engellerini nesnel koşullar içinde tanımlamak, bu engelleri büyüklüklerine göre, aşılması bakımından bir öncelik sırasına sokmak ve «efendimiz» in önüne açık seçik bir haberle, güçleri ana hedef üzerinde toplayıcı bir buyruk-sözle çıkmaktır: «Aldanma, inanma, kanma!» çeşidinden tekerlemelerle değil... Otobüsün biletçisi birden bağırması, «İşçiler, toplumcu aydınlar, ırgatlar, topraksız ve az topraklı köylüler, zanaatkarlar, küçük esnaf aylık ve ücretliler, dargelirli meslek sahipleri, kardeşler, arabanın önü boş, bir adım ileri yürüyelim!» demiş... Neylersin ki, yurt otobüsünün ilersi boş değil, ön sıraları, «Adımız, adımız, rantımızdır,» diyen beş on kalontor kapatmış. Hem biz içerde, birbirimizi ite kaka, bir adım ileri gitsek ne olacak! Değil mi ki, yurt otobüsü dışarda dağ gibi bir engele toslamış, yerinde sayıp duruyor!

İÇ VE DIŞ GAVURU.

İşte bu engel emperyalizmdir... Türkiye'yi ucuza kapattığı bir hammadde ambarı, yapılı malını ateş pahasına sattığı bir yarı-sömürge ve milletlerarası harâmiliklerine kurban çevireceği bir can-pazarı olarak elinden kaçırmağa ahdetmiş olan Amerika... Bir milletin başına gelebilecek en büyük belâ yabanın sıkısı, emperyalizmin baskısı ve bir milletin en kutlu varlığı bağımsızlığı olduğuna göre, millî güçlerimizin ilk hedefi, bu Dış Gâvurdur. Onun içindir ki, Sayın Mehmet Ali Avbar, 1965 seçimleri arifesinde YÖN'e verdiği demeçte, «Tam bağımsızlık olmadıkça, ne toprak reformu, ne öteki, ne de ekonomik kalkınma asla gerçekleştirilemeyecek ve bu konuda sövlenen sözler politik bir yatırım olmak

tan ileri geçmeyecektir,» demiştir. Amerika'nın hegemonyasını sürdürmek için kıyılarımızda altını filosu ve kararlarımızda, üslerine üstlük, beşinci kolu, dördüncü kuvveti, üçkâğıtçıları, ikili antlaşmaları; bir de bunların bakanları, kollayanları var; ağası var, tefecisi var, kompradoru var; yani İç Gâvurları var. Ama ağaların ağalığı varsa, bizim de alnterimiz var; tefecinin tefesi varsa, bizim de hakkımız var; kompradorun doları varsa, bizim de insanlığımız var. Yeter ki, bu Dış ve İç Gâvura karşı tüm devrimci güçler, birleşelim! Bu kara dumani dağıtacak bir yurtdaşlık poyrazı lâzım! Tezelden bu Gâvurları kovalım! Bu, Millî ve Demokratik bir Devrim olacak. Millî, çünkü yeniden bağımsızlığımıza kavuşacağız; Demokratik, çünkü halkımızın oldum-bittim hakkını aramasını, siyasaya katışmasını, yönetime sahip çıkmasını önleyen toprak düzensizliğini ve tefeci düzenbazlığını kaldırıp, yerine Anayasamızın analığına yaraşır bir düzen kuracağız. Yani ağaların topraklarını köylülere üleştireceğiz; yani tefeci tüccarın haracına son verip, köylümüzün yararına işleyen bir kredi sistemi denkleştireceğiz; yani bankaları devletleştireceğiz; yani sigortaları devletleştireceğiz; yani ihracatı devletleştireceğiz. Yani İşçi Partisi programında öngörüldüğü üzere, «derebeylik kalıntısı toprak ağalığının ve yabancılar aracılı eden şehirli büyük sermayecilerin, ekonomik kalkınmayı, sosyal ve kültürel gelişmeyi frenleyen, sosyal adalet ve güvenliğe karşı kovan ve böylece demokratik rejimin tam gerçeklesini işlevilmesini köstekleyen zararlı nüfuz ve hakimiyetlerini, temel insan haklarına saygılı olarak, önleme, diğer yandan özel sektörü ulusal ekonominin genel plâna bağlı, yararlı bir kesimi hâline getirme» amacını güdeceğiz.» Yani bu Millî Demokratik Devrim boyunca hasmımız, yabancılarla ortaklık etmeyen sermayedar ve genel olarak özel mülkiyet değil, emperyalizm ve kompradorlar olacak. Ama millî sanayinin gelişmesini önleyen dış sömürü düzeni kalkıp, bir iç-pazarın gelişme olanağı belirdiğinde, özel sermayenin kamu yararına aykırı ve asırı kâr tutkusuna kapılıp, emeği haraca bağlamasını ve hâttâ emperyalistlerle «domuz-vivendi»lere yeltenmesini ta bastan engellemek için, ekonomimizin bütün nirengi noktalarını devletin elinde bulunduracağız. Yani Millî Demokratik Devrim, yeni bir kıvaysiya sömürü düzeninin, millî bile olsa, kurulması olasılığını ortadan kaldırarak, Sosyalist Devrim'in yolunu açacaktır. Ne var ki, bu Millî Demokratik Cephe, sosyalist olan ve olmayan bütün millîci ve demokratik sınıflarla sosyal tabakaların ve çeşitli partilerden yurtdaşların toplu ve paydaş amaçlar, yani anti-emperyalist ve demokratik erkler etrafında ve İkinci Millî Kurtuluş ve Oluş Hareketi içinde tolaşıp birlikte kuracağı bir halk güç birliğidir. Parlâmento

inde ve dışında yürütülecek olan bu davada sosyalist Türkiye İşçi Partisine ve onun dışındaki sosyalist dernek ve organlara düşen ödev, bir yandan bu gücünün kurulmasına ve güçlenmesine çalışmak, bir yandan da işçi sınıfının bu cephe içindeki tarihsel öncülük görevini yerine getirebilmesi için gerekli sınıfsal bilincine ulaşması yönünde yoğun çabalar göstermektir.

Demek ki, sosyalist aydınların bu konu üzerinde bir açıklıkla varması ve bu sorunun özünü anlıyarak, aralarında anlaşması, hem yurdumuzun geleceği, hem de sosyalist hareketin doğru bir kuram ve eylem tabanına oturması bakımından büyük önem taşıyor. Öyleyse, «Canım, hensi aynı kapiya çıkıyor!» gibisinden geciktirici sözler ve sözüm-ona uzlaştırıcı davranışlar, bu bakımdan, ortada sağlam bir anlaşma zemini varken, dediğimdediktir tutturmacılığın kadar zararlıdır. Onun içindir ki, Sayın Sadun Aren'in DÖNÜŞÜM'ün 15 Aralık 1966 tarihli sayısında çıkan «Anti-emperyalist Mücadele ve Sosyalizm» başlıklı yazısını dikkatle inceleyip tartışmak ta yarar gördük.

Sayın Aren, «anti-emperyalist mücadelenin nasıl yürütüleceği konusunda, sosyalistler arasında iki ayrı görüş belirdi»ğine dokunuyor ve «bu iki farklı görüşün, Türkiye'nin koşulları içinde, uygulamada bizleri aynı dercede farklı eylemlere iteceği kanısında» olmadığını belirtmekle söze girişiyor. Sosyalist kuramda «aşamalar»la ilgili görüş ayrılıklarının uygulamada da bizleri «farklı eylemlere» iteceği görüşünde olduğumuz için, kendisiyle bu konuda söz-birliği edemeyeceğiz ve bunun nedenlerini aşağıda açıklamaya çalışacağız.

Sayın Aren, «anti-emperyalist mücadelenin dışa dönük cephesi hakkında mutabakat» olduğunu ve farklılığın «içeride» cepheye taallük ettiğini söylüyor; doğru. Yalnız «hâkim tezat» noktasındaki açıklamasında birinci görüşe göre, gelişmenin «emperyalizm ve onun içerideki gerici müttefikleriyle memleketin kalkınmasını isteyen bütün ilerici güçler arasındaki genel çatışma» olduğunu, «yoksa

burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıfsal çatışma olmadığını ileri sürüyor. Oysa, bizim görüşümüzce, şu anda başat çelişme olmayan, ama ikinci, yani Sosyalist Aşamada ön plâna geçecek olan çelişme, «burjuvaziyle proletarya» arasında değil, millî sermayedarla proletarya arasındadır. Bunun üzerinde duruşumuz, «burjuvazi» teriminin çok daha geniş ve küçük burjuvaziyle ara tabakaları da içine alan bir kapsamı oluşundandır.

ARA TABAKALAR

Sayın Aren bundan sonra ikinci görüşün savunmasına geçiyor, ve «anti-emperyalist ve sosyalist mücadele bir arada ve birbirini destekleyerek yürütülebilir,» dedikten sonra, «bu iki mücadelenin birbirinden kopmuş, ya da aralarında pek zayıf bağlar bulunan iki ayrı aşama olarak» düşünülmesinin «tehlikeli olacağına» değiniyor. Oysa biz, bu iki aşamanın birbirinden ayrı olduğunu öne sürmekle birlikte, bunları «birbirinden kopmuş ya da aralarında pek zayıf bağlar bulunan aşamalar» değil, bağları kuvvetli ve aralıksız olarak birbirini kovalayacak aşamalar olarak görüyoruz. Sayın Aren iki aşama arasındaki ayırımı böylece bizim savunmadığımız bir abartı noktasına sürerek, «böyle bir ayırımın tabiatı icabı daha bilinçli olan burjuvaziye daha güçlendireceği ve millî demokratik devrimin öncüsü durumuna getireceği» kuşkusuna kapılıyor. Bu cümledeki «burju-

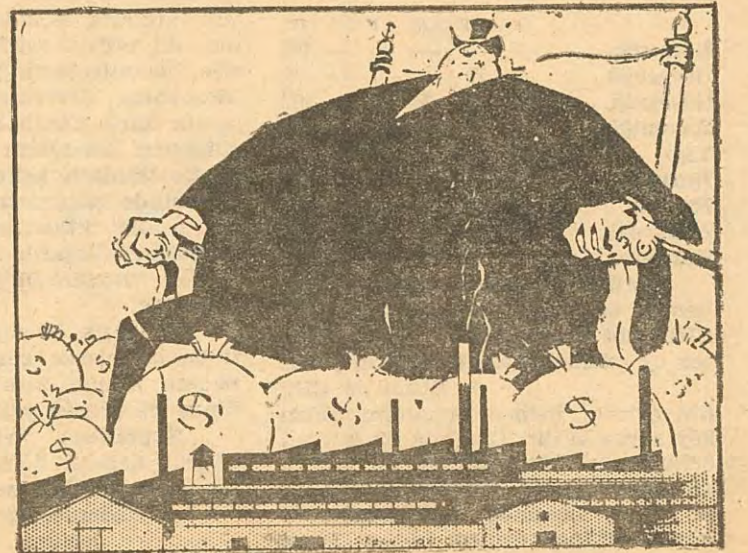
vazi» teriminden kasıt ne acaba? Bununla «millî sermayedar»ı kastedi yorsa, yazısının sonunda, «yabancı sermaye ve kompradorlarla kucak kucaca» diye anlattığı bu sınıfın «millîlik» sıfatı düşüyor. Zâten Türkiye İşçi Partisinin programında «özel sektör işletmelerinin atölye imalatı sınırlarını aşmadığı» belirtildiğine göre, bu zayıf sınıf nasıl olup da, «millî demokratik devrimin öncüsü» durumuna gelecek? Üstelik bizim görüşümüzce, Millî Demokratik Devrim millî sermayedarın toplum içinde kamu yararlarına aykırı şikâyetlerini önleyici tedbirleri öngördüğüne göre, böyle bir tehlike söz konusu değildir. Ama «burjuvazi» teriminden kasıt, işçi ve topraksız köylü dışındaki ara-tabakalar ise, tartışmaya başka bir mecraya dökülmüş olur. Zâten Sayın Aren, sanımcıca, bu yazısında ara-tabakaları hiç anmayıp, «millî burjuvazi»yle «millî sermayedar» terimlerini eş anlama kullanarak, bir yanıltmaca taktiğine baş vurmak tadır. Oysa şimdiye dek bu konuda yapılagelen bütün tartışmaların mihreri, işçi ve topraksız köylü dışındaki ara-tabakalardan biri olan asker ve sivil aydınlar ara-tabakasıydı. Bu da sebatsız değildi. Nitekim Türkiye İşçi Partisinin programında şöyle denmektedir:

«Yine bu tabaka içinde yer alan aydınlar, yani ülkücü surbay ve idarecilerle düşünürlerle, yazarlarla, bilim adamlarla, öğretmenlerle, sanatçılarla ve gençliğe özel bir yer ayırmak gerektir. Bu aydın tabaka tarihî gelişmemizde sayılarının azlığıyla orantılı olmayan bir rol oynamışlar, ülkücü aydınlar. Osmanlı devletinin batı uveârlığına vönelişini devamlı mücadeleleriyle etkilemişlerdir.

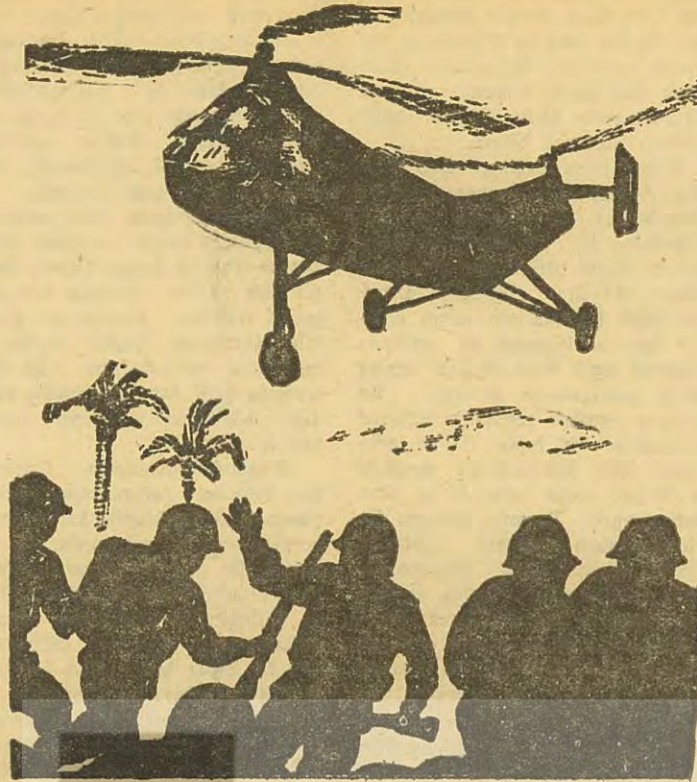
«Kurtuluş savaşı Türkiye'si, bir yönü ile de ilerici aydınların eseridir. Zira tarihimizde ilk defa olarak halkla iş ve kader birliği etme fırsatına kurtuluş savaşı yıllarında kavuşan aydınlar, halktan esinlenen ölümsüz Atatürk'ün önderliğinde halkla omuz omuza Cumhuriyet Türkiye'sinin temellerini atmışlardır.

«Toplumumuzun gelişmesinde olumlu bir rol oynamış olan bu aydınlar arasında ikinci Mesrut fiyette bu yana, zayıf da olsa, toplumcu düşüncüyü temsil eden akımlar da belirmişti. 27 Mayıs hareketiyle Anayasa teminatı altında gittikçe gelişen, kuvvetlenen toplumcu düşüncenin yurt meselelerine kesin çözüm yolu bulmamıza ışık tuttuğu şüphesizdir.»

Ne var ki, Birinci Kurtuluş Savaşında anti-emperyalist cephenin öncülüğünü eden bu tabaka, bu süre içinde eşraf ve ağalarla işbirliği ettiği için, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra, Millî Demokratik Devrim'i bütünleyememiş, toprak dönüşü-

münü gerçekleştirememiş, dış ticarette tecfeci tüccara açık kapılar bırakmış, bu yüzden emperyalizmin Türkiye'ye yeniden kanca atmasını önleyici tedbirleri almamış ve bunun acısını acı acı çekmiştir. Verdiği bu açıklar yüzünden yavaş yavaş biten kanlanan ağalar ve tecfeci tacirler İkinci Dünya Harbi sırasında büsbütün palazlanmış, bu sivil ve asker aydınlar aratabakasıyla sürdürdükleri ittifakı harp sonrasında bozmuş ve halk yığınlarının yönetime karşı haklı öfkelerini sıçrama tahtası edip emperyalistleri içeri almıştır. Toprak düzeninin büyük yığınlar çıkarına ayarlanmamış oluşu öteki nedenlerle birlikte millî bir sanayinin gelişmesini de önlediği için, kolay vurgun ardına düşen ve bu vurgunun en iyi dış sermayeye masalık etmekle olacağına gören bu ağa ve tecfeci tabakası, böylelikle gayrimillî bir nitelik ve komprador özelliği edinmiş, bu yüzden de millîlik karakteri ağır basan afa taba kayla çelişme içine düşmüştür.

sini sömürönerin partilerine oy vermesinden anlaşılmalıdır, birinci görüşün doğruluğunu kabul etmek gerekir.» Ve ekliyor: «Çünkü bu koşullar içinde elbette ki, sosyalist mücadele yapılamaz ve ilk yapılacak iş de, elbette ki halkın üzerindeki gerici

baskıyı kaldırmak ve onlara bir linç vermektir.» Sayın Aren'in bu şart cümlesinde konuştuğu şartların var olduğuna inandığımızdan, çıkardığı şartlı sonucun da doğru olduğu kanısındayız.

Ama Sayın Aren, Türkiye'nin «bu derece geri bir memleket» olmadığı sanısında. Buna kanıtları şunlar: «Memleketimizde güçlü bir sosyalist hareketin öncülüğünü yapabilecek hacimde bir işçi sınıfı vardır.» diyor ve bu savını rakkamla destekliyor. İşin ayrıntısına girmeden hemen belirtelim ki, hacim başka şeydir belli bir tarihsel anda devrimci güç başka şey.

Bunun «sarı sendikalar, yerli sanayinin dağınık, küçük ve sürekli işletme yapısı, hâkim çevrelerin kösteklemeleri» gibi ikinci derecede etkenler bir yana, asıl nedeni, Türkiye'de sanayinin millî değil, komprador sermaye sanayisi oluşudur. Komprador sermayenin temel özelliği de temelli bir sanayi kurmak istemeyişidir. Demek ki bu sömürge kapitalizmi dolayısıyla ön plânda çelişme, yöresel kapitalistle yöresel işçi arasında değil, kompradorun patronu emperyalizmle sömürülen ülke arasındadır. İşçi, tabii, sömürülmemektedir, ama bu sadece artıdeğer mekanizmasıyla değil, işçinin vurdası bulunduğu ülkeyi sömürgeleştirme ve sömürge bırakma yoluyla. Emperyalist devlet bir ülkenin sanayileşmesini köstekleyerek, işsizliği kirbaçlamakta, böylece yaratılan yedek sanayi ordusu, iş bulmuş işçilerin ücretlerini düşürmektedir. Öte yandan iş bulmuş işçi, gerisinde bıraktığı yoksulluğun anısıyla, gündeliği istediği kadar düşük olsun, gine de görece olarak durumundan hoşnutur. Komprador tarafından sömürüldüğünü görsen bile, işsizlik tehlikesi yanında bu sömürülme, işçiye siyasal eylem kapasitesini mihrer üzerinde yürütülecek sosyalist mücadele Türk işçisi üzerinde şimdilik pek etkili değildir. Mücadeleyi bu yana çelme, işçiye siyasal eylem kapasitesini kapamaktadır. Ovsu işçiye Türkiye'nin sanayileşmesine el verilerek bütün Türk halkının sömürüldüğü, dolayısıyla kendinin de sömürüldüğü anlatılmaktadır. Basat çelişme, dediğimiz gibi, sömürücü emperyalist ülkeve sömürülen halk yığınları arasında olduğuna göre, Millî Demokratik Devrim'e katılan işçi, aynı zamanda elle tutulur bir siyasal eylem alanı ve bu yoldan da sosyalist bilince ulaşma olanağı bulunacaktır. Türkiye İşçi Partisinin programında belirtildiği üzere, «işçi sınıfı

RUSSELL MAHKEMESİ

Başkan Johnson'u yargılamak için kurulan Russell Mahkemesinden ilk tahkikat heyeti, geçen haftanın sonunda Hanoi'ye hareket etmiştir. Tahkikat heyetinde Roger Pic, Leo, Mata-rasso, Jean - Pierre Vigier (Fransa), Dr. Malcolm Caldwell (İngiltere), Dr. John Gerassi (ABD), Prof. Tsurishima (Japonya) ve ünlü gazeteci Wilfred Burchett vardır.

Yeni yılın başında da Russell Mahkemesinin ikinci bir tahkikat komisyonu. «Kamboçya'daki Amerikan Saldırısı»nı incelemek ve «Güney Vietnam'ın kurtarılmış bölgelerindeki AB' kurbanları ile görüşmek» üzere yola çıkmıştır.

Mahkeme, kesin delillere dayanarak, milletlerarası hukuk esaslarına göre Johnson'u yargılayacaktır. Ne var ki kapitalist Amerikan basını dahi, hemen her geçen gün, Johnson ekibinin işlediği savaş suçlarını yazmaktadır. En son, Hanoi'de bulunan New York Times muhabiri, Amerikalıların sivil halkı nasıl bombaladığını açıklamıştır. Johnson Hükümeti önce haberi yalanlamış, sonra deliller ortaya dökülünce gerçeği itiraf zorunda kalmıştır. Amerikan kamu oyunda ve basınında Johnson yalanlılıkla suçlanmaktadır!

Öte yandan Japonya'nın en yüksek tirajlı gazetesi Asahi, New York Times, Le Monde, Guardian, Izvestia ve Times of India gibi dünyanın büyük gazetelerini, Vietnam'da barış sağlamak için bir kampanyaya açmaya çağırmıştır. Bu gazeteler, Asahi'nin isteği üzerine, yeni yılın başyazılarını Vietnam'da barışın sağlanması zorunluluğuna ayırmışlardır.

KIBRISTA ANGLOSAKSON OYUNLARI:

Ciddi Le Monde'un Atina muhabiri Marc Marceau, şu önemli haberi vermektedir:

«Üçüncü Dünya ülkeleri ile sosyalist ülkelerin paylaştıkları Sovyet tezi (üslerin kalkması ve tam bağımsızlık), Kıbrıs buhranına bir çözüm bulmayı daha da güçleştirmektedir. Zira Türkiye ve Yunanistan, askeri ve ekonomik yardımı artırma vaadi ile, Washington ve Londra tarafından, (Doğu Akdeniz Savunma Topluğu) na katılmaya davet edilmişlerdir. Bu yeni savunma örgütü, Kıbrıs yüzünden uzun süredir felce uğramış bulunan NATO Güney Doğu kesiminin yerini alacaktır. Yalnız böyle bir formül, ancak Kıbrıs meselesi çözüldüğü, hiç değilse kapandığı takdirde sahneye konabilir.

Halbuki Yunanistan Enosis istemekte, ABD Enosis'i desteklemektedir. İngiltere, Türkiye, Sovyetler Birliği ve komşu Arap ülkeleri ise Enosis'e karşıdır. Öte yandan Kıbrıs'ı NATO savunma sistemine dolaylı yoldan bağlayacak bir Türk-Yunan ortak askeri üssü kurma fikrini, Amerikalılar, Türkler ve Yunanlılar kabul etmediler. Fakat İngiltere bu çözüm şekline pek taraftar değildir. Sosyalist ülkeler ile Üçüncü Dünya, bunun kesinlikle aleyhindedir.

Kıbrıs gibi millî bir davayı Yunanistan'da bugünkü intikal hükümetinin (kapanmış) saymaya yetkisi yoktur. Ancak bütün siyasî parti liderlerini sorumluluğu paylaşmak için bir araya getiren Kraliyet Konseyi, intikal hükümeti döneminde, Kıbrıs konusunda bir anlaşmaya varabilir.

Le Monde'un haberinden anlaşılacağına göre, ABD Kıbrıs'ı bir NATO üssü haline getirme çabasıdadır. Üçüncü Dünyanın ve Sovyet Bloğunun tamamen aleyhtar olduğu bu çözüm şekline, Türk Hükümeti, askeri ve ekonomik yardımın arttırılacağı vaadiyle evet demiştir!

Muhalefet lideri İnönü ise, Kıbrıs Bayrak Radyosuna verdiği mülâkatta bir düşüncenin boşa çıkarıldığını ileri sürmektedir: «İlk başta sananlar vardı ki, Türkiye Hükümetinin adadaki ırkdaşlarına desteği geçicidir. Türkiye Hükümeti, türlü menfaat karşılığı veya olmazsa baskı neticesi bundan vazgeçecek, gösterilen hal suretini kabul edecektir... Bu düşünce bugün kesinlikle boş çıkmıştır.»

Ama Amerikan baskısı ve menfaat vadeleri ile yürütülen son Kıbrıs pazarlıkları, bu tehlikenin kesinlikle boşa çıkmadığını göstermektedir.

Kıbrıs Bayrak Radyosu muhabirinin İnönü'ye yönelttiği ve şimdilik cevapsız kalan bir soru ise başka bir tehlikeyi ortaya koymaktadır: «Kıbrıs Türkü bugünkü duruma, sonuna kadar tahammül edemez. Esasen takatı da kalmadı. Paşam, CHP erken bir sonuca varmak için Hükümeti zorlamayı düşünüyor mu? Makarios'un önmüzdeki yılbaşında geniş ölçüde hareket geçeceği, ya da siyasî bir emrivaki ile Kıbrıs Yunanistan'a ilhak edeceği söyleniyor. Ancak, Makarios Enosis'in gerçekleştiğini de söylemiştir... Böyle bir hareket karşısında hükümetin ne yapmasını isteyeceksiniz? Kıbrıs Türkleri aleyhinde bir anlaşmaya tepkiniz ne olacaktır?»

bütün çalışan sınıf ve tabakaların menfaatlerinin ortak olduğu ve köklü dönüşümlerle toprak ağalarının ve yabancıları aracılık eden büyük sermayecilerin millet için zararlı olan nüfuz ve hakimiyetlerini önleyecek demokratik yaşayış düzeninin elbirliğiyle kurulmasını» isteyecektir. Millî Demokratik Devrim sırasında işçi sınıfı, işte bu bilinçle öncülüğü eline alabilecek tir.

Sayın Aren, ikinci kanıt olarak, «tarım dahil, bütün üretim dallarında, kapitalist üretim tarzının yerleşmekte» olduğunu savlıyor. Ama bu emperyalizmin baskısı altında yarı sömürge kapitalizmidir. TIP programında da belirtildiği üzere feodalite kalıntıları yaşatan ve toprak reformuna dahi ihtiyaç duymayan kökü dışarıda bir kapitalizmdir.

Sayın Aren'e göre, «Türkiye, hiçbir zaman yabancı egemenliğine girmemiş» ve «47 yıl önce de bir kurtuluş savaşı» verdiğinden, millî bilince sahipmiş. Türkiye yabancı egemenliğine girmemişse, niye kurtuluş savaşı verdi? Ve şimdi yabancı egemenliği yeniden başlamamışsa, Türkiye İşçi Partisi ne diye İkinci bir Kurtuluş Savaşı'nın öncülüğünü ediyor? Türk halkı, tabii millî bilince sahiptir ve bu Millî Demokratik Devrim'in başarısına ulaşmasında en büyük inancadır. Sadun Aren, «diğer bir şekilde ifade ederek», Türkiye'nin «millî demokratik devrim denen safhayı geniş ölçüde tamamladığı» sonucuna varıyor.

Bu söze karşı koca bir «Keşki!» çekmekten başka cevap bulamıyorum. Ama böyle Keşki'ye de, «Keşkekinin keşkeklemiş keşkek keççesi!» derler.

Doğulu bir sosyalist yazar diyor ki: «Ama daha başkaları da var böyle. belli, kötü niyetle değil, bu «tek devrim kuramı»na kapılmışlar; hem siyasal devrimi, hem sosyal devrimi bir çırpıda başarma ham-hayaline tutmuşlar; anlamıyorlar ki, bizim devrim iki aşamalıdır. ancak bir aşamadan öbürüne geçerek bu için üstesinden gelebiliriz, ikisini bir çırpıda gerçekleştirmek olacak iş değil. Bu görüş, devrim sırasında atılacak adımları da birbirine karıştırdığından ve şu andaki ödevle yönetilmesi gereken çabaları da gitip cılızlaştırdığından ötürü, üstelik, çok zararlı. İki devrim aşamasından birincisinin ikincisi için gerekli koşulları hazırladığı ve bu ki aşamanın burjuva diktatörlüğü ara-aşamasına el verilmeksizin, birbirini aralıksız kovalaması gerektiği kanısı, doğru ve bilimsel gelişim kuramına uygun. Oysa demokratik devrimin belirli bir zaman süresinde basarması gereken belirgin bir ödevi olmadığı ve bu ödevin geleceğe bırakılması gereken bir ödevle, yani sosyalist ödevle karmastırık ikisinin bir çırpıda gerçekleştirilebileceği görüşü, gerçek devrimcilerin benimsiyemeyeceği. Utovacı bir görüş.»

Bugün İç ve Dış Gâvura karşı savaş!
Sosyalizmi de sırası var, arkadaş!

Kültür düşmanı Kültür Müsteşarının yeni marifetleri

23 Aralık Cuma günü Unesco Millî Komisyonu'nun Dil - Tarih - Coğrafya Fakültesi Kitaplığında Kongresi yapıldı. Gündemde, Millî Eğitim Bakanının açış konuşmasından sonra iki Başkan vekili ve iki kâtipin seçimi yer alıyordu. Kültür Müsteşarı Adnan Ötügen, Divan seçimini daha evvelden ayarlamıştı. Bu işi başardıktan sonra asıl amacına sıra gelmişti. Gündemin 4. maddesinde: «Millî Komisyon yönetmeliğinin tadiliyle ilgili bir komisyon kurulması» vardı. Kültür Müsteşarı gündemin bu maddesinin değiştirilmesini, altı yıldan beri sürüncemede kalan bu tadil işinin komisyonu vermeden genel kurulca hallini istiyordu. Herşey hazır. Bu iş burada bitmeliydi. Bu konuyu güreşe çıkmış bir pehlivan edasıyla gerdâni titreyerek heyecanla savundu.

Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Bedrettin Tuncel, Millî Komisyonun kendi bünyesinde önemli bir operasyon anlamını taşıyan tadil işinin kolay ve aceleyle getirilecek bir konu olmadığını, derin incelemelerin yapılması gerektiğini, bunun için bir komisyonun kurulmasını zorunlu olduğunu, Yönetim Kurulunun bu düşüncede olduğunu, kararın Genel Kurulda verilmesini istedi. Müsteşar Adnan Ötügen tekrar tekrar söz alarak heyecanla bu tadilin bugün hemen yapılmasını istiyordu.

Yönetim Kurulu üyesi Prof. Bahri Savaş, bunun için tam bir hazırlık olmadığını, bu aceleli ne hukuk ve ne de akla uygun bulunmadığını bütün gerekçeleriyle açıkladığı halde Sayın Müsteşar fikrinde direniyor, heyecanı asabiyete dönüyor, yönetim kurulunu bu işi savsaklamakla suçluyor, konuşuyor, konuşuyordu.

Sayın Müsteşarın bu telâşının nedeni ne idi? Bu yönetmelik değişikliğinin kendince çok önemli oluşu nedendi? Bir süre sonra bu nedenleri herkes anladı.

MÜSTEŞARIN DARBE TEŞEBBÜSÜ

Unesco Millî Komisyonu Yönetim Kurulu içinde Ötügen, geriye temsil eden tek kişi olarak kalmıştı. Haziran'da yapılacak seçimli kongrede Yönetim Kurulunu kendi adamlarıyla doldurup, bu kuruluşta da, Bakanlıkta olduğu gibi, atı oynatmak istiyordu. Bunun tek yolu vardı. Genel Kurulun kendi zihniyetinde olanlardan meydana gelmesi lâzımdı. Yönetmeliğe göre, her dereceli öğretmenlerin temsilcisi olan 70 bin üyeli Türkiye Öğretmenleri Millî Federasyonu'na 10 temsilcisi vardı. Becerebilirse, bu yönetmelik değişikliğiyle, bu sayı bir indirilecek ve nevin milliyetçisi olduğu belli olan Milliyetçi Öğretmenler Derneği temsilcileri Genel Kurula sokulacaktı.

Adnan Ötügen bu toplantıya onun için çok hazırlıklı gelmişti. Teknik Öğretim Müsteşarı hariç Müsteşarlar, Müsteşar yardımcılar, Din İşleri Genel Müdürü ve kendisine tâbi onaltı Bakanlık görevlisini toplayıp getirmişti. Bunların Genel Kurul üyesi olmadıkları, hiç değilse bir kısmının üye olmadığı kesindi. Orhan Deniz yoklama yapmadan oturumu açmıştı. Başkanlık divanını seçtiği hâlde, oturuma kendisi Başkanlık ediyordu. Durumun asıl güldürücü yönü, bütün öğretmenlerin, gerici bir yürüyüşe katıldığı için Savcılıkta bir hafta önce mahkemeye verilmiş bulunan, öğretmenlerin sırtından geçinen kırtasiye tüccarı Salâhattin Arıkan'ın onbeş arkadaşını dinlevici sandalvaların da yer almış olmasıydı. Bu kişiler

tesbihlerini çekerek, avuçlarının içine aldıkları, Müsteşarlarını gülerlek dinliyorlar, bu konuda da başı için dua ediyorlardı. Kongreyi başından sonuna kadar izlediler.

Bu işi sonuçlandırmadan Başkanlığı devretmemek kararında olduğu görülen Sayın Orhan Deniz, Ötügen'in teklifini oylandı. 23 aleyhte 21 lehte oy kullanılmıştı. Adnan Ötügen'e bağlı olmayan sayın üyelerin bilinci üstün gelmişti.

Fakat ne olduğu nasıl olduğu anlaşılmadı. Başkan, oyları 23 lehte, 21 aleyhte olarak ilân etti. Herkes hayretler içindeydi. Bu açık yanlışlığa tahammül edemeyen üyeler arasında mırıldanmalar duyuldu. Ahmet Kamacı Başkana durumu açıkça anlatmaya çalıştı. Oylar yeniden sayılmıyordu. İşte o vakit hiç beklenmeyen bir şey oldu. Sayın Orhan Deniz, Ahmet Kamacı'yı büyük bir hiddetle paylamaya başladı. Arkasından Müsteşarı Kamacı'nın üzerine yürüyerek, aynı haklara sahip bir üye olduğunu unutarak ve söz alma nezaketini bile hiçe sayarak, değil bir Millî Eğitim Müsteşarına, bir sokak adamına bile yakışmayan bir fevranla Ahmet Kamacı'yı paylamaya başladı. Bütün bunlara rağmen Kamacı doğruyu savunmakta direniyordu. Ahmet Kamacı, T.Ö.D. Millî Federasyonunun Genel Sekreteri idi. İlkokul öğretmeni idi. Açık bir haksızlığa boyun eğmezdi. Karşısındakiler hayatıyla oynayabilecek kişiler bile olsa doğruyu savunanların çizgisinden ayrılmamaya kararlı kişilerdendi. Tarafsız, değerli Genel Kurul üyeleri Millî Eğitim Bakanlığın kimlerin ve hangi metotlarla yönettiğini bir kere daha üzüntü ile görüp anlıyorlardı.

Müsteşarın oyunu devam ediyordu. Bir komisyon kurulmasını istemiyen Adnan Ötügen bir redaksiyon komitesinin kurulmasını öngörüyordu ve kabul ettiriyordu. Elde gerçek bir tadil tasarısı olmadığını, bu konuda esaslı bir araştırma ve teklif bulunmadığını o da bilmekteydi. Redaksiyon komitesiyle işi halletmek istiyordu. Komite başka bir odada çalışmaya başladı. Bu oldu bitti karşısında, Hürrem Arman'ın, Öğretmenler Sendikasının da Unesco Genel kurulunda temsil edilmesini sağlamak amacıyla Komisyona bir önerge verdiği görüldü.

SOYUT RESMİN BABASIYIZ

Yıllık çalışma raporu üzerinde Bedrettin Tuncel geniş açıklamalar yaptı.

Rapor üzerinde ilk sözü Prof. İsmail Hakkı Baltacıoğlu aldı. Baltacıoğlu, Unesco Millî Komisyonunun asıl ödevinin millî değerlerimizi dünyaya tanıtmak olduğunu, bunun yapılmadığını, örneğin ölmez yazı sanatımızın bütün dünyada soyut resmin gerçek başlangıcı niteliğini taşıdığını, kendisinin bunu çok eskiden ifade ettiğini, bir hafta önce bu gerçeğin Picasso tarafından da hayranlıkla anlatıldığını, kendine özgü deyişle açıkladı. Baltacıoğlu Kur'an'ın çevircisi idi. Bu yetki ile dinci geçinenlerin dine karşı davranışlarından şikâyetçiydi. İlerici imam tipini incelemişti. Bu deyiminin namaz kıldıktan veya ölü yıkadıktan sonra ayağına kısa pantolon giyerek top oynayan adam anlamına alındığını görmüşüdü. İlerici imam bu demek değildi. Kur'an'ın gerçekten ilerici olan ilkelerini ve her çeşit ilerici fikri ve yaşamayı halka anlatan, durmadan anlatan adam demektir. Kur'an'da, kitabın her milletin

diliyle okunması emrediliyordu. Bu emir için yerine getirilmeyordu. Bunda politika dışında bir sakınca olamazdı. Baltacıoğlu sözlerini, Kur'an'ın terceme edilerek okutulmasını Millî Eğitim Bakanından isteyerek bitirdi.

Rapor üzerine ikinci sözü Hürrem Arman aldı. Arman Yönetim Kurulundan iki sorunun cevabını istiyordu. Üç yıl evvel toplanan Genel Kurul, ülkemizin bir tarım ülkesi olduğunu düşünerek Unesco Millî Komitesinin tarım eğitimi üzerinde bilimsel bir çalışma yaparak ilgili Bakanlıklara tavsiye lerde bulunmasını istemişti. Bu konuda yapılan gerçekten bilimsel çalışmalar bir rapor haline getirilmiş ilgili Bakanlıklara verilmişti. Bugün ancak onbir tarım okulumuz vardı. Tarımla uğraşan fakültelerimizin tarımsal üretimde hemen hiçbir etkisi olmuyordu. Orta okullarımızda tarım dersleri tek kitaptan ezberletilerek, hattâ puluk resmi kaza tahtaya çizilerek veriliyordu. Türkiye'de tarım eğitimi bir karikatür olmaktan bile uzaktı.

Hürrem Arman bu açıklamaları yaptıktan sonra, Unesco'nun hazırladığı ve ilgili Bakanlıklara sunduğu bu önemli raporun, özellikle Millî Eğitim Bakanlığınca uygulamaya konulduğuna veya konulacağına dair, Yönetim Kurulu bir bilgiye sahip mi idi?

Orhan Deniz

KÖY ENSTİTÜLERİ

Hürrem Arman'ın ikinci sorusu Köy Enstitüleri üzerinedir. Üç yıl evvelki Genel Kurulda Unesco Millî Komisyonunun bu Millî Kurumlarımız üzerinde de bilimsel bir araştırma yapması kararlaştırılmıştı. Köy Enstitüleri yüzdeyüz millî ve yurt dışında da büyük yankılar yapan ve hattâ örnek alınarak uygulanan nitelikteydi. Hattâ 1957'de Unesco Genel Merkezi, geri kalmış birkaç ülkede bu kurumların açılmasını sağlamış ve bizden bu amaçla uzmanlar istemişti. Bu konuda da hizmeti büyük olan Tevfik Sağlam'ın aracılığıyla, Köy Enstitülerinde çalışmış olan üç uzmanımız üç dış ülkeye gönderilerek oralarda bu kurumları kurmuşlardı. Unesco'nun bu çapta benimlediği bu konunun, eldeki olanaklar ve dokümanlar kaybolmadan, derinliğine incelenmesi gerekiyordu. Ve Unesco Millî Komisyonu Genel Kurulu, bu dünya çapında önem taşıyan Millî uygulamamızın incelenmesini kararlaştırmıştı.

Hürrem Arman bu açıklamalardan sonra, raporda bu konuya hiç değinilmediğini söyledi ve nedeninin açıklanmasını istedi.

Prof. Bedrettin Tuncel, birinci soruya çok kısa bir cevapla yetindi. Bazı bakanlıklardan, tarım raporu üzerine teşekkür aldıklarını, Unesco Genel Merkezinin de bu rapor üzerine tebrik gönderdiğini ve hattâ bazı geri kalmış ül-

kelerde merkezlerle bu raporu göndererek faydalanmalarının sağlandığını söyledi. Bizde bu raporun uygulanıp uygulanmadığını bilmediklerini, ne düşünüldüğünden de haberi olmadıklarını belirtti. Bedrettin Tuncel nedense ikinci soruya hiç değinmedi. Bunun nedeni hemen anlaşıldı.

Tuncel'den sonra sözü «Benim bu konulara cevap vermem gerekecek» diyerek Bakan Orhan Deniz aldı ve her konuda her gün çeşitli teklifler aldıklarını, şimdi bile çantasında çeşitli yazılar ve mektuplar bulunduğunu. Bu gibi şeylerin ilgili dairelere havale edildiğini söyleyerek konuya cevap vermiş göründü.

Dengiz'in sözlerinden Unesco'nun bilimsel çalışmalarına ancak çantasındaki mektuplar kadar önem verdiği sonucu çıkıyordu. Bu raporun da, şimdiye kadar verilmiş veya alınmış binlercesi gibi, raflarda küflenmeye bırakıldığı açıkça anlaşıyordu. Unesco çalışmalarını bu kadar hafife alan bir Millî Eğitim Bakanı görülmemişti.

Eğitimden başka her şeyle uğraşan, hele bugünlerde öğretmenleri, partizanca davranışlarla durmadan vuran Bakanlığın durumu, tutumu iyice anlaşıyordu.

Köy Enstitüleri incelemesi kararı üzerindeki soruya Bakanın verdiği cevap daha da ilginçti: «Köy Enstitüleri üzerinde Bakanlığımızın görüşü bellidir. Bu sebeple Unesco bu konuyu görüşmez.»

Uluslararası anlaşmalarla bağlı bulunduğumuz bu eğitim, bilim ve kültür kuruluşunun genel kurulu amaçlarına çok uygun bir karar alıyor ve dünya çapında önem kazanmış bulunan millî bir uygulamamızı incelemek istiyor, bir Eğitim Bakanı, Genel Kurulun bu kararını, politik nedenlerle durdurabiliyor!

Bu olaylarla bakanın ve Müsteşarının, Unesco Genel Kurulunu kendi adamlarıyla doldurmak için yaptıkları manevraların nedeni bir kere daha kesinlikle anlaşıyordu. Genel kurul, yönetmelik değişikliğiyle daha tam olarak politikanın içine sokulacak, Yönetim Kurulu da bu yörengede olan emir kullarıyla doldurulacaktı.

Öğleden evvelki oturumda Genel Kurulun İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde toplanması kararlaştırıldı. Öğleden sonraki oturumda sadece bir madde vardı: Redaksiyon komitesinin hazırlayacağı, Yönetmelik değişikliğine ait raporun incelenmesi. Komisyon sözcüsü bir sayfalık bir yazı okudu. Bunda kendilerine verilen teklifler sıraya konularak sunuluyor, ve bu kısa sürede başka birşey yapılamadığı anlatılıyordu.

Bahri Savaş, bu şekildeki bir raporla, bünyede önemli bir operasyon demek olan tüzük değişikliğinin yapılamayacağını, bunun bilim, hukuk ve akıl dışı bir davranış olduğunu açıkladı. Bedii Ziya Egemem ve Nermin Abadan aynı fikri savundular. Bu görüşmeler yapıldıktan Sayın Müsteşar Adnan Ötügen yerinde durmuyor, sabahki karara dayanarak usule sığınmak istiyordu. Bakanlık sorumluları Müsteşarlarını desteklemek gayretkeşliği içinde bunların ilk oturumda alınan karar karşısında konuşulamayacağını bunun usule aykırı olduğunu, bu görüşmelerin bir «tekriri müzakere» anlamı taşıdığını, halbuki böyle bir karar alınmadığını söylüyorlardı.

Oysa Uneskonun bünyesinde köklü bir operasyon için esaslı bir inceleme, gerekçeli bir teklif gerekiyordu. En kaba bir sağduyu bile bunu kavrayabilirdi. Bütün bunlar Müsteşara vız geliyordu. O, Federasyonun temsilci sayısını bire indirmeyi ve Milliyetçi (!) Öğretmenler Derneği temsilcilerini buraya da sokmaktan başka bir şey düşünmüyordu.

ÖFKELİ MÜSTEŞARIN YENİLGİSİ

Hürrem Arman reddedilmesi mümkün olmayan iki gerçeği ortaya koydu: Öğleden evvel seçilen komisyon redaksiyon komisyonu idi. Bu kısa sürede haklı olarak bir redaksiyon getirmemiş-

ti. Okunan yazı bir redaksiyon raporu değildi. Sabahki karardan dönmeyen, bu komisyonun ödevi devam etmeli, birkaç ay içinde gerçek bir hazırlıktan sonra hazırlanacak rapor Yönetim Kuruluna verilerek, olağanüstü toplantı ile Genel Kurula sunulmalıydı. Elde şu anda gerçek bir redaksiyon olsa bile bunu burada görüşmek mümkün değildi. Buna yönetmelik engeldi. Yönetmeliğin 6. maddesi: Genel Kurulun kuruluşunu ancak Yönetim Kurulunun vazılı bir teklifi ile Genel Kurulu görüşebilir. Bu yönetmelik hükmü idi. Yönetim Kurulunun ne böyle bir hazırlığı vardı ve ne de teklifi. Bu konunun yönetim Kurulundan geçmeden görüşülebilmesi için evvelâ 6. maddenin değiştirilmesi gerekiyordu. Buna göre redaksiyon devam edecek yönetim kurulu eliyle Genel Kurula gelecekti.

Bu açık gerçekler karşısında, redaksiyon Komitesi adına Prof. Enver Ziya Karal, Komisyonun gerçekten bir redaksiyon getiremediğini, kendilerinin de bu konuda olduklarını açıkladı.

Sayın Müsteşar Ötügen bütün tertiplerinin bozulmak üzere olduğunu görünce iyice muvazenesini kaybederek, hisımla kalktı ve Yönetim Kurulunu, bir teklif getirmede için suçlamaya başladı. Bu değişiklikli Yönetim Kurulu istemiyor ve onun için teklif getirmiyordu Gene de işi sürüncemede bırakacaktı. Ödevini yapmayan bu yönetim kurulu burada hemen istifa etmeliydi. Ötügen'in de Yönetim Kurulu üyesi idi. Bir Millî Eğitim Müsteşarı arkadaşlarını şikâyet eden hürün ve hattâ «intibaksız» bir okul çocuğu durumuna düşürülen birisi de değildi. Yönetim Kurulundan bir üye bu satışmaya cevap vermek üzere söz isteyince buna engel olmaya kalktı. «Siz cevap veremezsiniz. Ancak Başkan cevap verir» şeklinde müdahaleye yeltendi. Kendisine cevap veren Yönetim Kurulu üyesi: Yönetim Kurulunda Adnan Ötügen hariç bütün üyelerin tam bir anlaşma içinde olduğunu, sadece kendisinin ters ve Uneskonun ciddiyetiyle bağdaşmayan bir tutumda bulunduğunu açıkladı.

Bir profesörün de toplantıda beyan ettiği gibi, bugüne kadar Unesco toplantılarının bu kadar seviyesiz bir hale düştüğü görülmemişti. B. uluslararası kuruluş, Millî Eğitim Bakanlığının bugünkü seviyesine indirilmek ve politikaya alerik edilmek isteniyordu.

Enver Ziya Karal, bu işin önemli olduğunu, aceleyle getirilmemesi gerektiğini bir kere daha açıklayarak Ötügen'in aceleden kaçmasını rica etti. Ötügen bu ricanın altında yatan hocaca bir ihtarı bile anlamayarak, üstün gelen iyi niyete ve sağduyuya boyun eğmek zorunda kaldı.

Redaksiyon Komitesi iki ay içinde tam bir hazırlık yaparak raporunu Yönetim Kuruluna verecek, ergeç bir ay içinde Yönetim Kurulu olağanüstü Genel Kurul'u ayararak tüzük değişikliği teklifini Genel Kurula sunacak. Kararı bu şekilde alındı.

Bütün çabalarına rağmen Ötügen'in dediği olmamıştı. Üç ay sonra yapılacak olağanüstü Genel Kurulda Ötügen'in ne manevralar yapacağını düşünerek ayrılan üyeler Ötügenle beraber Millî Eğitim Bakanlığında da kendilerince notlar vererek toplantıdan ayrıldılar.

6 tanınmış ressamın en güzel tablosunun reproduksiyonu

SANAT TAKVİMİ

Hem takvim, hem de kesip saklayacağınız 6 nefis tablo 10 Lira

DOST YAYINLARI
Menekeşe So. 16/13,
Yenişehir - Ankara

Genel Dağıtım : P. K. 269
Kitap Dağıtım Merkezi - İstanbul

Attilâ İlhan'ın defteri

2 Ocak Pazartesi
Nicole sürekli mahzunluğunun ası nedenini, kuytu öğrenci kahvelerinin karanlık masalarında yalnız içlenmesinin iç etkenini neden sonra açıkladı: O Perşembe de her perşembe gibi St-Michel Meydanı'ndaki «La boulev d'or» da buluşmuştuk, sicim gibi bir yağmur terasın camlarına anlaşılmaz bir şeyleri azıyordu. Solgundu Nicole, durgun ve uzak Alsace'lı sarışınlığı bütünü çöğalmiştiki sanki:

«... Onunla, diyordu, üç yıl kadar süren birlikte yaşamamızda, bir gün olsun içimden geldiğince davranmadım; Pierre, ilk gününden başlayarak herşeyimizi ideologie'sinin ilkelerine göre düzenlemek istedi, Ben gerici bir kız değilim, biliyorsun, hiç de olmadım; fakat Pierre'in hayatımı her gün artan bir hızla adeta demir bir kafes içine almak istediğini kırılarak görüyordum. İnanmazsın, bir tatil gezisine çıkmak, bir sinemaya gitmek bile zamanla ideologique bir ders haline almıştı.»

Sonra beni şiddetle etkileyen şu sözleri söyledi:

«... Eğlenmek, boş, anlamsız ve küçük şeylerle gönül oyalayarak zaten on-

ca zor hayatımızın zehirini almak diye bir şey yoktu haritasında Sorumluluk duygusunu genel anlamda almıyor, en ilgisiz olaylara kadar küçük-terek günlük davranışlarını ve benimkileri bir sınav heyecanı ve baskısı yaratarak durmaksızın eleştiriyordu. Beni yordu, yaşama sevincimi soldurdu, onu sevdiğim halde sonunda kaçtım, çıldırabilirdim yoksals!»

Nicole'ün anlattıkları üzerinde uzun uzun durulmayacak gibi mi? Devrimci ve ilerici aydınların —aydın olmayanların da— bir takım ilke yasaklarıyla kendilerini ve davranışlarını olağanüstü kısıtlayıp yaşantılarını çevrelerinden soyutladıklarını az mı gördük biz? Çoğu sosyalistler, sosyalistliği nedense onları çevrelerine bağlayacak değil ayırarak bir tarikatla girmek gibi alırlar; soyut, faydasız bir ortodokslik tutumlarını ya Pierre'in yaptığı gibi başkalarının hayatını zindan edecek bir katliğa, ya da yirmi yıl önce Yalova'ya pikniğe giderken bizim düştüğümüz güncelliğe kaydırır, piç eder: Hepimiz yirmiyas gençleri olan biz öğrenciler o kır gezintisinde hafif ve eğlendirici şarkılar dinlemek yerine ağır klâsik parçalar çalmayı öğretisel

ve vazgeçilmez bir zorunluluk sayıyor-duk. Ondan sonra tabii, gelsin Bach, gitsin Beethoven! O hâli göz önüne getirebiliyor musunuz, yürek parçalayan komikliğini, güllünc ciddiyetini!

Aleksî Maksimîç de, «benim Üniversitelerim» in bir yerinde, çalıştığı fırındaki işçi arkadaşlarının onu kendilerinden ayrı tutmalarından yakınıyor: İşçiler aralarında şakalaşır, gezer, tozar beraber çalıştıkları, fırının cehennem solğunu birlikte soldukları Gorkiy'i aralarına almazlar. Nedenini merak edip soruşturunca kaçamak karşılıklar, işi şakaya dökmek, falân filân!... Yalnız içlerinden birisi, yanlış aklında kalmadıysa Artem, baklayı ağ zından çıkarır günün birinde:

— ... Sen bizimle gelme kardeş!

— Neden?

— İşte öyle, iyi olmuyor! Seninle papazın yanındaymış gibi hissediyorum kendimizi!

Hep söylerim: Başkaları sosyalistin yanında kendilerini papazın ya da öğretmenin yanında gibi hissettikleri an sosyalizmin onlar için ilgiçeci bir yanı kalmamıştır.

★

3 Ocak, Salı

Uskûdar Musiki Cemiyeti korosunun Münir Nurettin'in şarkılarını geçtiği bir program bünde almışım bir zaman, arasıra dinliyorum. Münir Nurettin'in gittikçe yaklaşan Titrk sanat musiki-sine önemli bir şeyler kattığına inanırım ben, bir çoklarımızın tersine, bu musikinin silinip gitmiyeceğine de inanırım. Fakat...

Fakat gerçek anlamda eğitiminin yapılmaması, özellikle saz salonu düzeyindeki sanatçıların, yarıyariya Arap musikisinin ve batılı hafif müziğin rüzgarlarından etkilenmelerine, gidererek kişiliğini yitirmiş yanlış bir musikiyi halk yığınlarına yaymalarına yol açıyor. Son yılların bestelerindeki melodi yoksulluğu besbelli bundan!... Melodi yoksul da güfte (söz) yoksul değil mi sanki? Divan Musiki, Divan şiirinin hiç de küçümsenemeyecek ola naklarından cömertçe yararlanmıştı: Divan ozanlarının, hele Nedim'in, şarkılarını okuyup da sevmemek handiyse olasıdır. Yeni besteciler, dil çıkmazı yü zünden, klâsiklere yönelemiyorlar. Münir Nurettin, yeni bir klâsizmin bunu şiirde denemiş ozanların şiirleriyle ya pılabileceğini pek güzel anlamış. Öbür leri, şiir değerinden geçtim, gündelik anlamda söz değeri tartışma kaldırır yavanlıkları o yarı vals temposuna vurup ortaha salıveriyorlar, bu arada olan elbette Nihâvent'e oluyor.

Nasıl edebiyatla basının küstüşmesi Türk gazeteciliğini akıl almaz bir dil ve üslup seviyesizliğine düşürmüşse, şiirle musikinin dargınlığı da Türk musikisini yürekler acısı bir bayağılığa düşürmüştür. Çok gariptir, hem edebiyatçıların işlerini ellerinden alıyorlar, hem de sonra — Edebiyat ne işe yarar? diye soruyorlar.

★

4 Ocak, Çarşamba

Demek dört yıl olmuş!... İstanbul'dan bu kadar uzun bir süre ayrıldığımı hiç hatırlamıyorum. Her ayrılışım bir, pek pek iki yıl sürer, sonra ya garıların ya ritimlerinin birine yorgun bir ünlem işareti gibi düşerdim. Oysa hesaplıyorum, Galata Rihim'nden Marsilya'ya doğru İskenderun'a bindiğim karanlık ve sıkıntılı Ocak öğlesinden bugüne kır kılın dört yıl geçmiş çoğumu Paris'te, birazını İzmir'de geçirdiğim dört uzun yıl: Hüzünler sevinçler, yanlış sevilir, düşbozumları ve acılarla yüklü!...

Dört yıl daha en haklı sözleri bağranların en büyük haksızlıkları gözlerini kırpmadan yapabileceklerini görmüş, yığınların ölümünden beter bir yabancılaşma olduğunu yaşamış olmak; yeniden, Boğaz'ın üzerine yıkılmış bir takımyıldız sürsüne dalar gibi bir gece İstanbul'un dağınık ve ıslak ışıklarına dahvermek!...

Ulan İstanbul, sen yok musun?

Hürriyet gazetesi
ve Nâzım Hikmet

Hikmet Bil, Yeni Gazete'de şu açıklamayı yapıyor:

Bursa Hapishanesinden Nâzım Hikmeti çıkartmak için Ahmet Emin Yalman, o devrin isim sahibi yazarlarından imza topluyordu. Bir gün liste, Hürriyet gazetesinin sahibi merhum Sedat Simavî'ye de getirildi. Sedat Simavî, Nâzım Hikmet'i hiç şüphesiz yok ki içimizde en yakından tanıyan insandı.

Bursa Hapishanesine Nâzım'a bir arkadaşını gönderdi ve kendisinden «Ben komünist değilim» deyip demeyeceğini sordurttu. Şayet Nâzım Hikmet «Ben bir komünist değilim» derse, Sedat Simavî sâdece imza vermek le yetinmeyecek, elindeki maddi ve ma nevi bütün gücü onu kurtarmaya çalışacaktı. Ne yalan söyleyeyim, Sedat Simavî'nin bu tutumunu yadırgamıştım. Fakat onun Nâzım'ı bizden iyi tanımış olduğunu hesaba katmamıştım. Nitekim Bursadan haberci dönmüştü. Nâzım Hikmet, Sedat Simavî'ye selâm gönderiyor, o gayet iyi bilir «Ben bir komünistim» diyordu.

Bir Salı Yola çıkış

Yola çıkış günü sabahıdır
Kentle hesabımız kapanmıştır
Çarşıların akrebini kovsun diye kanımızdan
Kazandibi çağını aşmış salonlar ve kahve

Erkek olsam berberlere giderdim
Yüzüm serin yüzüm beyaz yüzüm ustura
Ben ki yapıştım yalnızca, acı çekiyorum
Çocukluğumun sinekkâğıdına

Sahıdır. Kalenin dibinde pazar
On kuruşa kâğıttan el topları
Yirmibeşe düdüklü testi seyyar sinema
Ve parasızına alıştıran küçük kızlar

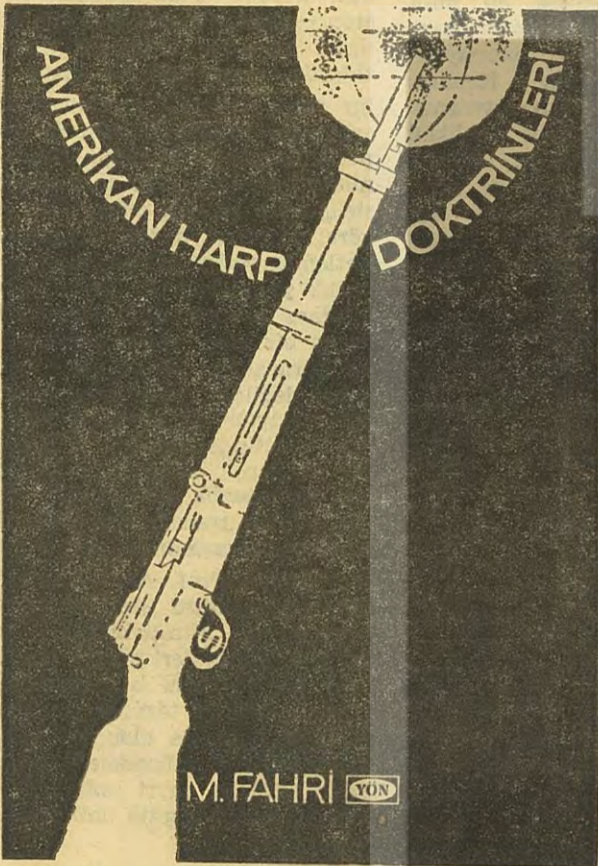
Toprakta İhsani öncesi âşklar
Garip Yunus Karacaoğlan
Demirden ve hidrojenzen geçerek
Lorka ve Breht'le birleşmediler.

Bulduğum katta böyle sonsuzadek
yapışıp kalamam
Gösterdiler. Kötülerden birini seçmek
Bense yirmi yıl bıkmadan çizdim duvarlar
Bir anaç çizgide derinleşerek

Yola çıkış günü sabahıdır
Kentle hesabımız kapanmıştır

Dağın dağım, yurtluğun yurtluğum
Ellas beni bekle.

Gülten Akın

HER AYDININ KİTAPLIĞINDA
BULUNMASI GEREKLİ BİR KİTAP

392 sayfa — 12,5 Lira

YÖN YAYINLARI

P.K. 512 — İstanbul

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

TALAT AYDEMİR'İN
HATIRALARININ TAMAMININ
BİRİNCİ CİLDİ ÇIKTI
KİTAPÇILARDA BULUNUR

Fiyatı 15 Lira

MAY YAYINLARI

Atasaray . 102. Cağaloğlu/İstanbul

MİLLİ DEMOKRATİK DEVİRİM NEDİR?

TİP yöneticilerinin, kongre nutuklarındaki yuvarıklar ifadeyle yetinmeyip sosyalist strateji hakkındaki görüşlerini açık sözlük ortaya koymalarını uzun süredir beklemekteydik. Nihayet ilk kez Prof. Sadun Aren 15 Aralık 1966 tarihli Dönüşüm dergisinde, «Antiemperyalist mücadele ve sosyalizm» adlı bir başyazıyla, TİP'in ön planda yetkililerinden biri olarak bu konudaki görüşünü açıkladı. TİP Merkez Yürütme Kurulu üyesi Prof. Sadun Aren'le bu davranışını memnuniyetle karşıladık. Üstelik Aren, bazı TİP'li yazarların Bedri Faik seviyesindeki tahrişçiliğine ve kolay suçlamalarına il-tifat etmeyerek efendice yazısıyla, sosyalistlerin nasıl tartışmaları gerektiği konusunda iyi bir örnek vermiştir. Bu ciddi davranışı, sevindiri-ci bir başlangıç saymaktayız.

Bununla beraber, Prof. Aren'in yıllardır tam bir açıklıkla ve defalarca yazmaya çalıştığımız sosyalist mücadele ile antiemperyalist mücadele arasındaki farkı doğru değerlendirdiğini söyleyemeyeceğiz.

Prof. Aren, «Türkiye, millî demokratik devrim denen safhayı geniş ölçüde tamamlamıştır» demektedir. Prof. Aren, buna delil olarak «Tarım dahil bütün üretim dallarında kapitalist üretim tarzının yerleşeceğini» göstermektedir. Bu iddia, Sayın Profesörün, millî demokratik devrim jeninca, kapitalizmin emperyalist aşamaya gelmeden evvel, yani tekelci kapitalizm öncesi döneminde Avrupa'da gerçekleştirilen 1789 Fransız ihtilâli tipindeki kapitalizmin gelişmesini hızlandıran anti-feodal devrimleri anladığını ortaya koymaktadır. O tarihlerde kapitalizm, emperyalist aşamaya ulaşmış değildi. Emperyalizmin dünya sistemi, tekelci kapitalizm aşamasında doğmuştur. Bu sebeple emperyalizm çağında millî demokratik devrimler Onsekiz ve Ondokuzuncu yüzyılların millî demokratik devrimlerinden çok farklı bir nitelik kazanmaktadır.

Türkiye gibi ülkelerde Prof. Aren'in belirttiği «tarım dahil, bütün üretim dallarında kapitalizmin yerleşmesi» emperyalizmin tahrik ettiği feodal kalıntılardan kurtulamamış kökü dışarda bağımlı bir gelişmedir. Geçen yüzyıllarda Avrupa ülkeleri demokratik devrimi gerçekleştiren, emperyalist baskı altında değillerdi. Zira emperyalizm henüz doğmamıştı. Bunun içindir ki, çağımızın demokratik devrimleri, her şeyden önce emperyalizme karşı bir nitelik kazanmaktadırlar. Bu nitelikleri ile, kökü dışarda kapitalizmi geliştirmek şöyle dursun, geniş ölçüde frenlemek ve sosyalist gelişme yolunu hazırlamaktadırlar. Sayın Aren'in, olumlu bir tartışma yapılabilmesi için iki iki dört kadalı açığı olan bu temel farka dikkat etmesi gerekirdi. Nitekim YÖN'de çağımızda millî demokratik devrimin ne olduğunu defalarca belirttik. 7 Mayıs 1965 tarihli YÖN'ün orta sayfa yazısında, millî demokratik devrimi şöyle anlatıyorduk :

«Demokratik devrim. Türkiye'nin ekonomik ve politik bağımsızlığını tam olarak gerçekleştirmek demektir. Bu devrim, emperyalizme ve emperyalizmle ortak olan yurt içindeki parazit çevrelere karşıdır. Demokratik devrim ülkemizde feodalizmin bütün kalıntılarını yok etmek demektir. Bu devrim, büyük toprak sahiplerine karşı bir devrimdir. Demokratik devrim, yurdun bütün güçlerini seferber ederek halktan yana plânlı bir ekonomik kalkınmayı gerçekleştiren Türkiye'de sosyalizmin kuruluşuna elverişli bir ortamı yaratmak demektir.

Demokratik devrim, 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'in Anadolu toprağına ayak basmasıyla başlayan

Sosyalist Strateji ve Prof. S. Aren

Büyük Uyanışın, bugünün şartlarında devamından başka bir şey değildir. Demokratik devrim, şehir ve köy emekçilerinin, zanaatkar ve küçük esnafın, ücretli ve maaşlıların, asker-sivil bütün Atatürkçü aydınların ve özellikle yurtsever ilerici Türk gençliğinin devrimidir. Bu antiemperyalist ve anti-feodal devrim emperyalizmin desteklediği komprador-ğa ittifakına karşı bütün Türk Milletinin çağımızdaki büyük hamlesini temsil eder.

Demokratik devrim, ülkemizin hukuki yapısında kökten değişiklikleri gerektirmez. Yeter ki yürürlükte olan Anayasa, emekçi halk açısından yorumlanarak uygulanırsa, yeter ki bize İtalyan faşizminden yadigar mâhut 141 ve 142. maddeler gibi Anayasaya aykırı kanunlar kaldırılınsın. Anayasamıza aykırı çeşitli davranışlar önlenilsin. Demokratik devrim, sınıf çıkarları bakımından bu devrimle karşı olan küçük azınlık dışında, Türk toplumunun bütün sağlam, ilerici ve milliyetçi çevrelerinin ortak eseri olacaktır. Türk halkını gerçekten temsil edecek olan demokratik devrim cephesinin ilk görevi, mümkün olan en kısa zamanda derin bir toprak reformunu gerçekleştiren, ülkemizde feodalizmin bütün izlerini silerek bütün Türkleri vatandaşlık pâyesine ulaştırmak, ağağı ortadan kaldırmak, dış ticareti devletleştirerek, Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığına baş engel teşkil eden kökü dışarıda komprador zümresini, etkisiz kılarak, gerçekten halkçı bir devletçiliği ekonominin bütün bölümlerine uygulamak. Türkiye'nin millî bağımsızlığı ile bağdaşmayan bütün antlaşmaları feshederek, bize dost eli uzatan bütün ülkelerle dostluklar kurarak Atatürk'ün barışçı, vekarlı dış politikasını yeniden kuracaktır.

Böylece gerçek politik ve ekonomik bağımsızlığına kavuşan yurdumuzda hâkim olacak sağlam ve ferah ortamda, Türk Milleti, halktan yana, plânlı bir genel ekonomik ve kültürel kalkınmasını bilim ışığında gerçekleştirmeye yolunu tutacaktır, yarının Sosyalist Türkiye'sinin temellerini atacaktır»

TİP PROGRAMI VE SOSYALİZM

Demokratik devrimden murad, yukarıda anlatılanlar olduğuna göre, Prof. Aren, «Türkiye millî demokratik devrim denen safhayı geniş ölçüde tamamlamıştır» demekle, sosyalist literatürde kesinlikle tanımlanmış bir konuda büyük bir hatâya düşmektedir. Bunun içindir ki, bir yandan «millî burjuvazi güçsüzdür, yabancı sermaye ve kompradorlukla kucak kucaktadır» görüşünü savunurken, öte yandan millî demokratik devrim ile sosyalizmi iki ayrı aşama olarak düşünmeyi, burjuvazinin egemenliğini sağlayacağı için tehlikeli bulmaktadır. Prof. Aren, bu konuda şöyle demektedir: «Böyle bir ayırım tabiatı icabı daha bilinçli olan burjuvaziyi daha güçlendirecek ve millî demokratik devrimin öncüsü durumuna getirecektir. Millî demokratik devrimin ne olduğunda yanılmasaydı, Prof. Aren, herhalde böyle bir çelişmeye düşmeyecekti. Aslında Prof. Aren'in sosyalist saydığı TİP Programı, sosyalist bir program değildir daha çok bir millî demokratik devrim programıdır. İngiliz İşçi Partisinin ve Fransız Sosyalist Partisinin programlarından TİP Programı bir hayli geridedir. Zira tarımda çok geniş, sanayi ve

hizmetler alanında ise hayli önemli bir kapitalist sektörün varlığını öngörmektedir. Sosyalist bir programın tarımda, sanayide ve hizmetler alanında sosyalizasyonu amaç edineceği aşıkardır. Nitekim İngiliz İşçi Partisi Programında bu açıkça yazılıdır. Ama, Prof. Aren, «memleketimizde toprak ağalarına ve kompradorlara karşı olan mücadele, sosyalist mücadele diye biliniyorsa, bu, millî demokratik devrim ile sosyalist devrimi ayıramayan sosyalist teorisyenlerin hâtâsı olsa gerektir. Hepimizin ödevi, eylemde hâtâlı davranışlara götüreceği böyle bir tehlikeli yanlış düzeltmek olmalıdır. Bugün CHP'nin ortanın solu ekibi de ağa ve kompradora karşı mücadele açmıştır. Eğer bu sosyalistlikse, ortanın solunu burjuva revizyonizmi saymanın anlamı nedir?

Prof. Aren'in burjuvaziyi tanımlaması da pek muhtasardır. Ağa ve kompradorun dışında, yalnızca millî burjuvaziyi ele almakla yetinmektedir. Millî burjuvaziyi de, yabancı sermaye ve kompradorlarla kucak kucaka diye bir kalemde silip geçmektedir. Şüphesiz, Prof. Aren'in millî burjuvazi hakkında sözlerinde büyük bir gerçek payı vardır. Millî burjuvazi geniş ölçüde bağımlıdır ve demokratik devrim aşamasında oy natabileceği rol sınırlıdır. Ama yine de, tâli bir rol oynayabilir. Yalnız ne var ki, burjuvazinin dökümü bu kadarla bitmemektedir. Bir de son yüzyılda Türkiye'nin kaderinde ön planda rol oynadıkları herkesçe bilinen «aratabakalar» vardır. TİP'in hâkim sınıfların çıkarlarına karşı olduğunu her vesileyle söylediği yeni Anayasamız, bu tabakaların eseridir. Ama Prof. Aren, sosyalizm tartışmalarının mihrini teşkil eden aratabakalar konusunda tek bir kelime de hi söylememektedir. Sosyalist stratejiyi çiziyorsunuz ve bu stratejide Türkiye'nin kaderinde ön planda rol oynayan aratabakaları yok sayıyorsunuz. Böyle bir stratejinin fena halde gerçeklerin dışına düşeceği açıktır.

STRATEJİ KUVVETE GÖRE ÇİZİLİR

Prof. Aren, aynı unutkanlığı emperyalizm konusunda da yapmaktadır. Memleketimizde 900 bin civarında işçi olmasını, sosyalist hareketi başarıya götürmek için yeterli saymaktadır. Güney Amerika'nın 19 cumhuriyetinde 90-95 milyon işçi vardır. Bunun 13 milyonu sendikalıdır. Arjantin, son derece güçlü sendikalara sahiptir. Bu ülkelerde devrimci sendikacılık ve devrimci partiler hayli önemlidir. Yüzelli yıldır siyasi bakımdan bağımsızdırlar ve kapitalizm oralarda çok daha fazla gelişmiştir. Ne var ki emperyalizmin korkunç hegemonyası altında bu ülkeler nefes alamamaktadırlar. Alamadıkları için de, millî demokratik devrimi gerçekleştirmiş olmaktan çok uzaktırlar ve yarı sömürge ülkeler durumundadırlar. Bu sebeple bir sosyalist stratejisi çizerken, önemie üzerinde durulacak nokta, emperyalizmin gücünün, emellerinin nereye kadar gidebileceğinin doğru tayinidir. Prof. Aren nedense böyle bir ihtiyacı duymamaktadır. Halbuki bir yandan çok haklı olarak, «Türkiye'de sosyalizmin kurulabilmesi için, her şeyden

evvel hem siyasal, hem ekonomik alanlarda tam oğumsuzluğa kavuşmamız gereği apaçiktır» demektedir. O halde, TİP Genel Başkanı Meclis kürsüsünde, «bir Amerikalı işgalinden» söz ettiğine göre, durum bu ölçüde vahim iken, 900 bin işçi var diye, işçi sınıfının devrimci tecrübesi bilinci, örgütlenme derecesi gibi strateji tesbitinde büyük önem taşıyan konular üzerinde dahi durmadan, millî demokratik devrim aşamasını atlayarak, nasıl bir çırpıda sosyalizme varılacağına hükmedilebilir? Sosyalist teorinin en büyük özelliklerinden biri, toplumdaki kuvvet ilişkilerinin doğru değerlendirilmesine ışık tutmasıdır. Bir stratejinin hareket noktası, toplumdaki kuvvet ilişkilerinin hesabıdır. Prof. Aren, 900 bin işçimiz var gibi çok yüzeyde kalan tek bir gözleme dayanarak ve emperyalizmin gücünü hesaba katmadan bir strateji çizebilmektedir! Bu şâyânı hayret iyimserliğin sonucudur ki, Prof. Aren, muhalefette iken emperyalizme karşı en geniş gücünü kurmaya çalışmak yerine, iktidarda, «sosyalizm bir anda değil, bir süreç içinde gerçekleştirilebileceğinden» millî burjuvazi ile antiemperyalist cephe kurmaya razıdır. Henüz yüzde 3 oy alan ve kadro yetersizliğinden şikâyet eden, Prof. Aren'e göre, sosyalist dediği programından antiemperyalist cephe uğruna fedakârlık yapmayacaktır. Ama sosyalizm iktidara gelince, millî burjuvazi ile geçici bir süre antiemperyalist cephe kuracaktır. Bu görüşü anlamak kolay değildir. Yine anlaşılması kolay olmayan bir görüş, hâkim tezadın tesbitinde ortaya çıkmaktadır. Bir yandan, «Amerikan işgalinden, tam bağımsızlık olmadan hiç bir şeyin yapılamayacağından ve ikinci kurtuluş savaşından» söz edilirken, öte yandan Prof. Aren, hâkim tezadın emperyalizm ile emperyalizmin hegemonyası altındaki ülke arasında olmadığını ileri sürmektedir. Hal bu ki her şey tam bağımsızlığa bağlanınca, hâkim tezadın emperyalizm ile ülke arasında olduğu aşıkardır. Bu durumda mücadele, emperyalizme satılmış gayri millî bir azınlığın dışında, elbette milletçe yürütülecektir.

Prof. Aren sonuç olarak antiemperyalist ve sosyalist mücadele konularında, teorik plânda iki ayrı görüş ortaya çıkmasına rağmen, uygulamada farklı eyleme varılmıyacağı ileri sürmektedir. Gerçek, tam aksidir. İkinci Kurtuluş Savaşını, sosyalist mücadele olarak ilân eden TİP henüz emekleme çağında bulunduğu bir dönemde, antiemperyalist mücadelede önemli rol oynayabilecek güçlerden kendini tercit etme istidadı göstermektedir. Aratabakalardaki radikalleşme eğilimi sonucu, bu tabakaların büyükçe bir kısmını temsil eden ortanın solu hareketini antiemperyalist ve anti-feodal bir yön kazanma yolunda olduğu halde, olumsuz karşılamak, emperyalizmi pek ürküten geniş bir milliyetçi cephe kurulmasından kaçınma anlamına gelmektedir. Hele komprador-ğa hegemonyasını «yörüngesine oturmuş halk devrimi» saymak, «Osmanlı tipi ceberrut devlet mirasçılarını» tarzında bilim dışı teorilerle aratabakaları ve onları geniş ölçüde temsil eden teşekkülleri halk düşmanı ilân etmek ve asıl savaş verilmesi gereken emperyalizmin beşinci kolu niteliğindeki siyasi güçlere çok daha müsahakâr davranmak, tehlikeli bir gidişin belirtilerini teşkil etmektedir. Bu durumda, teorik plânda ayrılığın, eylemde ayrılık yaratılmıyacağı iddia olunamıyacağı açıktır. Esasen en geniş milliyetçi gücünün zorunlu olduğu bir dönemde eylemde bu gücünü zayıflatıcı ve engelleyici davranış belirtileridir ki, teorik plânda bir açıklığa varma zorunluluğunu doğurmuştur.

D.A.